

**T.C.
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**İLKÖĞRETİM T.C. İNKILÂP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERSİNDE
AMAÇ GERÇEKLEŞTİRME BAŞARISINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN
GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**
Diyarbakır Örneği

**HAZIRLAYAN
Hüseyin GENCER**

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Hasan AKGÜNDÜZ**

**DİYARBAKIR
2007**

ÖZET

Araştırmanın genel amacı Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde amaç gerçekleştirme başarısını farklı değişkenler açısından öğretmen görüşleri bağlamında Diyarbakır örneği ile sınırlı olarak betimlemektir. Bu bağlamda araştırmanın birinci bölümü; siyasal bir kültürleme aracı olarak T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinin temel vizyonunun, Türk eğitim sisteminin stratejik bir kademesi olarak ilköğretim programlarında söz konusu ders ve vizyonun zaman uzamında temsil yeterliliğinin ve nihayet bu yeterliliği etkileyen öznel ve nesnel bileşenlerin kuramsal çözümlemesine tahsis edilmiştir. Araştırmanın ikinci bölümünde ise Diyarbakır örneğinde alandan toplanan öğretmen görüşleri çerçevesinde T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinin amaç gerçekleştirme başarısına ilişkin güncel profil çıkartmayı sağlayacak hipotez testine yoğunlaşmıştır.

Araştırma, Diyarbakır il merkezinde 2005-2006 Eğitim yılı T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersine (8.Sınıf) giren 103 öğretmeni kapsamaktadır. Araştırmada; danışmanım Prof. Dr. Hasan AKGÜNDÜZ tarafından geliştirilen 24 maddelik veri toplama aracı kullanılmıştır. Bu bağlamda öncelikle Diyarbakır il merkezindeki ilköğretim okullarında alınan veriler kayıt altına alınmış, daha sonra kaydedilen veriler, SPSS paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verileri analiz etmek için, frekans, yüzde dağılımı ile Independent-Sampels T-testi ve One -Way ANOVA testleri kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi 0,05 olarak alınmıştır.

Hipotez testi sonucunda ulaşılan kritik bulgular; T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinin diğer eğitim kademeleri gibi ilköğretim kademesinde de öncelikle siyasal bir kültürleme aracı olarak algılandığını, sınıf içi teorik çalışmaların değişik ders dışı etkinliklerle bir ölçüde beslendiğini, halihazırda T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük öğretiminin bilgilendirme düzeyinde kaldığını, dersteki eğitsel deneyimlerin öznel/nesnel bileşenleriyle daha etkili/uyumlu kılınması durumunda bilgilendirme ötesinde yurtseverlik bilincini uyandıran dönüştürücü güce ulaşabileceği gerçeğini işaretlemektedir.

ABSTRACT

The general aim of this research is to describe success rate of achievement of aim of “The Revolution History of The Turkish Republic and Principles of Atatürk” course according to different variables, regarding to teachers view, only in Diyarbakır region. In this regard; first section of the research is assigned to theoretical analysis of the sufficiency of representation of related course and its vision in time extent as a political culturilization tool of main vision of The Revolution History of the Turkish Republic and Principles of Atatürk course in primary school program as a strategical step of Turkish educational system and the oritical analysis of subjective and objective components effecting this sufficiency. In the second part of the research it is focused on hypothesis test that will take out updated profile regarding to success rate of achievement of aim of The Revolution History of the Turkish Republic and Principles of Atatürk course from sample space including teacher’s view in Diyarbakır.

The study includes 103 teachers, who teach the course “The Revolution History of the Turkish Republic and Principles of Atatürk” (8th grade) in the educational year of 2005 – 2006 in Diyarbakır. 24 item - Data Collecting Tool developed by my supervisor, Prof.Dr. Hasan AKGÜNDÜZ, is utilized in this research. In this, firstly, data coming from the primary schools in the region of central Diyarbakır are recorded after those data are analysed using the software - SPSS. Frequency, percentage distribution, Independent Samples T-test and One-way ANOVA tests are used in order to analyse the data. Significancy level is taken as 0,05.

As a result of the hypothesis test, the critical outcomings point out that The Revolution History of the Turkish Republic and Principles of Atatürk course is thought as primarily political cultura lisation tool in primary school like other education levels, theoretical studies are partially supported by practical issues and currently, The Revolution History of the Turkish Republic and Principles of Atatürk course is at theoretical level, however it will reach transforming power that will arise nationalism understanding beyond just theoretical level in case of educational experiences are effective/in accord with its subjective/objective components.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne

Bu çalışma jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalında
YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

BAŞKAN: Prof. Dr. Hasan AKGÜNDÜZ (Danışman)
D.Ü.Z.Gökalp Eğitim Fak. Eğitim Bilimleri Eğitim Bölüm Başkanı.

ÜYE : Prof. Dr. Ensar ASLAN
D.Ü.Z.Gökalp Eğitim Fak. Ortaöğr. Sos.Al. Eğitim Bölüm Başkanı.

ÜYE : Yrd. Doç. Dr. Bayram AŞILIOĞLU
D.Ü.Z.Gökalp Eğitim Fak. Eğitim Bilimleri Eğitim Bölümü Öğr. Üyesi

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../ 2007

ENSTİTÜ MÜDÜRÜ

Ö N S Ö Z

Türk tarih anlayışının köklü biçimde temellerinin atıldığı dönem Cumhuriyet dönemidir. Bağımsız ulusal bir iradenin tarih anlayışını öğretmek Türkiye’de devam etmekte olan devlet ve toplum anlayışını öğretmek demektir. T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi amaçları milli birlik, vatandaşlık ve en yüksek seviyede medeniyete ulaştırmak ideallerini kazandırmaya yöneliktir. Öğrenciye eğitim yolu ile siyasal tutum ve değerlerinin aktarımı, şekillendirilmesi, vatandaşlık bilincinin kazandırılması hususunda sosyal bilimlerin ve en çok da T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi etkin bir durumdadır. Ülkelerin siyasal felsefelerini yansıtan T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi modern milli devletlerin tamamında siyasal felsefeye bağlı olarak eğitimin siyasal karakterli amaçlarının gerçekleştirilmesinde, milli kimliğin oluşturulmasında ve milliyetçiliğin yayılmasında önemli bir araç konumundadır.

Türk ulusunun ve devletinin geleceği “Atatürk” ve “Atatürkçülük” kavramlarının gençlerimize demokratik-eleştirel bir ortam içinde öğretilmemesi ve bu büyük dahinin açtığı yolun terk edilmesi durumunda bugün eriştiğimiz bütün değerlerin yok olup gideceği ve Türklüğün yeni bir felaket dönemi içine gireceği gerçeğinin genç zihinlere nakşedilmesi büyük bir zorunluluktur.

Karakterin şekillenmeye başladığı ilk öğretimde bu dersin öğretilmesine önem verilmesinin sebebi, T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinin bir “rejim dersi” olma özelliğindedir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti’ne, Atatürk İlkeleri ve Atatürkçü değerlere bağlı iyi bir vatandaş yetiştirme politikası adına dersten beklentiler çok fazladır. Bu yönüyle ele alındığı zaman, bu alanın öğretiminde hala siyasi amaç ve kaygıların olması, alana ait kavramlar üzerinde tartışmaların devam etmesine neden olmaktadır. Dersin özellikle ideolojik niteliği üzerinde tam bir fikir birliği vardır. Bu araştırmada bu niteliğin pedagojik ve siyasal çerçevesini çizilebilmek ve elde edilen bulgular ışığında meselelerin çözümüne dair verilere ulaşma imkanı sağladığından önem taşımaktadır.

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde; tez danışmanlığımı üstlenerek bana yön veren, araştırmanın en önemli safhası olan veri aracı geliştirme sürecini bizzat üstlenerek geliştirdiği veri aracını paylaşma nezaketi gösteren, her aşamada maddi ve manevi desteğini esirgemeyen danışman hocam D.Ü. Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölüm Başkanı Prof.Dr.Hasan AKGÜNDÜZ’e, değerli vakitlerini ve bilgi birikimlerini hiçbir zaman esirgemeyen, istatistiksel verilerin analizinde büyük emeği geçen Yrd.Doç.Dr.Behçet ORAL’a ayrıca değerli hocalarım Yrd.Doç.Dr. Bayram AŞILIOĞLU’na, Arş.Gör.Yunus AVANOĞLU’na ve anketleri içtenlikle yanıtlayarak görüşlerinden yararlanma olanağı veren Diyarbakır ili merkezinde araştırmaya katılan T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretmenlerine, tez yazımında bana destek veren Ömer ÖZTEMUR’a ve çalışmam süresince benden hiçbir konuda desteğini esirgemeyen özellikle anketlerin uygulanmasında desteğini aldığım sevgili eşime ve kızıma çok teşekkür ederim.

Son olarak bu araştırma ile T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinin ilköğretimde amaçlarını gerçekleştirme sorununa küçük de olsa bir katkıda bulunabilirsem bu beni mutlu edecektir. Araştırmada belirtilen görüş ve yorumlar araştırmacı olarak şahsıma aittir.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	II
ONAY SAYFASI.....	III
ÖNSÖZ.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
TABLolar LİSTESİ.....	VI
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	VI
KISALTMALAR.....	VI
GİRİŞ.....	1
• Konunun Sunumu.....	1
• Amaçlar.....	21
• Önem.....	22
• Varsayımlar.....	23
• Sınırlılıklar.....	23
• Tanımlar.....	23
• Yöntem.....	24
- Araştırma Modeli.....	24
- Evren ve Örneklem.....	24
- Verilerin Toplanması.....	24
- Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması.....	25
1. İLKÖĞRETİM TCİTA DERSİ'NDE AMAÇ GERÇEKLEŞTİRME	
BAŞARISINI ETKİLEYEN ÖZNEL ve NESNEL DEĞİŞKENLER.....	26
1.1. Siyasal Bir Kültürleme Aracı Olarak TCİTA Dersi.....	26
1.2. TCİTA Dersinin İlköğretim Programında Konumu ve Evrimi.....	34
1.3. İlköğretim TCİTA Dersi'nde Amaç Gerçekleştirme Başarısını Etkileyen	
Öznel ve Nesnel Değişkenler.....	44
2. İLKÖĞRETİM T. C. İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERSİ'NDE	
AMAÇ GERÇEKLEŞTİRME BAŞARISINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN	
GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ / Diyarbakır Örneği	67
2.1. Kişisel Durum Bilgileri	67
2.2. Bilişsel Hedeflerin Gerçekleşme Başarısına İlişkin Görüşler	75
2.3. Psikomotor Hedeflerin Gerçekleşme Başarısına İlişkin Görüşler	78
2.4. Duyuşsal Hedeflerin Gerçekleşme Başarısına İlişkin Görüşler.....	80
2.5. Toplam Benlik Dönüşümü Hedeflerinin Gerçekleşme Başarısına	
İlişkin Görüşler.....	83
TARTIŞMA.....	89
SONUÇ.....	93
ÖNERİLER.....	94
KAYNAKLAR.....	98
EKLER.....	103

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1 Cinsiyet Verileri.....	67
Tablo 2 Kıdem Verileri	67
Tablo 3 Branş Verileri	68
Tablo 4 Mezuniyet Verileri	69
Tablo 5 Cinsiyet Değişkeni Açısından Görüşler	70
Tablo 6 Kıdem Değişkeni Açısından Görüşler...	71
Tablo 7 Branş Değişkeni Açısından Görüşler	72
Tablo 8 Branş Değişkeni Açısından Görüşler / ANOVA test sonuçları	73
Tablo 9 Mezuniyet Değişkeni Açısından Görüşler.....	74
Tablo 10 Bilişsel Hedeflerin Gerçekleşme Başarısına İlişkin Görüşler	75
Tablo 11 Psikomotor Hedeflerin Gerçekleşme Başarısına İlişkin Görüşler	78
Tablo 12 Duyuşsal Hedeflerin Gerçekleşme Başarısına İlişkin Görüşler.....	81
Tablo 13 Siyasal Kültürleme Bağlamında Toplam Benlik Dönüşümüne İlişkin Görüşler.....	84

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1 Amaçların Dikey ve Yatay İlişkisi.....	47
Çizelge 2 Hedefin Taksonomik Düzeyinin Öğretim Stratejisiyle İlişkisi.....	58
Çizelge 3 Hedef, Strateji ve Yöntem Birlikteliği.....	58

KISALTMALAR LİSTESİ

A.g.e.	: Adı Geçen Eser,
A.g.t.	: Adı Geçen Tez,
ANOVA	: Analysis of Variance (Farklılık Analizi)
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
N	: Sayı
Ort.	: Ortalama
s	: Sayfa
S	: Sayı
SD.	: Serbestlik Derecesi
Sig.	: Significance (Anlamlılık Derecesi)
Std.	: Standart
TCİTA	: Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Kurumu
Y.Ö.K.	: Yüksek Öğretim Kurumu
Yy	: Yüzyıl

GİRİŞ

Konunun Sunumu

İnsan, biyolojik bir varlık olduğu kadar aynı zamanda toplumsal bir varlıktır. Biyolojik varlığını devam ettirmek için beslenmek, giyinmek, korunmak vb. fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamak, diğer yandan toplumsal varlığının devamı için de bağlı bulunduğu toplumun değerlerini ve normlarını bilmek durumundadır. Aksi hâlde yaşamını sürdüremez. Her birey doğuştan getirdiği birtakım özelliklere sahip olarak bir toplum ve kültür içinde doğmakta ve o toplumda kültürlenerek gelişmektedir. Bu bakımdan insan bio-psiko-kültürel ve sosyal bir varlıktır.

İnsanların varlığı anlama, maddi ve manevi ihtiyaçlarını daha iyi karşılama istekleri tarih boyunca hep uygarlığın gelişmesinin itici gücü olmuştur. Uygarlığın gelişmesiyle ilgili beklentilerin gerçekleşmesi karmaşık birçok faktörün ortak olarak işe koşulması ile mümkündür. Bu faktörlerden en etkilisi, insanlık tarihi ile başlayan bilgiyi öğrenme ve uygulama olarak ifade edilen eğitimidir. Bir kaynakta eğitimin tanımı şöyle ifade edilmektedir:

“İnsanın benlik siteminde doğuştan getirilen yeteneklerin açılmasına matuf entegre bir faaliyet olarak eğitim; bu kabil psiko-sosyal karakterli süreçlerin başta gelenidir. Bu meyanda değişik araçların işe koşulduğu bilgi alışverişi, eğitim tasarrufunun oldukça rutin ve kabuk mesafesindeki dış yüzünü teşkil eder. Çünkü eğitim etkileşiminin asıl devreleri, öğretim yoluyla şahsiyet sistemine giren ve kalıcı psikomotor/zihni/kalbi davranışların dönüşümünü sağlayan istatistik dışı ruhsal ve enerjistik öğelerdir.”¹

Çağımız araçsal gelişmenin ileri boyutlara ulaştığı, bu nedenle insan-doğa, insan-insan iletişimde araçlar etrafında yoğun yüceltme kültürünün olduğu bir zaman dilimidir.² Bilgi çağı olarak adlandırılan bu yeni yüzyıl bilim ve teknolojiye yaşanan gelişmelere paralel olarak yaşamda da birçok gelişmeleri beraberinde getirmiş, toplumsal süreklilik için bilgi üreten, paylaşan, rekabet edebilen, demokratik değerli içselleştirilmiş, nitelikli insan gücünü zorunlu kılmıştır.³ Eğitimin amaçları da bu gelişmelere ayak uydurmuştur. Bugün eğitim “bireyin davranışlarında istendik yönde davranış değişikliği meydana getirme süreci” olarak ifade edilmektedir.

¹ Akgündüz, Hasan, **Türk Eğitim Tarihi**, Zafer Matbaası, Diyarbakır 1998, s.12

² a.g.e, s.11

³ Başaran, S. Tican-Aksu, Meral, **Temel Amaçlarına Hizmet Etme Bakımından Anadolu Öğretmen Liselerinin Etkinliği**, Eğitim Araştırmaları, Anı Yayıncılık, Sayı 19, Ankara 2005, s.137

Bilginin temel güç olarak görüldüğü bu çağda bireysel, toplumsal ve evrensel gelişimin motorunu eğitim oluşturmaktadır.⁴Eğitim bireye kişilik, değer, yetenek kazandırdığı için bireysel, bireyi toplumsallaştırma, toplumsal değerleri koruma, değiştirme ve yenileme işlevi gördüğü için toplumsal, ulusallaşmanın en etkili aracı olduğu için de evrensel bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğitim; ister bireysel, ister toplumsal ve hatta nihai aşamada isterse evrensel planda ele alınmış olsun asli olarak tespit edilen “insan modeli” çerçevesinde organize edilmektedir. Akgündüz, “Beşeri varoluşun görgü planındaki evrim oyununda toplumlar kolektif bir enerji ve bilinç alanı olarak bireysel ve özgün yani yerel unsurları teşkil eder. Her toplum kendi olabildiği ölçüde evrensel olma yani total bilince akortlanma başarısı gösterebilir. Eğitim ulusal ve yerelliğin hem sebebi hem sonucu olan bir dinamiktir. Çünkü ulusallığı temsil eden bilinç programlaması ulusal eğitimin ürünüdür. Ve tabii ulusal eğitimde ortak değerleri paylaşan kolektif bir bilincin yarattığı bir araçtır. Eğitim bu ideolojik ilişki içinde ulusallığı üretme ve ulusallıkla evrenselliği bağdaştırarak evrimleşmeyi kılavuzlaştıran bir faktör olarak karşımıza çıkar. Bu durumda bir toplumun eğitim duruşunun şifreleri ve kodları çevrede değil merkez konumdaki ulusal tarihte şifrelenmiştir. Bir toplum eğitim geleneğini bugünkü deneyimine dönüştürücü çark olarak kullanmak istiyorsa önce eğitimini ulusallaştırmak zorundadır. Bunun için de aynı toplumun zaman uzayında eğitim duruşundaki farklı değer alışları eğitime tarihsel projeksiyonlar uygulayarak çıkarması yani önce ulusal eğitim karmasını deşifre etmesi buradan çıkan şifrelere göre güncel ve evrensel yaratıcılıklardan kültür aşılama etkileşimiyle yararlanma yoluna gitmelidir⁵”. Belirli bir toplumsal yapı içerisinde düzenlenen eğitimin hedeflediği insan modeli, yine toplumun sahip olduğu kültürel değerler istikametinde şekillenmektedir. Bu açıdan yaklaşıldığında eğitimi, kültürel kimlik merkezli değerlendirmek mümkündür. Toplumsal düzeyde kimlik, kolektif hafızada kök salan değerler yekûnunun ortaya koyduğu bütüncül bir yapıdır ki geçmiş, burada tespit ve tayin edici bir rol oynamaktadır.

Eğitim; bağımsız bir toplum ve ulusu oluşturacak, bireysel moral düzeyi yüksek, sağlıklı bireylerin yetiştirilmesiyle hem bireysel hem de evrensel bir kültüre sahip, zengin bir toplumu yetiştirmeyi amaçlar. Eğitimdeki tüm yenileşme ve gelişme

⁴ Arslan M.M-Erarslan.L, **Yeni Eğitim Paradigması ve Türk Eğitim Sisteminde Dönüşüm Gerekliliği**, Milli Eğitim Dergisi, Sayı 160, Güz 2003, s.90

⁵ Akgündüz, Hasan, **Eğitim Sorunsalı ve Tarihsel Yöntem**.,Yayınlanmamış Yüksek Lisans Ders Notları, Diyarbakır 2005-2006, s.24

girişimleri, toplumun her kesiminin ilgi alanına girmektedir. Eğitim, toplumda değişmelerden sorumlu olması nedeniyle değişime diğer sistemlerden önce uyum sağlamak durumundadır. Bir ülkenin refah ve mutluluğu; o ülke insanların nitelikli ve sürekli bir eğitim almaları ve bununla kazandıkları bilgi, beceri ile ekonomik büyümeye yapabilecekleri katma değere bağlıdır. Bunun için, sosyo-ekonomik gelişmenin en önemli itici gücü ve verimlilik artışının en önemli unsuru, toplumun eğitim düzeyidir.⁶ Bu açıdan eğitim bir ulusun bilincidir, bilinci oluşturan eylemler bütünüdür.

Eğitim, bireylere bilgi ve beceri kazandırmanın ötesinde toplumun yaşamasını ve kalkınmasını devam ettirebilecek ölçüde ve nitelikte değer üretmek, mevcut değerlerin dağılmasını önlemek, yeni ve eski değerleri bağdaştırmak sorumluluğunu taşır. Çağdaş eğitimin amacı dünü koruyarak yarını güven altına almaktır. Bu durumda eğitimin geçmişe, bugüne ve geleceğe dönük olmak üzere üç temel yönü var demektir. Kısacası eğitimden beklenen üç esas, dünü tanıtmak, bugünü kavratma ve yarına hazırlamadır.⁷ İnsan geçmişi bilmek zorundadır, şimdi yaşar ve geleceği düşünür, geçmişi olmayan bir canlı için eğitim söz konusu olamaz. Her toplumda devlet yönetimini üstlenen siyasi kurumlar, eğitim yoluyla toplumdaki bireylere kendi siyasi ideolojilerini benimseterek mevcut düzeni koruyan ve milli bütünleşmeye katkıda bulunan vatandaşlar yetiştirmeye çalışır. Bunu sağlamak için de büyük ölçüde eğitim kurumlarından yararlanırlar.

Eğitim sisteminin birbirini tamamlayıcı olarak düşünülmesi gereken iki önemli işlevi vardır. Birinci işlev, milletin kültürünü oluşturan sağlam ve kalıcı değerleri genç kuşaklara aktararak milletin sürekliliğini sağlamak, ikinci işlev toplumun davranışlarında istenilen bazı değişiklikleri gerçekleştirme, toplumun gelişmesini ilerlemesini, çağdaşlaşmasını sağlamaktır. Bunlardan birincisi gerçekleşmez ise toplumda kopukluk olur, milletin sürekliliği tehlikeye düşer, ikinci işlev gerçekleşmez ise toplum geri kalır, çağın gelişmelerine ayak uyduramaz, varlığı tehlikeye düşer. Geçmişte birçok devlette görüldüğü gibi milli değerlere ve kültüre yabancılaşma meydana gelir ve yok olup giderler. Bir kaynakta bu konu şöyle açıklanmaktadır:

Öznel ve nesnel öğelerden oluşan toplumsal çarkın – kolektif bilinç olarak- korku temelinde alt değerlere bağlı titreşimi, tepkisel/ayırıcı doğasını ve hatalı yaratımlarını; birincil doğaya ait üst değerlere matuf titreşimi ise proaktif doğasını, birlik ve doğal yaratıcılığa kanal olma vizyonunu yansıtmaktadır. Bu bağlamda kalıcı sosyal formlar, sanıldığı gibi materyal hazırların güdümlendiği alma modunda menfaat şebekeleri olmayıp,

⁶ Ereş, Figen, "Eğitimin Sosyal Faydaları: Türkiye-AB Karşılaştırması", **Milli Eğitim Dergisi**, Sayı.167, Yaz 2005, s.90

⁷ Kavcar, Cahit, **Edebiyat ve Eğitim**, Engin Yayınevi, Ankara 1999, s.1

doğuş ve evrimleşme süreçleri itibariyle digergamlık ve birlik vizyonuna temellenmiş sübtıl varlıklardır. Mevlana'nın aynı dili konuşanlar değil aynı değerleri paylaşanlar birlikte yaşar özdeyişi de toplumsal varoluşun söz konusu cevherini ve mutlak doğasını işaretlemektedir.

Herhangi bir toplumda ruhsal/zihinsel/fiziksel bedenlere tekabül eden olma/bilme/yapma düzlemlerindeki eylemliliklerin uyumsuzluk ve çözülme modunda seyretmesi, evrimsel dürtünün ruhtan pompaladığı sevgi enerjisinin kolektif ego tarafından kırıldığı ve korku enerjisi ile kolektif yaratımların –tolera edilemeyecek düzeyde- hatalı yaratım moduna kaydığı gerçeğini yansıtmaktadır. Bu kabil bir toplum sisteminin yaratıcılık kaynağı olan kültürel çeşitliliği uyumsuzluk/çözülme yönünde negatif dinamiklere dönüştürmesi ve enerji fukaralığı illüzyonunu deneyimlediği için içe/dışa dönük enerji asalağı haline gelmesi ve vaki kısa devre parlamaların ardından soğuma/sönme kaderini idrak etmesi kaçınılmazdır. Birincil doğasındaki potansiyele yabancılaşan toplumu, içe/dışa dönük suçlama tarzındaki komplo ideolojisi, suç/önlem döngüsü ve toplumsal varlığı meyve/yaprak/dal ıslahı tarzında dıştan denetleme / dizginleme tepkisellikleri ise sivil ve resmi toplumu zıt kutuplara dönüştürerek kolektif ego güdümünde tepkiselliği besleyecek ve kültürel zenginliği büsbütün uyumsuzluk /çözülme negatif dinamiklerine dönüştürecek daha stratejik bir hatalı yaratımdır. Çünkü netice itibariyle bir toplumun tarihsel yürüyüşünde deneyimlediği her çeşit yıkıcı deneyim, kolektif bilinci terörize eden –çoğunlukla zamanında cesur yüzleşmelerle yeterli karmik temizlik/drama kontrolü yapılamadığı için- geçmişten klonlaşmış kök/türev nitelikli korkuların beslediği hatalı yaratımlardır. Bu kabil ödemlere hamasi yöntemlerle yeni tepkiselliklerin ilavesi, problemi çözmek şöyle dursun farkında olunmadan deneyimlenen çözümleri dahi probleme dönüştürücü ve yüzleşmeleri erteleme bağlamında tepkisel doğayı besleyici yeni bir kirlilik dalgası yaratmış olur.⁸

Milli devletler de kendilerine iyi yurttaşlar topluma yararlı bireyler yetiştirmek isterler ve siyasi sistemi yeni yetişen kuşakların sisteme ilişkin tutum ve değerlerin öğrenilmesini tesadüflere bırakmaz. İyi vatandaş yetiştirme hemen bütün ülkelerde eğitimin ulusal amaçları içinde yer almaktadır. Bu amaç özellikle çok kültürlü, farklı etnik, dini gruplardan ve sınıflardan oluşan toplumlar için oldukça önemli ve üzerinde durulması gereken bir konudur.⁹ Burada eğitimin siyasi işlevi ve siyasal kültürü ortaya çıkar. Siyasal kültür, genel olarak bireyin toplumda ya da toplumun alt birimlerinde yürürlükte olan değer yargılarını, davranış kurallarını öğrenmesidir. Zaten siyasal toplumsallaşma da toplumsal siyasal çerçeve ile birey arasında yaşam boyu süren doğrudan etkileşim süresi sonucunda bireyin siyasal sistem ile ilgili görüş, davranış, tutum ve değerlerinin gelişmesidir.¹⁰

Bir toplumun milletleşmesini etkileyen ön önemli girişimi milli kültür politikasıdır. Milli kültürün geniş kitleye mal edilmesinin en müessir unsuru da milli eğitimidir. Çünkü milli eğitim fertlerin milli kimliği kazanmasında önemli yeri olan

⁸ Akgündüz, Hasan-Oral, Behçet-Avanoğlu, Yunus, “Orta ve Yükseköğretim Gençliğinin Güncel Yurt - Dünya Oluşumlarına İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi”, **Z.Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi**, S.5, 2005-2006, s.1-2

⁹ Şişman, Mehmet, “Eğitimde Mükemmellik Arayışı”, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2002, s.28.

¹⁰ Aklan, Türker, **Siyasal Toplumsallaşma**, AÜ basımevi, Ankara 1973 s.8

ortak duyguları ve düşünceleri geliştirerek kültürel bütünleşmeyi gerçekleştirir. Milleti meydana getiren fertlerin kendi milletine ait olan değerleri korumasını sağlar. Eğitimin en önemli gayesi bir milletin geçmişi ve geleceği arasında köprü kurmaktır. Böylece milletin milli benliğine, kültürüne uygun ve ortak duygulara sahip bireylerden oluşan, birlik ve beraberlik içinde yaşayan bireyler yetiştirilebilir.¹¹

Atatürk, eğitimin bu açıdan milli olmasına önem vermiş, eğitimin her aşamasında verilecek olan bilgi ve şuurun vatan-millet sevgisinin kazandırılmasına yönelik olmasını ve bu sevginin, Türk millî eğitiminin temelini ve ilk basamağını teşkil etmesini istemiştir¹². Atatürk,

“Herhangi bir yabancı kültür, şimdiye kadar izlenen yabancı kültürlerin etkisiz sonuçlarını tekrar ettirebilir. Kültür ortamla uyumludur, bu ortam milletin karakteridir. Çocuklarımız ve gençlerimiz yetiştirilirken onlara özellikle varlığı ile, hakkı ile, birliği ile ters düşen bütün yabancı unsurlarla mücadele etme gereği; milli düşünceleri büyük bir olgunlukla, karşı düşünceyi şiddetle ve fedakarlıkla savunma zorunluluğu öğretilmelidir.”(1921 Ankara)¹³

sözleriyle, millet gerçeğini inkar eden, vatan ve millet sevgisini gönüllerden çıkarmaya çalışan, Türk insanını kendi değerlerine yabancı hale getirecek olan bütün görüş ve fikirlerin Türk millî eğitiminde yer almaması gerektiğini belirtmiştir.

Her devlet gibi Türkiye Cumhuriyeti Devleti de eğitim kurumlarının maksat ve gayelerinin en önde gelenlerinden biri olarak , milli cemiyete ve Türk Cumhuriyeti’ne ruhen ve bedenen bağlı “Cumhuriyetçi” bir nesil yetiştirmeyi uygun görmüştür. Cumhuriyet rejimini ve yapılan inkılapları sevdirmeye ve ona bağlılık oluşturma eğitimin önemli boyutunu oluşturmaktadır.¹⁴ O yüzden eğitim planlı organize olması gerekli, eğitimin her aşamasının programa bağlanmasını zorunlu kılmaktadır. Bu programda toplumdaki insanların milli eğitimin ve kurumun amaçlarının gerçekleşmesine dönük tüm faaliyetleri kapsar. Eğitim programı en azından; Niçin öğretilim? Ne öğretilim? Nasıl öğretilim? Ne kadar öğrettik? v.b. sorulara cevap vermelidir.¹⁵

Atatürk eğitimde izlenmesi gereken yolu şu sözleriyle ifade etmiştir:

“Eğitim ve öğretimde uygulanacak yol, bilgiyi insan için fazla bir süs, bir zorbalık vasıtası yahut medeni zevkten ziyade, maddi hayatta muvaffak olmayı temin eden pratik ve

¹¹ Temir,Ahmet,“Bir Bilim Dalı Olarak Eğitim ve Milli Eğitim”,**Türk Kültürü** Sayı 18, Nisan 1964 s.12.

¹² Olcaytu, Turhan, Devrimlerimiz İlkelerimiz, 8.Baskı, Ajans-Türk Basım, Ankara 1998, s.181

¹³ **Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri**, Atatürk Araştırma Merkezi, C.II, Ankara 1997, s.19-21

¹⁴ Kodaman,Bayram, **Cumhuriyet’in Tarihi-Fikri Temelleri ve Atatürk**, S.D. Üniv. Yay., Isparta, s.189

¹⁵ Küçükahmet, Leyla, **Öğretimi Planlama ve Değerlendirme**, Nobel Yayın, Ankara 2003

*kullanılması mümkün bir cihaz haline getirmek mümkündür. Milli eğitim bakanlığı bu esasa önem vermelidir(1923)”.*¹⁶

Eğitim bir süreçtir. Eğitimin amaçları öğrenme yoluyla gerçekleştirilir.¹⁷ Birbirini izleyen öğrenmenin oluşturduğu sürece eğitim diyebilmek için bu öğrenmelerin bir hedefe veya hedefler dizisine ulaşmak amacıyla yapılması gerekir. Eğitim süreci; amaç, içerik, öğrenme/öğretme etkinlikleri ve değerlendirmeden meydana gelir. Eğitim süreci içinde meydana gelen öğrenmeler daha önceden belirlenmiş hedeflere ulaşılması sonucu anlam kazanır. Eğitim süreci öğrenme ve öğretme etkinlikleri ile devam eder ve değerlendirme ile son bulur. Eğitim sürecinin bu oluşum düzeni ve doğası bütün toplumlar için aynıdır. Eğitimde süreç, bilimsel açıdan gereği gibi oluşturulamadığı sürece etkili ve verimli bir eğitim ortamı oluşturmak imkansızdır. Ayrıca sürecin işlevsellik, geçerlik ve güvenilirlik kazanabilmesi için süreci oluşturan öğelerin ve öğeler arası ilişkilerin sistem bütünlüğü içerisinde yapılandırılması gerekmektedir. Eğitim sürecinde, öğrenci, amaçlar, ortam, yöntemler, öğrenme ve öğretme durumları, değerlendirme ve insan gücü birbiriyle ayrılmaz ilişkileri olan temel öğelerdir.¹⁸

Öğrenmenin; planlı, amaçlı ve belli bir program içerisinde yürütüldüğü eğitim kurumları okullardır.”Eğitim kurumlarının belirleyici gücü, ait olduğu toplum sistemini inanç, düşünce ve eylem bakımından süreklilik içinde yeniden inşa etmektir”¹⁹. Öğrenme, bilgiyi öğrencinin kafasına otomatik olarak aktarma sonucunda gerçekleşmez. Bu öğrencinin kendisinin zihinsel katılımı ve kendisinin yapması ile gerçekleşebilir. Öğrenciler sadece dinleyerek, ezberleyerek ve soruları cevaplayarak tam öğrenemezler, aksine bu öğrenmeyi bitirir.Ancak etkin öğrenme ile öğrenciler öğrendikleri hakkında konuşabilmeli, yazabilmeli ve onları geçmiş yaşantıları ile ilişkilendirerek , günlük yaşantılarına uygulayabilmelidirler.²⁰

Eğitim ve öğretimde hedefler ne kadar iyi belirlenirse belirlensin, dersin içeriği ne kadar işlevsel seçilip organize edilirse edilsin, bu hedefler ve içerik iyi öğretmenler tarafından yürütülmedikçe, eğitimde beklenen sonucun alınması olanaklı değildir. Bunun yanında toplumu geleceğe taşıyacak çağdaş, demokratik toplum idealinin

¹⁶ Kocatürk,Utkan, **Atatürk’ün Fikir ve Düşünceleri**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 1999, s.130

¹⁷ Üre, Ramazan Ömer, **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi**, Mikro Basım Yayın Dağıtım.Konya 1999 s.88

¹⁸ Öztürk, Halil İbrahim, **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**, HD Yayıncılık 1.Baskı Ankara :2002, s.27.

¹⁹ Akgündüz,Hasan.**Klasik Dönem Osmanlı Medrese Sistemi (Amaç-Yapı-İşleyiş)**.Ulusal Yayınları İstanbul,1997,s.16.

²⁰ Lubbers,C.A. , Gorcyca D.A. “Using Active Learning in Public Relations Instructions:Demographic Predictors of Faculty Use.” Public Relations Review. V.23, N.1, Spring 1997:s.68

gerçekleşmesini sağlayacak en önemli insan gücü olarak öğretmen, araştırmalar sonucu geliştirilen devletin eğitim politikasını uygulamaya koyan, uygulama sonuçları ile bu politikaları etkileyen, eğitim de uzmanlık çalışmalarından ve araştırmalarından faydalanan fakat aynı zamanda bu çalışmalarla iç içe olup onlara problem sağlayan²¹ toplumsal/kültürel değişimin en temel öğelerinden birisidir. Özellikle toplumsal değişimin, toplumsal dalgalanma ve çalkantıların arttığı ve teknolojinin hızla geliştiği günümüzde bu değişime toplum bireylerinin uyumunu sağlamadaki etkin rolü olan öğretmenlerin eğitimine önem verilmesi gerekmektedir. Bir öğretmen ne kadar çok özel alan bilgisine ve genel kültür bilgisine sahip olursa olsun bunları öğrencilerinin seviyelerine uygun olarak ifade edemediği ve gerekli ortamı düzenleyemediği sürece mesleğinde başarılı olamaz. Bunlar öğretimin önkoşulu olmasına rağmen, etkili bir öğretim için öğretmenin, öğretme becerisine de sahip olması gerekir. Öğretmenlik meslek kültürünün amacı, öğretmenlere genel kültür ve alan kültürü ile ilgili kazanımlarını paylaşacak eğitim iletişimi disiplini kazandırmaktır.²²

Milli devletlerde milli kültür ve milli kimliği sağlamanın en cazip araçlarından biri milli eğitimle birlikte ele alınan tarih öğretimi olmuştur. Toplumların eğitime ilişkin değerleri ve amaçları geçmişteki öğrenme ve sınamalarından sonra ulaşılmış parametrelerdir. Tarihi anlam yükünden soyutlanmış eğitsel değer ve amaç, kuru ve süslü bir laf olmaktan öteye gidemez.²³ Tarih öğretimi, modern milli devletlerin tamamında milli kimliğin oluşturulması ve milliyetçiliğin yayılmasında önemli bir rol üstlenmiştir.²⁴ Bu açıdan dünya genelinde ve toplumumuzda gençlerin tarih bilincine sahip olarak yetişmelerine çok önem verilmektedir. Bunun başlıca nedeni ise; birincisi tarih bilincinin insanların yaşamları boyunca vaziyet alışlarını ve hareketlerini olumlu yönde etkileyen bir formasyon, en iyi terbiye vasıtası, milli şuurun meydana getirilmesinde en kuvvetli hazine olması²⁵, ikincisi tarih bilincinin oluşumunun toplumca ve özellikle de örgün eğitim kurumlarınca etkilenebilir olduğunun kabul edilmesidir.²⁶

²¹Büyükkaragöz, Savaş, **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**, Mikro Yayınları, Konya 1998, s.2

²²Akgündüz, Hasan, **Türk Eğitim Sistemi ve Öğretmen, 24 Kasım Öğretmenler Günü Paneli**, Sütçü İmam Üniv. Rektörlük Yay. Kahramanmaraş , 1995 s.14-43

²³Akgündüz, Hasan, **Eğitim Sorunlarına Tarihsel Bakış Yöntemi**, Zafer Matbaası, Diyarbakır, 1998, s.64

²⁴Ersanlı, Behar Büşra, **İktidar ve Tarih Türkiye’de “Resmi Tarih” Tezinin oluşumu (1929-1937)**, Afa yayıncılık, İstanbul 1992, s.20

²⁵Başta, Şerif, “Milli Eğitimde Tarihin Rolü”, **Türk Kültürü**, S.18 1964 s.85

²⁶Tekeli, İlhan, **Tarih Bilinci ve Gençlik**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1998, s.29

Tarih bilincinin günün algılanması, geçmişin yorumu ve geleceğin beklentilerini içeren bir kurgu olarak tanımlanmasının, doğrudan insanın nitelikleriyle ilişkili olduğunu görürüz. Diğer canlıların tarih bilincinden söz edilmeyişi de bu nedenledir. İnsan zihninin en önemli özelliklerinden biri sembolleştirme kapasitesidir. Sembolleştiren insan, dili oluşturabilmekte, yazıyı geliştirebilmekte ve bu yolla da deneyimlerini karşısındakine ve gelecekteki nesillere aktarabilmektedir. Yani söylencelere ya da yazıya dayanarak bir tarih oluşturabilmektedir. İnsanın ikinci özelliği de, sürekli olarak yaptıkları üzerinde düşünmesidir (reflection). İnsanın bu iki özelliği, onun yukarıda tanımlandığı üzere bir tarih bilinci geliştirmesine olanak vermektedir. Bu özelliklerin, insanın kendisini bir zaman boyutunun sürekli akışı içinde görmesini sağladığı söylenebilir. *O halde insanın kendini gerçekleştirme alanı olarak fert, grup, toplum ve medeniyet ölçekli şahsiyet sistemlerinin ayakta kalabilmesi, her birinin yaratıcılık performansı, bu performans ise sistemi sibernetik ilkelere göre çevre değişmelerine etkin ve dinamik uyarlayacak hayat stratejisi izleme ve nihayet söz konusu stratejinin ayırt edici bir niteliği olarak tarihi hafıza etkin işe koşma becerisiyle sınırlıdır.*²⁷

Tarihin amacını ve öğretimini oluşturan üç unsur vardır. Birincisinde tarih öğretimi öğrencinin kişisel gelişmesinde bir öge, ikincisinde tarih öğretimi bir sosyalleşme aracı olarak kültürel mirası aktarıcı, sonuncusunda vatandaşlık eğitiminde kullanılan bir araç, tarihin işlevi geleneksel değerlerin aşılması veya demokratik/eleştirel amaçlara uygunluk çerçevesinde anlaşılabilirse bile, tarihin her iki anlayışta da “sosyalleşme” amacına hizmet ettiğini, okul programlarındaki tarih dersinin toplumun mevcut değerlerini devletin yönetim şekline kaynaklanan bir bakış açısıyla yansıttığını belirtmiştir. Bu açıdan tarih siyasal felsefeye bağlı olarak eğitimin siyasal karakterli amaçlarını gerçekleştirmektedir²⁸.

Her devletin varlığını koruması ve ayakta durabilmesi için temel düşünceyi kendi fertlerine anlatmak durumunda olduğu da bir gerçektir Tarih eğitiminin genç nesillerin milli şahsiyetlerini meydana getirmekte ve onlara kendi geçmişlerinin bütün kültür ve değerlerini öğretmekteki önemi dikkate alındığında, tarih öğretiminin tarihi hakikatlere bağlı kalmak kaydıyla milli bir doğrultuda ele alınması tabiidir.

XIX.yüzyılda milliyetçilik ve demokrasi fikirleri hızlı bir şekilde yayılarak Avrupa ülkelerinin ulus devlet olma yolunda gelişmeler göstermesine sebep oldu ve

²⁷ Akgündüz, Eğitim Sorunları..., a.g.e. s.80

²⁸ Dilek,Dursun, **Tarih Derslerinde Öğrenme ve Düşünce Gelişimi**, Pegem A Yayıncılık, Ankara 2002

XX.yüzyılda siyasi dünya toplumları ulus devletlerinden oluştu. Bu tür devletlerden biri de Türkiye Cumhuriyeti'dir. Ulus devlet olmanın ön koşulu ise, ortak köken, dil, tarih anlayışı etrafında birleşen bir ulus bilincine, birbirlerine karşı sorumluluk duyan üyelere, milli ruh yani kolektif kimliğin modern biçime, hukuk devlet biçimine ve kültürel öz biçime sahip olmaktır. Bunu sağlayacak da tarih, tarih bilinci ve tarih eğitimidir. İşte bu dönemde milli tarihin önemi daha çok anlaşılmış, milli birlik ve manevi kuvvet aşlamak yeni atılımlar yapmak maksadıyla milli tarihten faydalanmak hemen her memlekette başvurulmuş bir hadise olmuştur²⁹. Müşterek geçmişin bilgisini ihtiva eden tarih, böylece milli devlet yapısının bekası için eğitim kurumlarının da vasıtasıyla fertte “milli karakterin” ve “kolektif kimlik duygusunun” tekâmülünü sağlamakla yükümlü tutulmuştur.³⁰

Türkiye Cumhuriyeti Devleti de Cumhuriyet'in kurulması ile Türk milletinin kendini tanıması ve tanıtmayı, Türklerin dünya tarihindeki yeri ve rolünü netleştirmesi, tarihin sistemli bir şekilde uygulanan politikalara destek olarak kullanılması ve eğitim sistemi içerisinde bir dayanak oluşturması için Türk Tarih Tezi'ni ortaya çıkarmıştır. Türk Tarih Tezi vasıtasıyla “içeride” milli birliği sağlamaya ve yeni Türk devletinin dünya görüşünü ve inkılapları topluma benimsetmeye çalışırken, “dışarıda” da Türk milleti ve Türk devletinin maruz kaldığı maksatlı ve yanlış görüşlere karşı cevap vermeye çalışmıştır. “Atatürk'ün bu çalışmaları üç noktaya yönelmiştir. Birincisi, Türk ve dünya tarihini eski yanlış ideolojik yaklaşımlardan kurtarmak, ikincisi, dünya medeniyetine Türk medeniyetinin yapmış olduğu katkıları ortaya çıkarmak, üçüncüsü ise, Türk tarihini ilmi metotlarla modern, orijinal bir tarih haline getirmektir. Bu üç hususu ise Atatürk: “Tarih hakikatleri tarif eden bir sanat değil, belirten bir ilim olmalıdır.” Şeklinde ifade etmiştir.”³¹ Türk Tarih Tezi doğrultusunda, milli çağdaşlaşma anlayışı ile tarih derslerinin niteliği ve içeriği geliştirilmiş, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarda siyasi, tarihi, sosyal ve kültürel problemlerin yönlendirmesi ve Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçişin doğurduğu zorunlulukların doğal bir sonucu olarak tarih öğretimi, Avrupa merkezli milli bir yaklaşımla aynı doğrultuda planlanmış

²⁹ Kafesoğlu, İbrahim, **Tarih İlmî ve Bizde Tarihçilik**, İÜ Edebiyat Fak.Tarih Dergisi 1963, s.3

³⁰ Güngör, Erol, **Kültür Değişmesi ve Milliyetçilik**, 4.Baskı, Ötüken, İstanbul 1986, s.128

³¹ Seçkin, Mehmet, **Atatürkçüler Neleri Bilmelidir?**, 3.Baskı, Başarı Matbaacılık, Ankara, 1999, s.397-398.

ve bunun için eğitime yönelen tarih, rejimin siyasal niteliğini, tarih öğretimi ve eğitimi çerçevesinde üstlenerek İnkılap Tarihi adı ile Türk eğitim tarihindeki yerini almıştır.³²

Bu ders ile, dışarıda özellikle Avrupa’da yükselen totaliter rejimlere karşı Türk gençliğini korumak ve onları Cumhuriyet ideallerine bağlamak, cumhuriyet ile birlikte gündeme gelen inkılap anlayışını onlara benimsetmek Osmanlı’nın, ümmet anlayışına dayalı ideolojik yapısının terk edilerek, yerine milli ve laik temellere dayalı bir yönetim biçiminin egemen kılınmasını sağlamak, ayrıca dış dünyadaki diğer rakip ulus-devlet ideolojilerine karşı Cumhuriyet’in kendi ulus-devlet ideolojisinin egemenlik ve nüfuz alanını korumak amaçlanmıştır.³³

Türkiye’de bugün tarih eğitimi içerisinde bir ana bilim dalı olarak kürsüleşen, Milli Bağımsızlık Savaşı ve İnkılâp devri öğretimini ihtiva eden, ilk ve orta öğretim programlarında Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Yüksek Öğretimde ise Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi olarak okutulan ders ilk kez 23 Nisan 1924’te toplanan I.Heyet-i İlmiye Toplantısı’nda ele alınmıştır.³⁴ İlk ve orta öğretimde 1924 Yılı Programı ile okutulmaya başlanmış ve programa göre ilkokullarda tarih dersleri 3.sınıfta daha ziyade bir kıraat ve muhasebe şeklinde, 4 ve 5.sınıflarda ise Genel Tarih ve Türk Tarihi karışık olarak okutulmuştur.³⁵

TCİTA ders konuları ortaöğretim okulları için ders notları şeklinde okutulmaya başlanmış, bu ders notları Cumhuriyet’in tarih kavrayışını yansıtan kitaplara ancak 1931 yılında dönüştürülmüştür. Türk Tarih Tezi’nin ilk defa eğitim amacıyla ele alındığı ve 1931-1932 Öğretim Yılı’ndan itibaren liselerde okutulması için Türk Tarihinin Ana Hatları isimli dört ciltlik tarih ders kitabının IV.cildi TCİTA ders konularına ayrılmıştır.

Türk Tarih Tezi’nin ilk defa eğitim programına yansıdığı, “kuvvetli, cumhuriyetçi, ulusçu, halkçı, devletçi, laik ve devrimci vatandaş” yetiştirmeyi amaçlayan 1936 Programı’nda Türk çocuklarına milli kimliğini tanıtılması açısından, Türk milletinin özelliklerini vurgulamasına büyük önem verilmiş; programın genel amaçları “cumhuriyetçilik, milliyetçilik, halkçılık, devletçilik, laiklik, inkılapçılık” ilkeleri

³² Saray, Mehmet-Tosun, Hüseyin, **Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Konularının Öğretimi, Atatürk Araştırma Merkezi**, Divan yayıncılık, Ankara 2005, s.2

³³ a.g.e, s.2

³⁴ Aslan,Erdal, **Devrim Tarihi Ders Kitapları**, Tarih Öğretimi Ders Kitapları Sempozyumu, 9 Eylül Yayınları, İzmir 1998, s.306

³⁵ Tuncay, Mete, **İlk ve Orta Öğretimde Tarih, Felsefe Kurumu Seminerleri**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1977, s.277

esaslarına göre tespit edilerek, özel amaçlar devletin temel prensipleri ve Atatürk ilke ve inkılapları ile irtibatlandırılmıştır.³⁶

Türkiye'nin daha sonraki gelişen tarihsel sürecinde, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi konuları ilk ve ortaöğretimde Tarih ve Sosyal Bilgiler dersi bünyesinde kronolojik esaslar çerçevesinde son bölümlerinde okutulmuştur. Bununla beraber, zamanla bu derslerin verimliliği de sorgulanmaya başlamıştır. Çünkü bu süreçte İnkılap Tarihi dersi, Türkiye merkezli ve mevcut siyasal iktidarın etkisi altında şekillenerek³⁷ Türk Devrimi yada Cumhuriyet tarihinin öğretilmesi yerine dönemin iktidarının beğenisini kazanma duygusu ön planda tutularak amacından uzaklaşmaya başlamıştır.

Bunun sonucunda orta ve yüksek öğretim gençliğinin içinde yer aldığı siyasi kamplaşmayı ve terörü önlemek amacıyla 12 Eylül 1980 Hareketi gerçekleştirilmiştir. Hareketin lider kadrosu hemen harekete geçerek, Atatürkçü düşünceye bağlı bir gençlik yetiştirmek için Türk İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük öğretimini yeniden düzenlenerek 1981 yılında kabul edilerek 1981-1982 Öğretim Yılı'ndan itibaren ortaokul 3.sınıftan üniversite son sınıfa kadar okutulmak üzere müstakil bir ders haline getirilmiştir.³⁸ Bu programda amaçlar ve açıklamalar bölümü yeni kabul edilen "Temel Eğitim II.Kademe Okulları T.C. İnkılap Tarihi Dersi" programı içinde yer almıştır.³⁹ 1982 yılında dersin ismine "Atatürkçülük" eklenmiş, amaçlarının daha iyi gerçekleştirmek için Atatürkçülük konuları dersler içine serpiştirilmiştir. 1986 yılında öğretim programlarına aktarılarak, yeni düzenlemeler ile Atatürkçülükle ilgili konular, Türkçe, yabancı dil, sosyoloji, felsefe, matematik, coğrafya, müzik, beden eğitimi, din dersleri... gibi derslerin ve TCİTA dersinin konularına eklenmiştir.⁴⁰

İlköğretimin sekiz yıla çıkarılması ile T.C. İnkılap Tarihi dersi ilköğretimin son sınıfına yerleştirilmiş, Atatürkçülük konuları ilköğretimde bütünlüğü ve sürekliliği temin etmek üzere amaç, hedef davranış ve konular ilave edilerek değişikliklerle yeniden düzenlenmiştir.⁴¹ Bu hali ile TCİTA dersi konuları ilk okutulmaya başlatılmasından itibaren bünyesinde bulundurduğu vatandaşlık ve ideolojik bilgisi

³⁶ a.g.e. s.278

³⁷ Saray, Mehmet-Tosun, Hüseyin, a.g.e. s.5

³⁸ **Tebliğler Dergisi**, S.2087, 21 Mayıs 1981

³⁹ **Tebliğler Dergisi**, S.2090, 06 Temmuz 1981

⁴⁰ **Tebliğler Dergisi**, S.2212, 30 Haziran 1986

⁴¹ **Tebliğler Dergisi**, S.2504, Eylül 1999

açısından daha da zenginleşmiştir. Bu açıdan ilköğretimde bu dersin siyasal kültürleme aracı olarak kullanılması önem kazanmaktadır.

Görüldüğü gibi TCİTA öğretimi hem yeni tarih anlayışıyla, hem vatandaş hem de yeni rejimin iç ve dış ilişkileri bağlantılı olarak yürütülmeye çalışılmıştır. Derste kültürün, toplumun ortak değerlerinin aktarılması ve kendine güvenen vatansever insanların veya iyi vatandaşların yetiştirilmesi misyonu yüklenmiştir. TCİTA dersi, genel olarak öğrencilerde Türk inkılabı felsefesine Cumhuriyet rejimine Atatürk ilke ve inkılaplarına yönelik olumlu tutum kazandırmak, aynı zamanda vatandaşlık bilincini oluşturmayı hedeflemiştir.

TCİTA dersi, Cumhuriyet'in resmi ideolojisinin aktarıldığı bir ders olması nedeniyle, gerekçeleri de ideolojik ağırlıklıdır. Bu yapısı ile aynı zamanda Türk milli eğitiminin ideolojik boyutunu tespit ve tayin eden bir mahiyet taşımaktadır. Söz konusu gerekçeler Türk Tarih Tezi'nden hareketle TCİTA dersini fertlere milli kimlik şuuru kazandırmak, siyasi rejime bağlılığı tesis etmek ve inkılapların mahiyetini açıklayarak benzerleri ile karşılaştırma yoluyla önemini belirtmek ve bu şekilde geleceği teminat altına almak şeklinde üç kademe ele almak mümkündür:

Özellikle Cumhuriyet'in ilk yıllarında, Türk Devrimi ve onun dayandığı Kemalist ideolojiyi ülkenin her yanında egemen kılma politikasında tarih, coğrafya ve yurt bilgisi/ yurttaşlık derslerine önemli bir görev yüklenmiştir. Bu görev "Cumhuriyet'i sonsuza kadar yaşatacak Türk çocuklarını, etkin, nitelikli her yurttaş için gerekli bilgi ve beceriler ile donatmak" ve daha önemlisi onları "tarih bilincine ve yurt sevgisine sahip Cumhuriyet ve demokrasiye karşı olumlu tutum geliştirmiş bir birey haline getirmektir."⁴² Bu özellikleri de bilimsel bilgiyi üretmekten ziyade mevcut bilgiyi kazandırma, bilgiyi yeniden keşfetme özelliği olan ve çocuğun gelişim özellikleri itibari ile tarihi sosyal açıdan değerlendirme zeminine sahip ilköğretim kademesinde verilmesi önemlidir. Çünkü toplumsallaşmanın siyasal boyutunu teşkil eden ve aktif vatandaş yetiştirme olarak tarif edilen siyasal toplumsallaşma ve vatandaşlık şuuru ilköğretim çağlarında gelişme kaydetmektedir.⁴³

4306 sayılı kanunla 1997-1998 Öğretim Yılı'nda sekiz yıla çıkarılan İlk öğretim insanı hayata hazırlayan en temel süreçlerden birisidir. Bu dönem 6-14 yaşları arasında

⁴²Öztürk Cemil, Otluoğlu, Rahmi, **Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler**, Pagem Yayıncılık, Ankara 2003s.16

⁴³Kaplan, İsmail, **Türkiye'de Milli Eğitim ideolojisi**, İletişim Yayınları, İstanbul 1999, s.53

uzun bir süreci kapsamaktadır.⁴⁴ Bu süreçte çocuklarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor bakımdan pek çok öğrenme gerçekleşmektedir. İlköğretimin 6,7 ve 8. sınıflarında ve orta öğretimde ergenlerin, analiz etme, karşılaştırma, soyut ilişkileri bulma, özgün bir şey üretme, eleştirel düşünme gibi özelliklerini geliştirici etkinliklere yer verilmesi gerekmektedir.

İlköğretim örgün eğitim sisteminin zorunlu temel basamağıdır. İlköğretim çocuklara milli kültürün aşılandığı milli bir eğitim kurumu olarak tanımlanmaktadır. Kurum içerisinde yetişen bütün öğrencilere aynı milli ülküleri, aynı milli amaçları vermek için gereken bütün bilgileri, alışkanlıkları, ilgileri, hizmet arzusunu verimli bir şekilde kazandırma görevi ilköğretim ile başlamaktadır.

Bu eğitim basamağında bireylere toplum içinde diğer üyelerle uyum içinde yaşamaları ve yaşamlarını daha iyi bir biçimde sürdürmeleri için gerekli olan temel bilgi ve beceriler kazandırılır. İlköğretimin amacı; çocukların iyi birer yurttaş olabilmeleri için, gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlığı kazanmasını, milli ahlaka uygun olarak yetişmesini, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir üst öğrenime hazırlanmasını sağlamaktır. İlköğretim, bireylerin sosyal hayatı için önemli işlevlere sahiptir. Her şeyden önce çocukların; topluma uyan, başkaları ile iş birliği yapan, sorumluluk duygusu gelişen, temel bilgi, alışkanlık, beceri ve değerler kazanmış vatandaşlar durumuna gelmesini sağlamaktadır.⁴⁵ Diğer eğitim basamaklarında alınan eğitim adı ne olursa olsun ilköğretimde kazanılan davranışlara dayandırılır... Bu nedenle ilköğretim okulları toplumun yapısını olumlu veya olumsuz etkileme özelliğine sahiptir. Bireyin zihni ve ruhi gelişimi itibarıyla kalıcı tutum ve davranışlar kazandığı, şahsiyet ve kimlik edindiği ilköğretim çağında milli kimlik ve çağdaş değerlerin benimsetilmesi, üst öğretim kademelerine göre kolaylıkla gerçekleştirilebilmektedir.

İlköğretim düzeyinde İnkılap Tarihi öğretimi programlar yoluyla üç şekilde gerçekleştirilebilmektedir. İnkılap Tarihi konuları hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde ünite ve konular olarak, İkinci olarak ilköğretim 8. sınıfta TCİTA adı altında ayrı bir ders olarak, Üçüncü olarak ise mevcut öğretim programlarının pek çoğunda “Atatürkçülükle ilgili Konular” adı altında yapılan ve bu öğretim programları ile birlikte yürütülen uygulama olarak yer almaktadır. İlköğretim programında yer alan TCİTA

⁴⁴ Yanpar, Tuğba Şahin, “İlköğretim Okullarında Sınıf içi Öğretmen-Öğrenci Etkileşimi Nasıl Olmalıdır”, **Çağdaş Eğitim**, 1998 S.239, s.28

⁴⁵ Arıbaş, Selahattin **Türk Eğitim Sistemi, Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. (Editör: Adil Türkoğlu) Mikro Yayıncılık 2. Basım Ankara: 2002, s.171-210

ders konuları tarih disiplinine ait bir konu niteliği taşımasının dışında, resmi ideolojinin öğretim aracı olma niteliği taşımaktadır.

TCİTA öğretimi tarihsel boyutu ile zihni beceriler geliştirerek geçmişte ve bugün meydana gelen olayların anlama, Türk tarihinin son dönemecinde yaşananların sebeplerini, sonuçlarını kısaca bu süreci bir bütün halinde öğrenebilme ve değerlendirebilme ve tarihsel anlayış kazanabilme imkanı verirken, ideolojik boyutu ile de siyasi ve toplumsal yapının esaslarını kavratarak ferdin mevcut siyasi ve kamusal hayata entegrasyonunu gerçekleştirebilecektir.

Bugün kültürüyle, siyasetiyle, popüler görüş ve değerleriyle toplumun bütününe “tarih” kadar etkileyen bir başka bilimsel disiplin düşünmek zordur. Tarih, toplumun kendi hakkındaki imajını, başka toplumlara ilişkin düşüncelerini ve algılamalarını diğer bilimsel disiplinlerden daha çok, biçimlendirir. Bu biçimlendirme, ancak ilköğretimden başlayarak, esas itibarıyla örgün eğitim süreci içinde gerçekleştirilebilir. İlköğretim düzeyinde İnkılap Tarihi öğretimi öğrencilerde Atatürkçülüğe ilişkin olumlu tutum ve değerler kazandırmaya yönelik olmalıdır. Ancak İnkılap Tarihi konuları ilkokul düzeyinde tarih niteliğinden uzaklaşarak, sosyal bilgiler mozaiğini tamamlayan bir dal haline gelmektedir...Görünen odur ki İnkılap Tarihi öğretimi tamamen davranış tutum ve kazanımı ağırlıklı olması gereken ilköğretim düzeyinde, yanlış bir eğilimle, sadece bilgi kazanımına yöneltilmiştir. Dolayısıyla tutum ve davranışları belirlemek de, bilinmeyen ailenin ve kontrol edilemeyen yakın çevrenin eline bırakılmıştır.⁴⁶

Atatürk'ün ulusumuz için öngördüğü hedef “çağdaş” uygarlığa ulaşmak ve onu geçmektir. Öğrenci “çağdaş uyarlık” kavramı hakkında tam bir bilgisizlik içindedir. Uygarlığın ve çağdaşlığın özü öğrenciye kavratılmadığı gibi, bu kavramlar üzerinde yüzeysel bilgi de verilmiyor. Kaldı ki, çağdaş uygarlığın en belirgin niteliği eşitlik, özgürlük ve hukuka bağlılıktır. Bunlar da demokratik bir siyasal yapının içinde gelişir. Türk devriminin asıl felsefesi bu amaca ulaşmakta yoğunlaşır. Ama öğrenci olaylar ve kişiler içinde bunalıp gitmekte ve dersin asıl amacı ve Milli Eğitim Temel Kanunu'nda da gösterilen hedef olan öğrencileri “demokratik yapılı, bilinçli ve Atatürk'ün uygarlık anlayışı doğrultusunda tam ve kâmil insan olarak yetiştirmek” sürecine erişilememektedir.⁴⁷

⁴⁶ Safran, Mustafa, “İnkılap Tarihi Öğretimine Yaklaşım Sorunları” **GÜGEF. Dergisi**, S.3, Ankara 1998, s.1

⁴⁷ Mumcu, Ahmet, “Atatürk İlke ve İnkılaplar Tarihi dersinin okutulmasındaki Aksaklıklar” **TCİTA Konularının Öğretimi**, (Haz.Saray,M., Tosun, H), Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2005, S. 14

Derslerin bireyin duyuşsal, zihinsel, duygusal, ruhsal kapasitelerini devreye sokacak fiziksel, zihinsel, ruhsal bedenleri entegre olarak kendi doğal kodlamasına göre açacak şekilde değil de, korku temelli olarak çevreden merkeze yönelen bireyi evcilleştirmesi gereken yabancı nüfus popülasyonu olarak gören, onu toplumsal bilinç programlamasıyla dizginlemeyi hedefleyen formda verilmesi amaç gerçekleştirme başarısını sınırlamaktadır.⁴⁸ TCİTA dersinde de Atatürk'n Türk kimliğinin kaynaklarını ortaya koymak ve bunu güçlendirerek geliştirmek maksadıyla oluşturduğu kurumlarımız, uzun yıllar boyunca Atatürk' tanıtma ve sevdirmeye çizgisini ne çıkardıkları için Atatürk'ün ideallerini hayata geçirmeye fazla vakit bulamamışlardır. Ferdin istenen vatandaş tipine ulaşması için belirlenmiş tek bir anlayış çerçevesinde, tarihi bilgi yoluyla kendini tanınmasının ötesinde mutlak bir yüceltme ve itaat merkezi olarak ele alınan, spekulatif yorumlara açık ve bilimsel cepheden yoksun bir ders olarak yapılandırılmıştır.

Nitekim bu dersin 1930'lu yıllardan bugüne dek üzerinde hassasiyetle durulan dersler olmasına rağmen yakın tarihimizde her 10 yılda bir yaşanan 27 Mayıs 1960 İhtilali, 1971 Muhtırası, 12 Eylül 1980 İhtilali; vatandaşlarımızın "Kürt-Türk", "Alevi-Sünni", "Sağcı-Solcu", "Laik-Laik olmayan", "Atatürkçü olanlar-Atatürkçü olmayanlar" şeklinde kamplara bölünmesi, ortaya çıkan PKK (Kadek) terör örgütünün bölücü faaliyetleri neticesinde 30.000 insanımızın hayatını kaybetmesi ve yakın zamanda Hizbullah terör örgütünün ortaya çıkması, okutulan bu dersler ile öğrencilerimizi zararlı akımlardan koruyamadığımızın ve öğrencilerimize ortak bir kimlik kazandıramadığımızın göstergesidir.

TCİTA ğretiminde geleneksel değerlendirme ve uygulamaları geliştirmeye yönelik, son zamanlarda gerçekleştirilen girişimlerin en önemli eksikliği, *tarihsel düşüncenin doğası ve özelliklerinin eğitimle olan ilişkisinin göz ardı edilmiş olmasıdır. Bu tablo toplumun engellenen tarih güncel etkileşimine kendi inisiyatifi ile yol vermesi ama tarihin daha çok negatif enerji halinde güncel ve geleceğe nüfuzundan başka bir anlam taşımamaktadır.*⁴⁹ Türk toplumu olaylara hep belli ideolojiler açısından bakmaktadır. Bugün Türk toplumunda milliyetçi, laik ve İslamcı ideoloji dediğimiz  ideolojik bakış biçimi olduğu söylenebilir. Buların en önemli zellikleri Türk toplumu için kendilerini geçerli görmeleridir. Ancak zamanla bu ideolojiler toplumun ortak

⁴⁸ Akgündüz, 2005-2006 , a.g.e, s.17.

⁴⁹ Akgündüz, 1998, a.g.e , s.82

değerlerini parçalayarak her birinin kendi ideolojisine uygun değerlerin dışındakilere hayat hakkı tanımamasıdır. Çoğu zaman bu değerlerin bir arada olduğunu kendileri söyleseler de uygulamaya geldiğinde ise her biri rakip değerlerin güç kazanmaması için her şeyi yapmaktadırlar. Bu şartlar altında Türk Milli Eğitimi'nin ciddi bir hamleyi gerçekleştirme imkanı yoktur.⁵⁰ İşte bu yüzden önerilen bazı önlemler, problemin kendinden daha tehlikeli olma eğilimine girmiş, programlardan öğretime kadar uzanan bazı eksiklikler maalesef giderilememiştir. Siyasi ideolojilerin birbirine destek olmaması, tarihle barışılmadığından önceki çözümlerin zaaf ve yaratıcı noktalarını doğru teşhis ederek, besleyici yankıların mevcut şartlara en uygun ve yaratıcı çözümler üretilememiştir.

Araştırma konusuna ilişkin son dönemlerde bilimsel çalışmalar artmış olmakla beraber teoriyle uygulama arasındaki besleme/beslenme çarkının yeterince işlemediği söylenebilir. İlgili araştırmalar kritik bulguları ile kısa kısa şöyle özetlenebilir:

Akgündüz ve diğerlerinin ortak araştırmasında ana hatlarıyla⁵¹; eğitimin birincil muhatabı olan orta ve yüksek öğretimdeki gençlerin güncel yurt ve dünya oluşumlarına ilişkin duruşları bağlamında devlet ve toplum düzenine çevresel boyutta ayrılıkçı şiddete kadar varan yabancılaştırma ve ideolojik kirlilik olgusunu ölçme ve Türk kolektif bilincinin stratejik bir yaratımı olan eğitimin pozitif/negatif dönüştürücü performansının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda Cumhuriyet değerlerinin güncel yaşamda geçerliliğini büyük ölçüde yitirdiği veya etkisizleştiği; Türk kolektif bilincinin Cumhuriyet deneyimine giriş itibarıyla taşıdığı özgüven ve adanmışlık temelindeki dinamik ruhsal/zihinsel/eylemsel duruşlarını, seksen yıllık süreçte bilhassa Diyarbakır örneğinde büyük ölçüde eridiği, toplumsal varoluş açısından –yaşamın bu derin mesaj taşıyan kozmik cevabı itibarıyla- kolektif ruhta varolan birlik bilincini uyandırma zaruretinin altı çizilmiştir.

Özgen'in araştırmasında⁵² Atatürkçü Düşünce ve Atatürkçülüğün ne olup olmadığı, Türkiye için özel önemini, ilke ve inkılapların tehlikede olup olmadığını açığa çıkartmayı ve halka benimsetilmesinde doğrudan görevli öğretmenlerin bu konuda düşüncelerini sorgulamayı, bilgi birikimlerinin derecesini tespit etmeyi amaçlanmıştır. *Araştırma sonucunda eğitimde Halkçılık ilkesinin ihlal ettiğini ve eğitimin her geçen gün laiklik ilkesinden uzaklaştığını, Atatürk dönemindeki politikada ki dürüstlük ve tutarlığın günümüz yaşamına uygulanmadığını, Atatürkçülüğün ne olduğunu ne anlama geldiğini halkın %88,2'sinin bilmemesinin öğretimde aksaklıklardan dolayı olduğunu, öğretmenlerin Atatürkçülük konusunda %67'sinin bilgi birikiminin olmadığını, Atatürkçü düşüncenin öğrencilerin bilincine iyice kazandırılmadığını tespit etmiş, Atatürkçü düşüncenin bağları çözüldükçe toplumsal hoşgörü ve uzlaşmanın kaybolduğunu, devlet ve yurttaş birlikteliğine gölge düştüğünü belirtmiştir.*

⁵⁰ Muştâ, Muammer C., "Küreselleşme, Ulusal Eğitim", **Eğitime Yeni Bakışlar-1**, (Haz. Ali Murat Sünbül), Mikro Yayınları 27, Ankara, 2002, s.385.

⁵¹ Akgündüz, 2005-2006, a.g.e., s. 9,27

⁵² Özgen, Bekir, **Atatürkçü Düşünce ve Atatürkçülük**, Özgen Yayınları, İzmir Eylül 1997

Emiroğlu⁵³, ilköğretimde TCİTA ders konularının öğretiminin; amaçlar, muhteva, metot ve etkinlikler, araç-gereçler, ders kitabı, eğitim teknolojisi ve ölçme ve değerlendirme usulleri açısından araştırmıştır. Araştırmanın sonucunda, “hedef”, “muhteva” ve “ders kitabının” öğretmenlerce kısmen yeterli bulunduğu, kullanılan metot ve etkinlikler ile araç-gereçler noktasında ise klasik tercihlerin ötesine gidilemediği, öğretmenlerin ölçme araç ve metotları kullanımında belirli bir zenginliğe sahip olduklarını tespit etmiştir. TCİTA ders konularında programa yönelik hedeflerin gerçekleştirilebilir nitelik ve nicelikte olmasını, muhtevada tarihi empatiyi güçlendirecek olan biyografi bilgilerine yer verilmesini, öğretmenlere hizmet için eğitimle metot ve etkinlik seçimi ile uygulamalar konusunda kendilerini geliştirmelerinin sağlanmasını çoklu zekaya yönelik olarak programlarda değişiklikler yapılmasını, öğretmene uygulamada rehberlik edebilecek yardımcı eserlerin hazırlanmasını ders kitaplarının konu uzmanı, öğretmen, müfettiş, grafiker tasarımcı ve dil bilimciden müteşekkil bir heyet tarafından hazırlanmasını ve ders kitaplarının suistimallerinin önüne geçecek şekilde bilimsel ve objektif olarak yapılandırılmasını önermiştir.

Sağlam⁵⁴, İlköğretim okulu 8. sınıf öğrencilerinin ailelerinin sosyo-ekonomik düzeyi, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine ders dışı çalışma biçimleri, bu derse karşı tutumları ve bu öğrenciler ile Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretmenlerinin, dersin öğretiminde kullandıkları metot ve tekniklerin, araç ve materyallerin öğrencilerin başarıları üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin cinsiyetleri ile başarıları arasında bir ilişki olmadığını, öğrencilerin ailelerinin sosyo-ekonomik düzeyi ile öğrencilerin derse karşı olan tutumları ile başarı, testi puanları ile öğrenme stratejileri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiş, Atatürkçülük ile ilgili konuların Mihver dersler kapsamında konu bütünlüğü halinde verilmesinin daha yararlı olacağını vurgulamıştır.

Hali⁵⁵, tarih öğretiminde bir laboratuvar hizmeti gören, tarihi bilgiyi somutlaştıran birinci elden kanıtlarından (Telgraflar, Konuşmalar, Metinler, Fotoğraf ve resimler vs.) fotoğraf ve resimlerin İlköğretim 8. sınıf TCİTA dersinde kullanıldığında öğrenci başarısına etkisini araştırmıştır. Fotoğraf ve resimlerin ders içerisinde etkili kullanımı bunların kullanılmadığı sınıflara göre öğrenmenin bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez, ve değerlendirme düzeyleri erişimi ortalamalarında fotoğraf ve resimleri ders içinde kullanıldığı sınıflar lehinde anlamlı bir farkın olduğunu tespit etmiş. Öğrencilere öğrendikleri konular hakkında ileriki zamanlarda yöneltilen sorulara göre fotoğraf ve resimlerin öğretimi kolaylaştırdığını ayrıca öğrenilen bilginin daha tutarlı olarak hatırlandığını belirtmiştir.

Aksoy⁵⁶, yüksek öğretim kurumlarında okutulan Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi dersinin öğretimini tarihi ve güncel durumu üzerinde durmuş, TCİTA dersi kavram, içerik, yazım, metot yönünden öğretim elemanları ve öğrencilerin görüşlerine dayalı

⁵³Emiroğlu, Gülmisal, **İlköğretimde “Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük” Ders Konularının Öğretimi Üzerine Bir Araştırma**, Yayınlanmamış Doktora.Tezi. Selçuk Üniversitesi. Konya 2002

⁵⁴Sağlam, Halil İbrahim, **İlköğretim Okullarında “Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük” Dersi Öğretiminin Değerlendirilmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 1997.

⁵⁵Hali, Servet Sapar, **İlköğretim 8.Sınıf TCİTA Dersinde Fotoğraf ve Resim Kullanımının Öğrenci Başarısına Etkisi**, , Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, 2003

⁵⁶Aksoy, İlhan, **Yüksek Öğretim Kurumlarında İnkılap Tarihi Öğretimi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi , 2003.

olarak değerlendirmiştir. Dersin YÖK programında kısmen uyumlu, ancak eksikliklerin bulunduğunu, dersin özellikle amaç ve kapsamından ziyade dersin işlenişi ve öğrencinin değerlendirilmesinde yetersizlikler olduğunu, öğrenciler üzerinde olumlu bir etki yarattığını ve Atatürk ilkelerini ve içerdiği kritik özellikleri (Milli kimlik, Milli hedef, İç ve Dış tehditler) ile öğrenciye kazandırdığını. TCİTA dersinin; kredili olmasının, saatinin artırılmasının gerekliliğini, ölçme-değerlendirme için dönem ödevine ve yazılı sınavlara dayalı yapıldığını, öğretim yöntemi olarak sözlü anlatım yönteminin, araç-gereç olarak harita ve tepegözün tercih edildiğini tespit etmiştir. TCİTA dersinin üniversite öğretimi öncesine dayanan ilk ve orta öğretim ders kitaplarının, öğretim teknikleri ve amaçlarının yeniden ele alınmasını, dersin 1. sınıfta verilerek sınıf mevcutlarının maksimum 35 olmasını, derste gezi ve gözlem yönteminin kullanılmasını, tarih laboratuvarı oluşturulmasını, araştırma teknikleri yeni gelişen modern sistemlere adapte edilmesini, ilk elden kanıtlar içeren öğretim elemanı kılavuzunun hazırlanmasını, derse giren öğretim elemanlarının tam ehliyetli olmasını, dersin tarih dersinin ötesinde vatandaşlık ve demokrasi eğitimi olarak tutum ve beceri kazandırmaya yönelik olmasını dersin interdisipliner yaklaşımını benimsemesini ve içeriği kapsamı zenginleştirilerek alınan Türk Modernleşmesi şeklinde değiştirilmesini önermiştir.

Çetin⁵⁷, ilköğretim sekizinci sınıf TCİTA dersinin öğretiminde dizgeli (Programlandırılmış) öğretimin erişime ve kalıcılığa etkisini araştırmıştır. TCİTA dersinin öğretiminde dizgeli (Programlandırılmış) öğretimi temel alan öğretim uygulaması ile yapılan öğretimin geleneksel öğretim yöntemleri ile yapılan öğretime göre öğrencilerin bilgi, kavrama, uygulama ve toplam olarak kazanmış oldukları davranışların kalıcılığını sağlamada daha etkili olduğunu tespit etmiştir.

Çetinkaya⁵⁸, Orta öğretim okulu son sınıf öğrencilerinin TCİTA dersinin amaçlarının gerçekleşme üzerine tutumları dersi okutan öğretmenlerin branş ve meslek kıdemleri ile amaçların gerçekleşme düzeyine ilişkin tutumlarını araştırmıştır. Öğretmenlerin amaçları gerçekleştirme düzeyine ilişkin görüşleri ile öğrencilerin tutumları arasında özellikle Atatürkçülük ile ilgili konularda anlamlı bir benzerlik tespit etmiştir. Ayrıca öğretmenlerin dersin amaçları üzerinde yeterli bilgiye sahip olmadığını ve TCİTA dersinde Atatürkçülük ile ilgili konularda kavratma gücünü belirttiklerini belirtmiştir.

Bakar⁵⁹, liselerde TCİTA dersinin öğretiminde öğretmenin yöntem seçimini etkileyen faktörlerin neler olduğunu ve bunların nedenlerini araştırmıştır. Erkek ve bayan öğretmenlerin medeni halinin, sosyo-ekonomik düzeyinin, özel yaşantıdaki gelişmelerin ve cinsiyetinin yöntem seçiminde etkisinin anlamlı olduğunu, az da olsa erkek öğretmenlerin kavramlar üzerinde daha hassas olduklarını, yöntem seçiminin öğrenci düzeyinin derse olan ilgi durumlarının sosyo-ekonomik güçlerinin “Çok” etkili olduğunu, müfredatın yetişmeyeceği ve zamanın az olduğu korkusundan yöntem seçimini “Çok” derecede etkili olduğunu ve öğretmenin yöntem seçiminde tesir eden faktörlerin en etkilisinin yüzde 71,6 ile öğretmen ve öğrencinin birlikte aktif olduğu

⁵⁷Çetin, Kubilay, **İlköğretim 8.Sınıf TCİTA Dersi, Atatürk’ün Hayatı Ünitesini Öğretiminin Dizgeli(Programlandırılmış) Öğretimine Göre Değerlendirilmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu, 2003.

⁵⁸Çetinkaya, Mehmet, **Orta Öğretim(Lise) Okullarında TCİTA Dersinin Amaçlarının Gerçekleşme Düzeyine İlişkin Öğretmen Ve Öğrenci Görüşlerinin Değerlendirilmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Gazi Üniversitesi, 2003.

⁵⁹Bakar, Yaşar, **Ankara Merkez İlçelerdeki Liselerde TCİTA Dersinin Öğretiminde Öğretmenin Yöntem Seçimini Etkileyen Faktörler**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, 2001.

yöntemin dersin öğretiminde daha yararlı buldukları için tercih ettiklerini, en az yüzde 4,8 ile o günkü ruhsal durumlarının etkili olduğunu tespit etmiş, TCİTA dersinin öğretiminde gerçekleşmesinde başarısında çok büyük önemi olan öğretim yöntemlerinin öğretmenler tarafından daha verimli ve aktif kullanılması için tedbirlerin alınmasını, hizmet içi kurslarda bu konunun ağırlıklı olarak verilmesini, dersin saatinin arttırılmasını önermiştir.

Kömürcü⁶⁰, T.C.'nin doğuşunda Türk milletinin sosyal ve kültürel açıdan gelişmesinde büyük pay sahibi olan kavramların ilköğretim 8. sınıf TCİTA dersinde öğretilmesi ve kazandırılması düzeyini araştırmıştır. Okullardaki sınıfların kalabalık olmasının öğrencilerin her biri ile ilgilenilmemesinden dolayı kavramların öğretilmesinde sıkıntı yarattığını okullarda araç-gereç noksanlığının (özellikle harita) görselliği sağlayamamasının kavram öğretimini güçleştirdiğini, TCİTA dersinin müfredatının aşırı yüklü olması ve kitapların isim ve kronoloji mahiyette, siyasi tarih öğretimine yönelik hazırlanmış olmasının derse sıkıcı bir etki yaptığını ve derse ilgiyi azalttığını tespit etmiş, öğrencilerin kavramları kavraması ve daha üst düzeyde hedef ve davranışlara ulaşmaları için sorunların giderilmesini ve eğitim programlarının yeniden gözden geçirilerek kavramları en iyi şekilde öğretecek seviyeye getirilmesi için çalışmaların yapılması gerektiğini belirtmiştir.

Eser⁶¹, ilk ve orta öğretimde okutulan TCİTA dersine öğretmen ve öğrencilerin bakış açılarının nasıl olduğunu, derslerin nasıl işlendiğini, öğretim yöntem, teknik , araç-gereç vs. kullanılıp kullanılmadığını tespit etmeyi amaçlamıştır. TCİTA dersinin öğrenciler tarafından az sevildiğini, öneminin farkına varıldığını, klasik tarih anlatımının uygun olacağını değerlendirdiklerini ders kitabının anlaşılabilir olduğunu ve dersi anlamlandırdıklarını, öğretmenlerin TCİTA dersi konularının günümüze kadar getirilmesi gerektiğini, ders saatinin yetersiz olduğunu, öğretim yöntem ve tekniklerini çoğunlukla kullandıklarını ancak araç ve gereçlerden fazla yararlanmadıklarını tespit etmiştir. Sonuç olarak öğretim kademesinin her aşamasında okutulan TCİTA dersi hassasiyetleri doğrultusunda tarih öğretiminden farklı bir şekilde öğretilmesi için çalışmaların yapılması gerektiğini vurgulamıştır.

Okur⁶², İlköğretim okulları 1.kademe Sosyal Bilgiler ders programında Atatürkçülük konularının ünitelere göre dağılımı ve hedeflere ulaşma derecelerini incelemiş, İlköğretim okulları 1.kademe Sosyal Bilgiler ders programında yer alan "Atatürk ile İlgili Konular" 'ın hedef ve hedef davranışların ele alınan evren ve örneklem grubu içerisinde öğrencilere ne derecede kazandırıldığını tespit ederek varsa eksikliklerin giderilmesini amaçlamıştır. Sonucunda öğretmenlerin "Atatürk ile İlgili Konular"ın öğretiminde ders araçlarının yetersizliği problemi ile sık sık karşılaştıklarını, hangi hedef davranışın kazandırılmasında hangi araç gereci kullanacaklarını bilemediklerini veya araç-gereç eksikliği sebebi ile bu konuların öğrencilerde davranışa dönüştürülemediğini belirtmiştir. Ayrıca böyle hassas olan derste öğretmenlerin ders öncesi hazırlıklarını iyi yapmasını, uygun metot ve teknikleri uygulayarak dersi öğrenci katılımı ile aktif olarak işlemesini, Atatürkçülük ile ilgili konular aktarılırken Atatürk'le ilgili anılar, olaylar ve resimlerden faydalanılmasını,

⁶⁰Kömürcü, H.Zafer, **İlköğretim 8.Sınıf TCİTA Dersinde Yer Alan Kavramların Kazandırılma Düzeyi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, 2002

⁶¹Eser, İsmail, **Cumhuriyet Döneminde Tarih Öğretimi ve İnkılap Tarihi Dersleri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, 2003.

⁶²Okur, Oğuz, **İlköğretim Okulları I.Kademe Sosyal Bilgiler Ders Programında Atatürkçülük Konularının Ünitelere Göre Dağılımı ve Hedeflere Ulaşma Derecelerinin İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, 2000.

öğretmenlerin öğrencileri TCİTA dersi konularını çalışırken, yeni öğrendiklerini önceden öğrendikleri ile bağlantı kurarak öğrenmeleri şeklindeki çalışma metodunu kullanmaya yöneltmelerini önermiştir.

Resmi tarih anlayışı çerçevesinde bazı bilgilerin gizlendiği, bazılarının çarpıtıldığı, bazı konularda ise yalan söylendiği iddia ve suçlaması olmuştur. Basın-yayın özgürlüğü çerçevesinde, herhangi bir öğrenci, İnkılap Tarihi derslerinde verilmeyen, ya da tersi savunulan konularla ilgili, okul dışında onlarca kaynağa ulaşmaktadır. İnternet üzerinden inanılmaz hızda istediği yanlı / yansız bilgiye ulaşmaktadır. Unutmayalım ki, çağımız olumlu birçok getirisinin yanı sıra olumsuzlukları da hayatımıza taşımıştır. Bunlardan birisi de bilgi kirlenmesidir. En çok üzerinde tartışılan, sorular sorulan, iftira ve çamur atılan dönem ise Cumhuriyet tarihi ve Atatürkçülüktür.

Atatürkçülüğün ulusa, bilime, erdeme ve gönence dayalı alt yapısı boşaltıldıkça, yerinin yabancı ideolojiler yada çıkar dürtüleriyle oluşmuş yerli ve alaturka görüşlerle doldurulduğu görülmektedir. Böyle olunca da, Atatürkçülüğün olgunlaştırılıp, dizgeleştirilemeden kişiliğini yitirmesi, kan kaybetmesi doğal değil midir? Atatürkçü yeni insanı yetiştirmeden, ulusal bütünlüğün parçalanması kaçınılmaz sonuç değil midir? Atatürkçü düşünceyle yoğrulmuş bu yeni insanın yetiştirilmesi ise öncelikle bir eğitim sorunudur.⁶³

Toplumsallaşmanın siyasi boyutunu teşkil eden ve aktif vatandaş yetiştirme olarak tarif edilen siyasi toplumsallaşma vatandaşlık şuuru ilkokul çağlarında gelişme kaydetmektedir.⁶⁴ İlköğretimde bu dersin öğretilmesine bu denli önem verilmesinin sebebi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi dersinin bir “Rejim dersi” olma özelliğindedir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti’ne, Atatürk İlkeleri ve Atatürkçü değerlere bağlı iyi bir vatandaş yetiştirme politikası adına dersten beklentiler çok fazladır. Bu yönüyle ele alındığı zaman, bu alanının öğretiminde halâ siyasi amaç ve kaygıların olması, alana ait kavramlar üzerinde tartışmaların devam etmesine neden olmaktadır.

İnsanın bilinç dönüşümünün önemli adımlarının atıldığı bilhassa karakterin şekillendiği ilköğretim döneminde fert, toplum modeli düzleminde gerçekleştirilmede programların TCİTA dersinin amaç gerçekleştirme başarısına yetkinliğinin “uygulayıcılar açısından” analiz edilmesi bu *çalışmayı diğer çalışmalardan özgün kılan*

⁶³Özgen, a.g.e, s.190

⁶⁴Kalaycıoğlu, Ersin, **Bir Siyasi Değer ve Tutum Aktarma Süreci Olarak Atatürk İlkelerinin Öğretimi ve Üniversite**, AİTT Semineri, a.g.e. s.29

yöndür. İlköğretim gibi öğretmenin rol-model alındığı bir dönemde “uygulayıcıların-öğretmenlerin” görüşleri daha da önem kazanmaktadır. Bu yönüyle de çalışma bir ihtiyaca cevap verebilecek niteliktedir.

TCİTA ders konularının bilimsel bir yaklaşımla ele alınarak öğretilmesi, tarihi şuurun doğru ve tarafsız bir bilgi zemini üzerine inşa edilmesine, öğrencilere analiz, sentez ve hüküm vermede, çağdaş dünyayı anlayabilmesi ve yorumlayabilmesine kısacası tarihçi gibi olmasına yönelik eğitim anlayışına olanak sağlayacak, dersin ideolojik boyutunu gözler önüne sererek, milli tarih yazıcılığının geliştirilmesi çalışmalarına ışık tutacak ve dersin öğretiminde ortaya çıkan meselelerin çözümüne dair verilere ulaşma imkânı vereceğinden amaç gerçekleştirme başarısını arttıracak olması, araştırma konusuna ilişkin yukarıda kısaca özetlenen önceki araştırma örneklerinde, konunun bu araştırmada öne çıkarılan zaman, mekân ve ontolojik temel koordinatları itibari ile hiç işlenmemesi, araştırmaya oldukça özgün ve uygulamaya katkı sağlayıcı nitelik kazandırmaktadır. Bu bağlamda araştırmanın zaman ve mekan bakımından sınırlanmış özgün konusu; *güncel ilköğretim programında Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinin öznel/nesnel bileşenleriyle yurtseverlik bilincini uyandırma yeterliliği, söz konusu yeterliliği sınırlayan değişkenler ve dersin varoluş vizyonunu hayata geçirmeyi kolaylaştıracak düzenlemeler hususunda öğretmen görüşleri nelerdir?* şeklinde belirlenmiştir.

Amaçlar

Araştırmanın genel amacı; *güncel ilköğretim programında Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinin öznel/nesnel bileşenleriyle yurtseverlik bilincini uyandırma yeterliliği, söz konusu yeterliliği sınırlayan değişkenler ve dersin varoluş vizyonunu hayata geçirmeyi kolaylaştıracak düzenlemelerin öğretmen görüşleri istikametinde Diyarbakır örneğinde değerlendirilmesidir.* Bu bağlamda öncelikle siyasal bir kültürlenme aracı olarak TCİTA dersinin temel vizyonu, Türk eğitim sisteminin stratejik bir kademesi olarak ilköğretim programında söz konusu ders ve vizyonun zaman uzamında temsil yeterliliği ve nihayet bu yeterliliği etkileyen öznel/nesnel bileşenlerin kuramsal çözümlemesi hedeflenmiştir. Diyarbakır örneğinde alandan toplanan öğretmen görüşleri çerçevesinde ise TCİTA dersinin amaç gerçekleştirme başarısına ilişkin şu alt sorulara cevap aranmıştır;

- ✓ *Öğretmen örnekleminin cinsiyet/kıdem/mezuniyet/branş gibi kişisel durum değişkenleriyle görüşleri arasında anlamlı bir farklılaşma var mıdır?*
- ✓ *TCİTA dersinin bilişsel hedefleri gerçekleştirme başarısına ilişkin görüşler nelerdir?*

- ✓ *TCİTA dersinin psikomotor hedefleri gerçekleştirme başarısına ilişkin görüşler nelerdir?*
- ✓ *TCİTA dersinin duyuşsal hedefleri gerçekleştirme başarısına ilişkin görüşler nelerdir?*
- ✓ *TCİTA dersinin siyasal kültürleme bağlamında toplam benlik dönüşüm hedeflerini gerçekleştirme başarısına ilişkin görüşler nelerdir?*

Önem

Devletin ve tabiatı ile eğitim siteminin yetiştirmek istediği insan modelinin ana hatlarını içeren T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinin amaçları, gerçekte Türk eğitim siteminin genel amaçlarıdır, bu dersin amaçlarına ulaşıldığında Türk eğitim siteminin amaçları da gerçekleşmiş olacaktır. Temelde bu dersten öğrencilerde Atatürkçü düşünce tutum ve davranışları ile bunlara paralel olarak Atatürkçü değerler oluşturulması, yakın tarihimiz öğretilerek birey/millet bağlarının kuvvetlendirilmesi, milliyetçilik ve yurtseverlik hislerini güçlendirmesi beklenmektedir.

Eğitimle bireylerde istenen yönde düşünce tutum ve değerlerin oluşması her ne kadar eğitim sürecinin tüm basamaklarında oluşsa da bunlardan özellikle tutum ve değerlerin ilköğretim basamağında oluşuyor olması önem arz etmektedir. İlköğretimin hem mecburi hem yaygın olması hem de bu dönem çocuğun karakter gelişim özellikleri T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinin okutulmasında avantajlar sağlamaktadır. Ancak amaçların gerçekleştirilmesi bakımından mesuliyetini de ağırlaştırmaktadır. Bu dönemde amaçların gerçekleştirilememesi, bilgi tutum ve değerlerin kazandırılmaması, Atatürk'ün açtığı yolun terk edilmesine, bugün eriştiğimiz bütün değerlerin yok olmasına aynı zamanda milli ve siyasi kimliğe sahip olmayan fertlerin ve toplumun oluşmasına sebep olacağı düşünülmektedir.

İlköğretimin kademelerinde okutulan T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi devletin yakın tarihini, bu devletin kurucusu olan Mustafa Kemal Atatürk'ün kişilik özelliklerini, ilkelerini, modern Türkiye'nin kuruluş aşamalarını, Türkiye'nin demokratik hayata geçişini konu edinen, devletin ulusal ideolojisini aşıladığı, bireysel, ulusal-evrensel benlikler arasında bütünleşmeyi sağladığı çok önemli bir ders olmasına rağmen ilköğretimde yeterli başarı sağlanamadığı ve amaçların gerçekleşme düzeyinin istenilen seviyede olmadığı bilinmektedir.

Bu nedenle ilköğretimde T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinin amaç gerçekleştirme düzeyini incelemek ve elde edilen bulgular ışığında değerlendirmek dersin öğrenimine yarar sağlayacağı ve yeni araştırmalar için kaynak olacağı, milli

eğitimin amaçlarının ve müfredatının yeni düzenlemelerine rehberlik edebileceğinin düşünülmesi bu araştırmanın önemini oluşturmaktadır.

Varsayımlar

Araştırmada;

- ✓ İzlenen literatür taraması ve anket uygulaması yönteminin konuya ilişkin verilere yeterli düzeyde ulaşılmasını sağlayacak nitelikte olduğu,
- ✓ Veri toplama aracı olarak kullanılan anketin kapsam geçerliliği için uzman kanısının yeterli olduğu,
- ✓ Araştırmada, ilköğretim okullarında ankete katılan öğretmenlerin anketi cevaplandırırken görüşlerini içtenlikle yansıttıkları varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Araştırma;

- ✓ Diyarbakır ili merkezinde bulunan resmi ilköğretim okulları ile,
- ✓ 2005 – 2006 Eğitim - Öğretim Yılında TCİTA dersini (8.sınıf) okutan öğretmenlerin görüşleri ile,
- ✓ Ölçme aracında sunulan ifadeler ile sınırlıdır.

Tanımlar

İnkılâp: Genel olarak köklü bir kuvvet yolu ile ani bir değişimdir. Atatürk'e göre mevcut müesseseleri zorla değiştirmek demektir. Türk Milletini son asırlarda geri bırakmış olan müesseseleri yıkarak yerlerine, milletin en yüksek medeni icaplara göre ilerlemesini temin edecek yeni müesseseleri koymak demektir. Atatürkçü İnkılapçılığın yönü çağdaş uygarlıktır.⁶⁵

Atatürkçülük: Türk toplumunu bütün varlığı ile derinden değiştirerek çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkarmayı amaçlayan ulusumuzla birlikte sonsuza kadar yaşayacak olan sürekli bir atılım, ilerleme yoludur.⁶⁶

Atatürk İlkeleri: Atatürk inkılaplarına temel teşkil eden düşüncelerdir. Atatürk ilkeleri başlangıcından itibaren Türk İnkılâbı'nın içinden doğmuş onun uygulamalarına yön vermiş olduğundan Atatürkçülüğün ideolojisini oluşturmaktadır. Bağımsızlık, milli egemenlik, cumhuriyetçilik, milliyetçilik, halkçılık, devletçilik, laiklik, inkılapçılık, barışçılık ve akıcılık Atatürkçülüğün temel ilkeleridir.⁶⁷

⁶⁵Tosun, Hüseyin, **Atatürk ve İnkılapçılık, Atatürk Konferansları**, Atatürkçülük Araştırma Merkezi, Ankara 2000, s.222

⁶⁶Sarıyüce, H.Latif, **Atatürk'ün Hayatı, İlkeleri, Devrimleri**, Serhat Dağıtım, İstanbul 1981, s.89

⁶⁷Kocaturk, Utkan, **Atatürk**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını, Ankara 1987, s.59

Yöntem

Araştırmanın Modeli: Araştırma literatür taraması ve anket uygulamasını içeren betimsel bir modele dayandırılmıştır. Veri toplama aracı olarak anket kullanılmış ve araştırma ankete dayalı veriler ışığında sürdürülmüştür. Araştırmada temel olarak ilgili kaynaklardan, konuya ilişkin benzer araştırmalardan faydalanılarak analizler yapılmış, daha sonra bunlar betimsel analiz modülüne uygun olarak sunulmuş, elde edilen analizler anket verileri ile yorumlanmıştır.

Evren ve Örneklem: Araştırmanın çalışma evrenini, 2005-2006 Öğretim Yılı bahar yarıyılında Diyarbakır il merkezindeki Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ilköğretim okullarında 8. sınıf okutan TCİTA dersi öğretmenleri oluşturmaktadır.

Yansızlık ilkesine uyularak mevcut durumun değerlendirilmesi için örnekleme gidilmiş, küme örnekleme tekniği kullanılarak TCİTA dersine giren Diyarbakır il merkezindeki 61 ilköğretim okulunda görev yapan öğretmenlerin tamamına (8.sınıfta TCİTA dersine girmeyen Sosyal Bilgiler öğretmenleri kapsam dışına alınmıştır) anket uygulanmıştır. Örnekleme anket formunun uygulandığı 110 öğretmen alınmıştır, ancak alınamayan ve yanıt alınan anketlerden de yönergeye uygun cevaplandırılmadığı görülen anketler çıkartılarak, 103'ü geçerli sayılmıştır.

Örnekleme oluşturan öğretmenlerin 62'si erkek, 41'i ise bayan öğretmendir. Sonuç olarak evrendeki okul ve öğretmen temsil yeterliliğine haiz örnek kitle oluşturulmuştur.

Verilerin Toplanması: Veri toplamada ilk adım olarak ilgili literatür taranmış, kanunlar, telif eserler, süreli yayınlar ve eğitim programları incelenmiş, gerekli notlar alınarak bilgiler toplanmıştır. Ayrıca veri toplamak için tez danışmanı Prof. Dr. Hasan AKGÜNDÜZ tarafından geliştirilen ve çoktan seçmeli seçenekleri içeren 24 ifadeden meydana gelen anket formu geliştirilmiştir(anket formu için bkz. EK-1). Anketin birinci bölümü kişisel bilgiler, ikinci bölümü öğretmenlerin TCİTA dersinin amaç gerçekleştirme başarısına ilişkin duruşlarını ölçmeye yönelik ifadeleri içermektedir. Anketin geçerliliğini sağlamak üzere her ifadenin konuyla ilişkisi olmasına uzman görüşleri de alınarak kapsam geçerliliğine özen gösterilmiştir. Veri toplama aracının bütün olarak Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayısı 0,72 olarak hesaplanmıştır, böylece veri toplama aracının güvenilir olduğu söylenebilir. Anketin uygulanması için Dicle Üniversitesi Rektörlüğü ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın onayı alınmış ve uygulama gerçekleştirilmiştir(izin belgeleri için bkz. EK-2). Araştırmacı tarafından Diyarbakır il merkezindeki 61 ilköğretim okulundaki TCİTA dersine giren öğretmenlere anket

formları elden teslim edilmiş ve hemen veya bir gün sonra kendilerinden teslim alınmıştır.

Verilerin Çözümlemesi ve Yorumu: Veri toplama araçları üzerinde istatistiksel işlemler öncesinde veri toplama aracının öğretmenler tarafından yönergeye uygun yanıtlanıp yanıtlanmadığı tek tek gözden geçirilmiş, yönergeye uygun yanıtlanmayanlar değerlendirmeye alınmamıştır. Elde edilen veriler sayısal değerler olarak bilgisayarda Excel programına tek tek kaydedilmiş, daha sonra veriler SPSS 10.0 (Statistical Package for the Social Science) paket programına aktarılarak gerekli istatistiksel işlemler gerçekleştirilmiştir. İki değişkenli bağımsız değişkenlerin karşılaştırılması durumunda T-testi, ikiden daha fazla değişkeni bulunan bağımsız değişkenlerin karşılaştırılmasında ise tek boyutlu varyans analizinden yararlanılarak yorumlama yapılmıştır.

İstatistiksel analizlerin tümü, bilgisayar ortamında SPSS (Statistical Package for the Social Science) programı kullanılarak, Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü öğretim üyelerinden Yrd.Doç.Dr. Behçet ORAL rehberliğinde yapılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi 0,05 olarak alınmıştır. Aritmetik ortalamalar yorumlanırken 1.00–1.79 arasındaki ortalama değerlerin “Kesinlikle Katılmıyorum”; 1.80–2.59 arasındaki ortalama değerlerin “Katılmıyorum”; 2.60–3.39 arasındaki ortalama değerlerin “Kısmen Katılıyorum” ; 3.40– 4.19 arasındaki ortalama değerlerin “Katılıyorum”; 4.20–5.00 arasındaki ortalama değerlerin “Kesinlikle Katılıyorum” derecelerinde yer aldığı kabul edilmiştir. Düzeylerin yer aldığı bu aralıklar, seçenklere verilen en düşük değer olan 1 ile en yüksek değer olan 5 arasındaki seri genişliğin seçenek (düzey) sayısına bölünmesi ile elde edilmiştir. Verilerin çözümlenmesi ve yorumu bağlamında müteakip işlemler; ortaya çıkan tabloların öncelikle iç yoruma, ardından amaçlar/sınırlılıklar/varsayımlar itibarıyla dış yoruma tabi tutulması, nihai yargının ortaya konması ve bulgular/nihai yargı istikametinde uygulamayı iyileştirici önerilerle, araştırma raporu tamamlanmıştır.

1. İLKÖĞRETİM TCİTA DERSİNDE AMAÇ GERÇEKLEŞTİRME BAŞARISINI ETKİLEYEN ÖZNEL ve NESNEL DEĞİŞKENLER

1.1. Siyasal Bir Kültürleme Aracı Olarak TCİTA Dersi

Siyasal Kültürleme:

İnsan; kültürel değerler yaratan, toplumsal kurallar koyan, duygusal, zihinsel devrimsel güçleri olan, diğer canlılardan üstün yaratılmış bio-psiko-sosyal ve kültürel bir varlıktır. “İnsan; varlığın temeli, özü, cevheri ve ruhsal bilinç dediğimiz total bilincin bireysel formdaki yansımasıdır. İnsan dışındaki varlık formlarının programlı katılımı insanda iradi katılım şeklinde tecelli eder yani total öz ben insan dışındaki bilinç formlarında birer ikişer özelliği ile lokal tecelli ederken insanda bütün özellikleri ile tecelli potansiyeline sahiptir⁶⁸”. İnsanı insan yapan onun doğuştan getirdiği özelliklere eklenen sosyal ve kültürel yanıdır. Biyolojik bir varlık olarak dünyaya gelen insan yaşadığı toplumda giderek sosyal bir varlık haline gelir.İnsanın sosyal bir varlık olması biyolojik varlığın insanileşmesi, yani potansiyelin varlığa yönelim çabası demektir⁶⁹.

Toplumsal koşullar, bireylere ortak bir bakış açısı, düşünce ve zihniyet formu, benzer bir eylem ve yaşama biçimi kazandırır.Tüm bunlar,tek tek bireylerce edinilmiş bulunan toplumsal bilinç bileşenleri olarak görülebilir.İnsan bilincinin evrimini bu iki yapı aracılığı ile ele aldığımızda, bireyin doğuşu ile sahip olduğu bilincin, zamanla içinde yaşadığı topluma/toplumsal bilince göre biçim aldığını;bunun sonucunda da, ya içinde yaşadığı toplumla – ki bu, olumlu özellikleri de olumsuz özellikleri de içerebilir – barışık bir bilinçlenme/toplumsallaşma, ya da onunla uyumsuz bir yapı/asosyalleşme gösterdiğini tespit edebilmek mümkündür. Buna göre bireyin, toplum içinde varlığını rahat bir şekilde sürdürebilmesi için, toplumsal bilinç ile uyum halinde olması beklenir. Ne var ki toplumsal bilince uyum/sosyalleşme her zaman olumlu bir yönde ilerlemez⁷⁰. Çocuğun doğumundan itibaren başlayan, insanı sosyal sistemin iştirakçi üyesi haline getiren bir süreç olan sosyalleşme, ferdin veya fertlerin grubun kural ve amaçlarına aktif anlamda uyum sağlaması, belirli bir toplumun davranış kalıplarını kişiliğine mal ederek o topluma ait bir kişi haline gelişidir.⁷¹

⁶⁸ Akgündüz, 2005-2006, a.g.e. , s.12

⁶⁹ Ozankaya Özer, **Toplumbilim**, Cem Yayınları, İstanbul, 1999, s.141

⁷⁰ Akgündüz,Hasan, **Eğitime Dair Kuramsal ve Tarihsel Çözümler**, Yüksek Lisans Ders Notları, Diyarbakır, 2005-2006, s.1

⁷¹ Ergün, Mustafa, **Eğitim Sosyolojisine Giriş**, 5.Baskı, Ocak Yayın. Ankara 1994, s.56

Sosyalleşme, bireyin doğasında gizli/potansiyel olarak var olan değerleri deforme edebilir, gelişimine ket vurabilir. Çünkü sosyalleşme, her ne kadar yaygın kullanımı olumlu bir anlam taşısa da, bireyin , var olan toplumun baskıcı yanlarını da benimsemesi anlamını taşır. Dolayısıyla önemli olan sosyalleşme değil,sağlıklı bir sosyalleşme, yani bireyin proaktif doğasındaki gizil değerleri besleyici türde bir sosyalleşmedir⁷².

Tarihsel alandan süzölmüş teorik enerjinin adı kültürdür. Kültürün resmi ve sivil örgütlenme çerçevesinde bedenlenmesi ve parça parça kurumların entegrasyonu, insan yığınının toplum kimlik ve şahsiyetiyle varlık alanına çıkışını netice vermektedir. Toplumun bireyleri kendi kültürünün istek ve beklentilerine uyacak şekilde etkilemesi ve değiştirmesine kültürleme⁷³ diye adlandırılabilir. O yüzden eğitim de toplumdaki kültürleme sürecinin bir parçasıdır. İnsanlar biyolojik döllenme yoluyla maddi varlıklarını kültürel döllenme yani öğretme ve eğitim iletişimi ile de kültürel varlıklarını sürekli hale getirirler.⁷⁴

Eğitim ve Tarih İlişkisi

Eğitim de toplumsal yaşantının bir ürünü olarak karşımıza çıkmıştır. Eğitim en genel anlamıyla insanları belli amaçlara göre yetiştirme sürecidir. Bu süreçten geçen insanın bedeni ve ruhi yeteneklerinin davranışları toplumun genel kabulleri doğrultusunda gelişir ve kişiliği farklılaşır, bu farklılaşma eğitim sürecinde kazanılan bilgi, beceri, tutum ve değerler yoluyla gerçekleşir. Eğitimin, “ülkenin anayasal yapısına ve resmine uygun, lider tipli, girişken, bilinçli seçmen olacak insan yetiştirmek”, ”ferdin işbirliği ve iletişim becerisini geliştirmek, ferde kültür aktarımı gerçekleştirmek ve onu sosyalleştirmek.”⁷⁵ olarak siyasi ve toplumsal fonksiyonları vardır.

Eğitim, bireylere bilgi ve beceri kazandırmanın ötesinde toplumun yaşamasını ve kalkınmasını devam ettirebilecek ölçüde ve nitelikte değer üretmek, mevcut değerlerin dağılmasını önlemek, yeni ve eski değerleri bağdaştırmak sorumluluğunu taşır. Eğitim önce kendisi değişen veya kendini kopyalayan, sonra kendine bağlı toplumsal sistemi değiştiren veya kopyalayan konumundadır.Tarihsellik, kolektif bilinçteki değer değişimleri olarak tanındığında eğitimin en fazla tarihsel karakter arz eden ve bütün

⁷² Akgündüz,Hasan, Ders Notları.. 2005-2006, a.g.e, s.5

⁷³ Fidan,Nurettin, **Okulda Öğrenme ve Öğretme**, Alkım yayınevi, Ankara tarihsiz, s.4

⁷⁴ Akgündüz,Hasan, Eğitim Sorunlarına.. 1998 a.g.e, s.68-74.

⁷⁵ Büyükkaragöz, a.g.e, s.28

diğer toplumsal geleneklere tarihsellik yükleyen dönüştürücü zemberek olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır. Demek oluyor ki eğitim, tarihselliğin hem sonucu hem sebebidir. Gerçekte değişim, formsuz bilincin kendini değişik bireysel formlarda ifade ettiği bütün alanlarda kaçınılmaz var oluş ilkesidir. Doğal alanda bu ilke programlı işler. İnsan boyutunda ise özgür irade nedeni ile bu ilkenin bilinçsiz ve bilinçli deneyimlenmesi söz konusudur. Bilinçsiz deneyimleme tarih tarafından kullanılmalıdır. Bilinçli deneyim ise insanın tarihi kullanmasıdır. İşte burada eğitim ve tarih arasında stratejik devre araya girmektedir⁷⁶.

Tarihin insanı konu edinmesi ve insana dair bilgi vermesi, geçmiş, bugün ve geleceği birbirine bağlaması tarihin değerini göstermektedir. Tarihin en kabul gören tanımı; insanın kendisini, yeteneklerini, ilgilerini, tutum, inanç ve değerlerini tanımasını amaçlayan bilimsel düşünme yöntemini benimseyen toplumsal bir varlık olarak insanın yaşamını, davranışlarını, geçmişteki olayları yer, zaman ve faileri göstererek kaynaklara dayalı sebep-sonuç ilişkisi içinde inceleyen bir bilim dalıdır.⁷⁷ Çünkü tarih, insanı anda varoluşunun vazgeçilmez bir enstrümanıdır. İnsan doğasının önemli bir eğilimi yaşadığı her deneyimle özdeşleşme ve bu duygusal yüklenmeye bağlı olarak biçim haline açtığı deneyimleri enerjistik boyutta tekrarlama döngüsüdür. Tarih bu döngüyü tamamlanma ve bütünleşme ilkesi gereği geçmişteki eksik bant kayıtlarının enerji olarak güncel taşıması ve canlı varoluştan koparak farkında olmadan geçmişte yaşanma ve geçmişe saklanma, yaşam geçmişe öykünme, geleceğe özlem döngüsünde düşük profilli sürdürme sendromunu büyük ölçüde ortadan kaldırmaktadır.⁷⁸

Fert, hem şahsi tecrübelerini hem de doğrudan veya dolaylı olarak muhatap olduğu ilişkiler zincirini “zaman perspektifiyle” değerlendirme çabası içerisindedir⁷⁹. Çünkü kişisel kimlik duygusu, varlığını geçmiş ile temellendirmeyi ve mensubiyetinin köklerini geçmişe dayandırmayı gerektirir. Ferdi açıdan geçerli olmanın, millet düzleminde de aynı ölçüde söz konusu olması tarihi, milli kimlik şuûrunun temini noktasında vazgeçilmez kılmaktadır. Millî tarihi, milli güveni temin etmede bir vasıta olarak değerlendirerek, insanın eğitilebileceğinden de hareketle tarih eğitimine, milli olanı evrensel seviyeye yükselme noktasında sorumluluk yüklenmiştir. İnkılap Tarihi de

⁷⁶Akgündüz, Eğitim Sorunsalı...1998, s.21

⁷⁷Paykoç, Fersun.**Tarih Öğretimi**,And.Ünv.AÖF Tarih Lisans Tamamlama Programı Yayınları, No.408, Eskişehir 1991

⁷⁸Akgündüz, Ders Notları , 2005-2006, a.g.e. , s.24

⁷⁹John Tosh.**Tarihin Peşinde**. (Çev.Özen Arıkan.) Tarih Vakfı Yurt Yayınları , İstanbul 1997.s.3

Türk tarihinin sürekliliği içinde, yeni Türk tarihinin son parçası olarak kaleme alınarak, vatandaşlık eğitimini öngörecektir şekilde düşünülmüştür.

Günümüzde dünyada en yaygın devlet tipi olan “milli devlet” modeli, tarihi bir gelişme süreci içinde olmuştur. Milli devlet kendi varlığını sürdürebilmek ve siyasi ve sosyal anlamda bütünleşmiş bir toplumun bütünlük duygusunu sürekli ön planda tutacak bir kültürel birliğe ihtiyaç duyar. Bunun içinde milli devletler, milli kültürün meşruiyet payandasını bulabilmek için tarihe eğilmek zorunda kalmışlardır. İşte XIX.yüzyılda milliyetçilik ve demokrasi fikirlerinin hızlı bir şekilde yayıldığı, imparatorlukların tasfiye edilip “ulus-devletler”in kurulmasına doğru gidilmiştir. Çağdaş anlamda birey ulus devlete bağlayan ilişki olarak ele alınan yurttaşlık, aynı zamanda devlet tarafından dayatılan tek biçimli kurallar ve kimliğin ifadesi ile değerlendirilmiştir.⁸⁰ Bu dönemde milli tarihin önemi daha çok anlaşılacak, milli birlik ve manevi kuvvet aşılacak, yeni atılımlar yapmak, tüm devletleri milli tarihten faydalanmaya itmiştir.Çünkü, bir toplumu birleştiren en büyük güçlerden biri de ortak tarih şuurudur. Bu şuur olmaksızın bütün topluluğun birçok şeyleri benimsemesi oldukça zordur. Modern milli devletin özdeşleyebileceği en güçlü toplumun “millet” olduğu dikkate alındığında, “milli tarih şuurunun” önemi daha iyi anlaşılacak olur. Zaten Batılı devletlerin tarih ilminde ileri gitmeleri, ilim metotlarını öncelikle kendi milletlerine uygulamakla mümkün olmuştur⁸¹.

Tarihi bilgiyi objektif ve subjektif olarak kabul eden Atatürk, Tarih Tezi ile tarihe milli ve ideolojik görevler yüklemiştir. Objektif ve subjektif özellikleri ile milli tarih, asli olarak modern tarih metotları ile incelenerek, resmî ideolojiyi meşrulaştıracak, milli kimlik şuru yaratılacaktır. Bu noktada tarihin milli ve ideolojik boyutları önem kazanmaktadır. Atatürk için tarih, 19.yy Avrupa’sında da kabul edildiği şekli ile milli kimliğin tanımlanmasında kullanılması gereken bir vasıta idi. Nitekim tarih, dille birlikte, Atatürk’ün milli ve çağdaş değerler üzerine bina ettiği Türk modernleşmesinin kültürel boyutunu teşkil etmiştir. Bu nedenle Atatürk’ün tarihe yaklaşımını “milli çağdaşlaşma projesi”ne bağlı olarak değerlendirmek gerekmektedir. Eğitim ve tarihin, milli, yerel olmasını şart koşan Atatürk milli terbiyenin gerekliliğini şu sözlerle ifade etmiştir:

⁸⁰ Gündüz Mustafa, Gündüz, Ferhan, **Yurttaşlık Bilinci**, Anı Yayıncılık, Ankara 2002, s.15

⁸¹ Kodaman, a.g.e., s.93

“Efendiler; milli terbiyenin ne demek olduğunu bilmekte artık bir güne teşevvüş kalmamalıdır. Bir de milli yapmak zarureti gayr-i kabil-i münakaşadır. Milli terbiye ile inkişaf ve illa edilmek istenilen genç dimağları bir taraftan da paslandırıcı ve uyuşturucu, hayali cevaitle doldurmaktan dikkatle içtinap etmek lazımdır.../. Efendiler; yetişecek çocuklarımıza ve gençlerimize, görecekları tahsilin hududu ne olursa olsun en evvel ve her şeyden evvel Türkiye'nin istiklaline, kendi benliğine, an'anat-ı milliyesine düşman olan bütün anasır-ıla mücadele etmek lüzumu öğretilmelidir. Beynelmilel vaziyeti cihana göre, böyle bir cihadın istilzam eylediği anasır-ı ruhiye ile mücehhez olmayan fertler bu mahiyette fertlerden mürekkep cemiyetlere hayat ve istiklal yoktur...”⁸²

Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti'nin siyasi ve iktisadi bağımsızlığını teminat altına aldıktan sonra Türk milletinin, kendini tanıması ve tanıtması için Türk ve dünya tarihini açıklayan, Türklerin dünya tarihindeki yeri ve rolleri hakkında görüşler ihtiva eden “Türk Tarih Tezi”ni ortaya atarak tarihin başka bir bakışla değerlendirilmesini istedi. Tez ile yalnızca geçmişle hesaplaşmayı değil, aynı zamanda Türk tarihini, bu yeni tarih tablosu içinde geçmiş ile yeni halin birleştirilmesi, Türk milliyetinin özellikleri, milli kültür ve Türk'ün milli kimliğini ortaya çıkarması milli benliği kuvvetlendirmesi amaçlanmıştır. İşte Atatürk'ün, tarih araştırmalarını teşvik etmesi, tarih öğretimi ve tarihçilerin yetiştirilmesi ile ilgilenmesi, tarihle ilgili müesseseler kurması ve kongreler toplaması bundan doğmuştur⁸³.

Tarihsel alandan süzölmüş teorik enerjinin adı kültürdür. Kültürün resmi ve sivil örgütlenme çerçevesinde bedenleşmesi ve parça parça kurumların entegrasyonu, insan yığınının toplum kimlik ve şahsiyetiyle varlık alanına çıkışını netice vermektedir⁸⁴. Şahsiyet kazanmak toplumsallaşmak demektir. Şahsiyet, insanın ruhi mevcudiyetinin üzerine katılan sosyal varlığıdır ve şahsiyetin temelini ferdi vasıflar oluşturmakla birlikte ona şekil veren toplumsal değerlerdir. Eğitim, kişinin sosyalleşmesini ve içinde yaşadığı toplumun birbiriyle olmasını sağladığından TCİTA eğitimi de böyle bir siyasal toplumsallaşma sürecini öngörmektedir.

Kültürün temel bir unsur olmakla tarih, fikri ve kültürel açıdan milli ve orijinal bir şahsiyet kazandırma ve bilinçlendirme işlevini yüklenmektedir. Kaynak ve konu itibari ile milli unsurlar taşıyan tarih, milli karakterin kazandırılması ve birliğin tesisi açısından hayati bir mevkie sahiptir. Çünkü milli tarih, kültürel, siyasi ve ideolojik deliller sayesinde milli kimlik şuurunu ve milli birliği temin edebilecektir. Atatürk Türk çocuğuna güvence sağlayacak olan düşünceleri ulusumuzun içine düşürdüğü bir nevi

⁸² Karal, Enver Ziya, **Atatürk'ten Düşünceler**, 2.Baskı ME Basımevi, İstanbul 1986, s.82

⁸³ Kodaman, a.g.e , s.90-94

⁸⁴ Akgündüz, Eğitim Sorunları..1998, a.g.e, s.74

komplekslerden kurtarılması inancı ile milli tarihin öğretilmesinin gerektiğini şu sözleriyle ifade etmiştir:

“...Türk Çocuğu ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır.”⁸⁵”

TCİTA Dersinin Resmi/Sivil Toplum İletişiminde Stratejik Vizyonu

Türkiye Cumhuriyeti Devleti kuruluşundan itibaren toplumu modernleşme yönünde seferber etmeyi ve modernleşmeye uygun sosyal yapıları geliştirmeyi hedef alan ve modernleşmeyi milli irade olarak ortaya koyan bir kültür politikası takip etmiştir. Siyasi, kültürel ve sosyal değişim yaşayan yeni devlet, Cumhuriyet ideolojisinin halk kitlelerine yansıtılmasını ve benimsetilmesinde eğitim ve kültürü en önemli bir vasıta olarak görmüştür. Atatürk eğitimi, milleti cehaletten kurtarılmasında, kişilerin mutlu ve başarılı olmasında, Türk gençliğinin iyi yetiştirilmesinde milli davalarını bir bütün halinde anlaşılıp anlatılmasında, nesilden nesile aktarılmasında, Türk milletini topyekün bir kalkınmayla çağdaş medeniyet yakalamasında temel faaliyetleri kapsayan bir sistem bütünlüğü olarak görmekteydi⁸⁶. Bu yüzden her devlet gibi Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin de eğitim kurumlarının maksat ve gayelerinin önde gelenlerinden biri, milli cemiyete ve Türk Cumhuriyeti'ne ruhen ve bedenen bağlı “Cumhuriyetçi” bir nesil yetiştirmek, Cumhuriyet rejimini ve yapılan inkılapları sevdirmek, ona bağlılık oluşturmak olmuştur.

Atatürk de tarihi sosyal, kültürel, siyasi ve psikolojik fonksiyonları üzerinde durarak, inkılâplara tarihte mesnetler bularak millet seviyesinde inkılâpların kabulünü kolaylaştırmak ve inkılâpları bu vesile ile kuvvetlendirmek düşüncesi⁸⁷ ile hem sosyal ve siyasi sıkıntıların önünü kesmek, hem de devlete ve millete milli bir kimlik kazandırmak istemiştir. Fertlere milli kimlik şuurunu kazandırmak, siyasi rejime bağlılığı tesis etmek ve inkılâpların mahiyetini açıklayarak benzerleri ile karşılaştırma yoluyla önemini belirtmek ve bu şekilde geleceği teminat altına almak gibi gerekçeler ile Türk Tarih Tezi'nde ifade edilen milli kimlik ve siyasi ideoloji, eğitim kurumlarının ve özellikle tarih derslerinin amaç ve muhtevasına hâkim olmuştur. 1930'larda, Türkiye Cumhuriyeti'nin ihtiyaç duyduğu yeni insan modeli olarak tanımlanan ve milli, laik ve çağdaş değerlere sahip fertler, tarih dersleri yolu ile yetiştirilmek istenmiştir.

⁸⁵ İnan, A.Afet, **Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1959, s.297

⁸⁶ Özodaışık, Mustafa, **Cumhuriyet Dönemi Yeni Bir Nesil Yetiştirme Çalışmaları**, Çizgi Kitapevi, Konya, 1999, s.65

⁸⁷ Kodaman, a.g.e, s.97.

Milli Mücadele ve Türk İnkılâbı yıllarını ihtiva eden TCİTA ders konuları, Cumhuriyet'in milli - siyasi ideolojisinin tasvirine yönelik geliştirilen bir ders olarak öğretim programlarına alınmıştır. Bu özellik sebebiyle söz konusu dersin amaç ve muhtevası da öncelikle ideolojik boyutu ile ele alınmasını gerektirmektedir. Her milletin tarihinin içeriği tek tek olaylarla örülür. Bu olaylar bir araya gelerek tarihi oluşturur. Türk milletinin yakın tarihinde çok önemli bir fenomen vardır: Yeni Türk Devleti'nin kurulması ve bu devletin Mustafa Kemal ile özdeşleşmesi. Bu olay tam anlamıyla tarihidir. Atatürk ve Atatürkçülük Türk milletinin hayatında derin ve sürekli bir determinasyon gücüne sahip bir tarihi olaydır.⁸⁸ Uluslaşma sürecinin devam ettiği Türkiye'de milli duyguların pekiştirilmeye devam edilmesi gerektiği düşüncesi, toplumun karar alma mekanizmalarında bulunan kimselerde daha baskın bir şekilde devam etmektedir. Karar alma mekanizmaları, özellikle ilköğretimdeki çocuğun toplumsallaşmasındaki işlevleri açısından yaklaşıldığında uluslaşma yolunda önemli bir maya olan tarih bilincini pekiştirme hedefiyle hareket etmeleri⁸⁹ doğaldır.

Anayasaya uygun bir vatandaş olmanın ilk şartı, bu bilgileri elde etmekle yerine getirebilmiş olacaktır. Çünkü Türkiye Cumhuriyeti Anayasası "Atatürk İlkeleri" doğrultusunda hazırlanmış ve anayasamıza "Milli Mücadele Ruhu", "Kutsal Türk Devleti" gibi kavram ve ifadelere yer verilmiştir. Nitekim hem Türk milli eğitiminin genel amaçları ve hem de ilköğretimin amaç ve ilkeleri öğretim programlarında TCİTA dersi merkezli olarak ortaya konulmuştur.

TCİTA dersinin gerekçelerini tamamen yansıtan, TC. Anayasası'nda belirlenen Temel Eğitim Kanunu Madde 2'deki Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini;⁹⁰

- ✓ *Atatürk İnkılâp ve İlkelerine ve anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin milli, ahlaki, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve anayasa'nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;*
- ✓ *Beden, zihin, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;*

⁸⁸ Aydın, Hüseyin, **Bir Türk Humanizması Olarak Atatürkçülük**, Felsefe Dergisi S.15, Ankara 1995, s.56

⁸⁹ Koç, Yunus, **Türkiye'de Tarih Eğitiminin Sorunları**, Türk Yurdu, C.22, S.175, Ankara 2002 s.54

⁹⁰ Güler, Hasan, **İlköğretim Okulu Programı**, 2.Baskı, Pagem Yayıncılık, Ankara 2002, s.5

- ✓ *İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplum mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;*

Yine Türk Milli Eğitimin Temel ilkeleri 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu

10. maddede “Atatürk İnkılap ve İlkeleri ve Atatürk Milliyetçiliği” başlıklı bölümde⁹¹;

“Eğitim sistemimizin her derece ve türü ile ilgili ders programlarının hazırlanıp uygulanmasında ve her türlü eğitim faaliyetlerinde Atatürk İnkılap ve İlkeleri ve anayasa’da ifadesini bulmuş olan Atatürk Milliyetçiliği temel olarak alınır. Milli ahlak ve milli kültürün bozulup yozlaşmadan kendimize has şekli ile evrensel kültür içinde korunup geliştirilmesine ve öğretilmesine önem verilir.” denmektedir.

Mecburi eğitim kademesi olması sebebiyle ilköğretim ferdin toplumsal şahsiyet ve kimlik kazanmasında kritik bir mevkidedir. Yedi yaşına kadar olan aşamada çocuklar, kendi ülkelerine karşı sevgi ve bağlılık duyguları gösterirler. Gene bu aşamada, çocuklar ben merkezli olup, somut olaylar yardımıyla anlaşılması güç soyut fikirleri öğrenmeye devam ederler. 8-10 yaş arasındaki (3.,4. ve 5. sınıflar) aşamada çocuklar, nesnelere ve olayları anlamak için mantıklarını kullanmaya başlarlar. Bu aşamada çocukların milli duyguları daha olgun bir hal alır ve daha yüksek düzeylerde düşünebilmeye başlarlar, soyut ve ideolojik düşünebilirler. Beşinci sınıfın sonunda çocukların milli duyguları yoğunlaşır milli kimliklerini , bayrağı ve Türkiye Cumhuriyeti’ni kuranları benimseyip onlara sahip çıkarlar. Dünya görüşlerine yurtseverlik duygusu da katılır.vatanları hakkında olumsuz imgeleri reddederler, çünkü kendilerine ideal bir vatan imgesi oluşturmuşlardır ve bunun değişmesi onları korkutur. 11-13 yaş (6-8. sınıflar) arasındaki aşamada ise çocuklar, soyut düşünmeye gerçekte ilgili alternatifler üretmeye başlarlar.İlköğretimim ikinci kademesinden başlayarak öğrenciler kendilerini ve kendi ülkelerini ele alırlar. Ülkelerine karşı duydukları ılımlı yaklaşım iyice yerine oturur, başka milletlere karşı olan tutumları da derin çizgilerle belirginleşir.Bütün bunları 13 yaşından sonra değiştirmek oldukça zordur⁹².

Bu sebepten, ilköğretimin amaç ve işlevinin çerçevesini de bu iki nitelik belirlemektedir. İlköğretimin kültürel açıdan temel standartların fertlere kazandırılması ve toplumdaki fertler arasında homojyenliği sağlayarak hayatiyetini koruyabilmesi, ilköğretimin mecburiyeti açısından önemini arttırmaktadır. İlköğretimin amaç ve

⁹¹ a.g.e., sf.57

⁹² Barth,James L. ve Demirtaş, Abdullah, İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi, Kaynak Üniteler. YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi Dizisi, Ankara 1997, s.2.1.

görevleri, İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin, Amaçlar ve Genel Esaslar bölümünde şöyle belirtilmiştir:⁹³

Madde 5: İlköğretim kurumlarının amaçları, Türk Milli Eğitiminin genel amaç ve ilkeleri doğrultusunda;

- ✓ Öğrencileri ilgi, istidat ve kabiliyetleri istikametinde yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamak.
- ✓ Öğrenciye, Atatürk ilkelerine ve inkılaplarına T.C. Anayasasına ve demokrasinin ilkelerine uygun olarak haklarını kullanabilme, görevlerini yapabilme ve sorumluluklarını yüklenebilme bilincini kazandırmak.
- ✓ Öğrencinin millî kültür değerlerini tanumasını, takdir etmesini, çevrede benimsemesini ve kazanmasını sağlamak.
- ✓ Öğrenciyi toplum içindeki rollerini yapan, başkaları ile iyi ilişkiler kuran, iş birliği içinde çalışabilen, çevresine uyum sağlayabilen ,iyi ve mutlu bir vatandaş olarak yetiştirmek.
- ✓ Buldukları çevrede yapacakları eğitim, kültür ve sosyal etkinliklerle millî kültürün benimsenmesine ve yayılmasına yardımcı olmak.
- ✓ Öğrenciye fert ve toplum meselelerini tanıma, çözüm arama alışkanlığı kazandırmak.
- ✓ Öğrenciye sağlıklı yaşamak, ailesinin ve toplumun sağlığı ile çevreyi korumak için gereken bilgi ve alışkanlıkları kazandırmak,
- ✓ Öğrencinin el becerisi ile zihni çalışmalarını birleştirerek çok yönlü gelişmesini sağlamak,
- ✓ Öğrencinin araç ve gereç kullanma yoluyla sistemli düşünmesini, çalışma alışkanlığı kazanmasını, estetik duygularının gelişmesini hayal ve yaratıcılık gücünün artmasını sağlamak,
- ✓ Öğrencinin mesleki ilgi ve yeteneklerinin ortaya çıkmasını sağlayarak,gelecekteki mesleğini seçmesini kolaylaştırmak,
- ✓ Öğrenciye üretici olarak geçimini sağlamasını ve ekonomik, kalkınmaya katkıda bulunması için bir mesleğin ön hazırlığını, yaptıracağı mesleğe girişini kolaylaştıracak ve uyumunu sağlayacak davranışları kazandırmak,
- ✓ Öğrencilerin serbest zamanlarını değerlendirmelerini, öncelikle enerjiden ve artık malzmeden savurganlığa kaçmadan yararlanmalarını sağlamaktır.

Amaçlar incelendiğinde, eğitimin ferdin kişisel ve toplumsal yönleriyle bir bütün olarak kabul edildiği, amaçların aynı miktarda ve iç içe verildiği anlaşılmaktadır. Ancak tarih ve tarih dersi olan TCİTA dersinin amaçlarına bakıldığında amaçların toplumsal nitelik ağırlıklı, vatandaşlık aktarımı şeklinde olduğu görülmektedir. Bunun sebebi ferdin milli kimlik şuuruna ulaşması tarih ile mümkün olacağı düşüncesi ile siyasi rejimi destekleyen tutum ve değerler ortaya koyarak, siyasi sistemin istekleri doğrultusunda, rejimi fertlere benimsetmek üzere müfredat programlarını şekillendirmeleridir.⁹⁴ Oysa fertlerin analitik bir öğrenme, eleştirel becerilerinin özgür düşünme, objektiflik ve manipüle edilmeye direnme yetilerinin geliştirilmesini, politik değil ekonomik, sosyal, kültürel boyutlarıyla da ele alınmasını⁹⁵ kapsayacağı yerde,

⁹³ a.g.e., sf.58

⁹⁴ Kalaycıoğlu, a.g.e, s.34

⁹⁵ Cerrahoğlu, Eda, "Yirminci Yüzyılda Tarih Eğitimi Avrupa Konseyi Kararı Çevirisi, Avrupa Konseyi Değişime Çağırıyor", **Toplumsal Tarih**, Nisan 2002,S.100,Tarih Vakfı,s.58-59.

bütün iyi niyetli çalışmalara rağmen henüz devletlerin tarihi ele alışları yukarıdaki istikametinin dışına çıkamamıştır.

Görüldüğü üzere TCİTA dersi konuları, anayasa, milli eğitimin genel amaçları ve ilköğretimin genel amaçlarını tespitinde temel teşkil etmesi dersin ilk verilme gerekçesi olan kişilik gelişim, sosyalleşme, vatandaşlık eğitimine katkıda bulunmaktadır. TCİTA dersi konuları da “Ulusal Ütopyacılık” olarak adlandırılan program anlayışı ile tarih disiplin amacı ile örtüşmeyen fakat ütöpik bir toplum yaratma arzusu ve toplumun iyi huylu yurttaşlarını yetiştirme kaygısıyla siyasal kültürleme aracına hizmet eden sosyal amaçlara (vatandaşlık eğitimine) yönelik olarak eğitim programlarında yerini almıştır. Muhteva itibariyle temel iki niteliğe sahiptir: Birincisi yapısal açıdan tarihi bilgi niteliği, diğeri ise dersin esas gerekçesini oluşturan ideolojik değerler niteliği ve siyasal toplumsallaşmadır.

TCİTA öğretiminin toplumsal amaçlar taşıması, ferdi ve toplumsal bir ihtiyaç ve siyasal bir mecburiyet olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüzün siyasal ve toplumsal realiteleri karşısında disiplinler yaklaşım ferdi planda idealist bir tutum sergilemektedir. Siyasal ve toplumsal farklılıklar, ihtiyaç ve mecburiyetlerin de farklılığına yol açmaktadır. Henüz küreselleşmenin hayatının bütününde hissedilmesi yakın planda da gerçekleşme ihtimalinin söz konusu olmaması nedeniyle genel manada eğitimin özel mana da ise, TCİTA öğretiminin toplumsal amaçlarının geçerliliğini muhafaza edeceğine dair bir işaret olarak kabul edilebilir. Kısaca TCİTA dersini, yeni devletin fertlerine kazandırmak istediği milli karakterin eğitimi olarak kabul etmek mümkündür. Fertlere kazandırılacak, milli karakter tarih içinde gelişir ve bu gelişme kademelerinde cumhuriyet rejimi ile şekillenir. Bu suretle fertlerin Türk İnkılâbı'na bağlanmasının temin edilmesi TCİTA dersinin temel amacı olarak gelişim göstermekte, hem ferdi ve hem de toplumsal planda siyasal yapıya intibak rejimle birlikte Türk İnkılâbı'nın da bekası noktasında bir değer taşımaktadır.

Atatürkçülük kavramı adını verdiğimiz sistemin ders kitaplarına sirayeti cumhuriyetimizle yaşıttır. Bütün sosyal bilimler ders kitaplarında yer alan bu kavram en çok TCİTA dersinde işlenen bir konu olmuştur. Başta da belirttiğimiz gibi kavramda yanlış anlaşılmalara hatta sapmalar görülebilir bu durumun önüne geçmek maksadı ile İnkılâp tarihi dersi önemli bir rol üstlenmektedir. Bu da başka bir sakıncayı beraberinde getirmektedir ki o da bu derse siyasal müdahaleyi açık hale getirmesidir. Bahsettiğimiz

müdahale, ders saati, müfredat programı, kapsam v.s. gibi birçok etken sayılabilir. İnkılâp tarihi dersleri bu kavramı kazandırmakta en etkin araç ise bu aracın donanımı da hiç şüphesiz bilimin ışığında olacaktır.

Bugünlerde tarih anlayışı henüz bütün ideolojik kesimlerin geçmiş üzerinde az çok birleştiği bir takım ortak kanatlar ve bakış açıları ortaya koyabilmiş değildir. Bu kesimlerin bir kısmı, geçmişin kendisine miras bıraktığı kimliğin reddi için tarihi bir araç olarak kullanırken bir kısım da, hem buna bir tepki hem de çağın problemlerinden kaçışın bir sonucu olarak tarihi bir sığınak gibi görmektedir. İşte bu yüzden de Türkiye’de geçmişle ilgili birbirinden aşırı derecede farklı yaklaşımlar ve değerlendirmeler vardır. Özellikle yakın geçmişimizi olan İnkılap Tarihi derslerinin konularında üzerindeki yaklaşım ve değerlendirmeler de bu farklar normalin çok dışında çıkmaktadır. Bu yaklaşımlar Türkiye’de tarih anlayışının henüz mitolojik bir hüviyetten sıyrılarak gerçekçi bir nitelik kazanamadığının da bir göstergesi sayılabilir. Bulduğumuz 2000’li yıllarda bile günümüzden kaçışın bir sığınak yeri, kendisinden kaçılan geçmişin kötü bir habercisi yaşanması özlenen çağların bir hikâyesi, veya politikacıların nutuklarını süsleyen bir garnitür olarak anlaşılmaya devam ediyor. Oysa günümüz dünyasında tarih, artık geçmişle övünülecek bir araç, yahut geçmişten hisse almamızı sağlayacak bir terbiyeci olarak görünmekten çoktan uzaklaşmış; insanları ve onların ortaya koyduğu kültürleri analiz edip yorumlayarak günümüzü sağlıklı bir biçimde kavramaya yarayacak sosyal bir bilim dalı olmuştur.

1.2 TCİTA Dersinin İlköğretim Programında Konumu ve Evrimi

Öncelikle bu alanı doğuran gerekçelerin analizi ile bugün devam etmesini zorunlu kılan etkilerin varlığının belirlenmesi, İnkılap Tarihi dersine belli bir yönetim güvencesiyle yaklaşabilmek için gereklidir. İnkılap Tarihi dersleri, üç sebepten dolayı verilmeye başlanmıştır:

Birincisi 1930’lu yıllarda, yeni bir anlayışla yeniden kurgulanmaya başlayan tarih biliminin bir parçası olarak ortaya çıkan İnkılâp Tarihi düşüncesidir.⁹⁶ İnkılâp Tarihi bu yönüyle özellikle Türklerin diğer Avrupa milletlerinden aşağı kalmadığı, Anadolu’nun önceki gibi bir Türk yurdu olduğu, Orta Asya’da yerleşik hayatın ileri uygarlık düzeylerini yaşamış Türklerin var olduğu türünden tezleri, Türk Tarihi ve kimliğine

⁹⁶ Ersanlı, a.g.e 1992, s.103

yönelik Avrupa menşeli olumsuz düşüncelerin milli parametrelerle çürütülmesini işleyen tarihin bir uzantısıdır.

Tarih, Anadolu Türklüğü için yeniden yazılmaktadır ve Anadolu'nun son şeklini de açıklayabilmek zorundadır. 1929'da Afet İnan tarafından Atatürk'ün direktifiyle yazılmaya başlanan ve 1930'da bitirilen 605 sayfalık Türk Tarihinin Ana Hatları adlı temel tarih çalışmasının önsözünde bu durum; "...Bununla, milletimizin yaratıcı kabiliyetinin derinliklerine giden yolu açmak...Türkün özellik ve kuvvetini kendine göstermek ve milli inkişafımızın derin ırkı köklere bağlı olduğunu anlatmak istiyoruz" şeklinde ortaya konmaktadır.⁹⁷

İkincisi; İnkılap Tarihi'nin vatandaşlık eğitiminin bir parçası olarak yüklendiği doğal işlevdir. Rejim değişikliğinden sonra, yeni rejimin kendi insanını yetiştirmek istemesi ve bunun içinde bizzat kendi tarihinden yararlanacağı sonucu dersin vatandaşlık şuurunu geliştirmeye yönelik planlanmasına yol açmıştır. Nitekim 1924-1929 yılları arasında ortaokul III. sınıflarda okutulan ve içinde Cumhuriyet'in oluşum sürecini barındırmayan Hamit Muhsin imzalı "Türkiye Tarihi" adlı ders kitabının, 1929'dan sonra değiştirilerek yerine, bugün İnkılap Tarihi öğretimin müfredatını oluşturan konuları da içeren lise tarihlerinin konulması, Cumhuriyet'in kendi vatandaşını yetiştirmekte, kendi tarihinden yararlanmak istediğini ortaya koyması bakımından, önemli bir hamle olmuştur.⁹⁸

İnkılap Tarihinin, yeni Türk tarihinin bir uzantısı ve vatandaşlık eğitiminin de doğal bir ögesi olması rasyonel bir zorunluluktur. Ancak bu alanın iki türde düşünülmesinin başka bir sebebi vardır ki bu, İnkılap Tarihi öğretimi konusunda bugün de tartışmaların temel ayrım noktasıdır. Bu sebep, "milli-eğitici tarih ile, esas olarak sosyal gerçekleri irdeleyen bilimsel tarih tanımlarının yarattığı karışıklık"tır. Karışıklık ifadesinin yerine, bugün için "çatışma" tabirini kullanmak belki daha yerinde olacaktır. Afet İnan'ın milli kimlik kazandırmak, tarihin milli ve özellikle vatandaşlık bilincini oluşturacak öğelerle donatılarak-bir an evvel- ortaya çıkarılması gerektiği görüşü ile, Köprülü'nün "tarih için tarih" düsturunca, tarihin bir bilim olarak tutarlı ve güvenilir bir biçimde temel kaynaklara inilerek yazılması gerektiğini savunan görüş açısının ortak bir yöntemde uzlaşmamış olması, Türkiye'de İnkılap Tarihi'nin ve öğretiminin müzmin bir tartışma alanı haline gelmesine yol açmıştır.

⁹⁷ a.g.e., s.104-105

⁹⁸ a.g.e., s.100-103

Kimilerinin İnkılap Tarihi dersleri ile öğrencilere bir Atatürkçülük manifestosu sunmayı, kimileri de tarih öğretiminden farksız olarak öğrencilere sadece tarihin “yakın” bir dönemini sunmayı hedeflemektedir. Biri İnkılap Tarihi’nin bilimsel niteliğini, diğeri de vatandaşlık eğitimindeki etkili rolünü göz ardı eden bu iki görüş, 65 yıllık yöntem tartışmalarının farklı bağlamlarda uzayıp gideceğine işaret etmektedir.⁹⁹

İnkılap Tarihi’nin, ortaya çıkış aşamasında ilişkili olduğu üç etkiden sonuncusu, bu disiplinin uluslar arası düzeyde, karşılaştırmalı bir “devrim tarihi” olarak sunulması düşüncesidir. En çok Üniversiter düzeyde gerçekleşen bu tarz, denilebilir ki, tarihten çok sosyoloji ve siyaset bilim ile ilgilidir. Bu tür İnkılap Tarihi öğretiminin amacı, “Avrupa’da yükselen totaliter rejimlere, nazizme, faşizme ve bolşevizme karşı gençlerimizi korumak ve onları Cumhuriyet ideallerine bağlamak, Cumhuriyet’in gündeme getirdiği İnkılap anlayışını onlara benimsetmek”¹⁰⁰ olarak formüle edilmiştir.

Görüldüğü gibi İnkılap Tarihi öğretimi, Türkiye’de hem yeni tarih anlayışı, hem vatandaşlık eğitimi ve hem de yeni rejimin iç ve dış ilişkileri ile bağlantılı olarak yürütülmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede yapılan İnkılap Tarihi derslerinin amaçları, 1971 yılında yine Üniversiter düzeyde yapılan bir araştırmayla netleştirilmeye çalışılmıştır. Araştırmada sorulan “devrim tarihinin amacı nedir?” sorusuna şöyle cevaplar verilmiştir:

- ✓ *Yeni kuşaklara Atatürk ilkelerini tanıtmak,*
- ✓ *Yeni kuşaklara Atatürk ilkelerini benimsetmek,*
- ✓ *Atatürk ilkelerini yeni kuşaklara göre uyarlamak,*
- ✓ *Atatürk devrimlerini çağdaş devrimlerle kıyaslamak,*
- ✓ *Zararlı ideolojilerle mücadele gücü sağlamak,*
- ✓ *Sosyal adaleti gerçekleştirecek gençleri yetiştirmek,*
- ✓ *Milli şuur ve benliği sağlamak,*
- ✓ *Özgür ve bağımsız, aşırı sağ ve sol akımlardan uzak yaşamak,*
- ✓ *Türk tarihinde geriye doğru uzanan dönemlerde düzenleyici ve yenileştirici hareketleri de tanıtarak milli tarihimizden gençleri haberdar etmek¹⁰¹,*

1931 yılından sonra tarih konularının sonunda yer alan milli mücadele ve inkılap dönemine farklı bir anlam verilmeye çalışıldığı muhakkaktır. 1933’te, İstanbul Üniversitesi’nde, 1942’de Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi’nde

⁹⁹Safran, a.g.e , s.6

¹⁰⁰Toprak, Zafer, v.d. **İnkılap Tarihi Dersleri Nasıl Okutulmalı?**, Üniversite Öğ.Üyeleri Derneği, Sarmal Yayınları, İstanbul 1997,s.19

¹⁰¹Tütünel, C.Orhan, **Atatürk’ü Anlamak ve Tanımlamak**, Varlık Yayınları İstanbul 1981,s.200-203

kurulan İnkılap Tarihi öğretimi ilk yıllarından bu yana eğitimsel amaçlardan ziyade politik amaçlara yönlendirilmiştir¹⁰²

12 Eylül 1980 Harekatından sonra Atatürkçü düşünceye bağlı gençlik yetiştirmek amacıyla Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi adlı müstakil bir ders okutulması ortaokul üçüncü sınıftan başlayarak üniversitenin son sınıfına dek zorunlu hale getirilmiştir. 25 Mayıs 1981 tarihli 76 sayılı kararı ile Yüksek okullar “Türk İnkılap Tarihi” ile öğretim kurumları “T.C. İnkılap Tarihi” müfredat programı uygulanmaya konulmuştur.¹⁰³ Yine İnkılap Tarihi derslerinin amaçlarının gerçekleşmesinin, öğrencilerin Atatürkçü olarak yetişmesi ve Atatürkçülüğü davranış haline getirmelerinin, öğretim sistemi içinde sadece bu ders ile ilgili öğretmenlerin belirli saatlerdeki öğretim programlarını uygulamaları ile sınırlı kalacağı ve konudaki kişisel çalışmaların yetersiz olacağı düşüncesiyle Atatürkçülük eğitiminin daha geniş bir alanda verilmesinin benimsendiği belirtilerek öğrencilerin Atatürkçü olarak yetişmelerini sağlamak için okullarımızda bütün öğretmenlerin, plan ve programa dayalı işbirliği içinde ortak çalışmalara girmeleri gerekmektedir.¹⁰⁴ denerek Atatürkçülük konularının tüm derslerde verilmesi sağlanmıştır.

Ancak, öğretmenlerin Atatürk ve Türk İnkılap Tarihi konusundaki formasyonunun yetersizliği ve bilgi eksiklikleri, Atatürkçülük konularının öğretilmesinde, öğrenme-öğretme süreçleri istenen nitelikte olamamış öğrencide bıkkınlık, ilgisizlik ve yeterince güdüleme gerçekleşmemiştir.

Bunun doğal bir sonucu olarak , yaratılan bıkkınlık bir yana, Türk Devrimi ve Kemalizm’in topluma yanlış öğretilmesinden kaynaklanan bir soğuma süreci de başlatılmış oldu.¹⁰⁵ Adeta bıktırmak istercesine aynı şeyler tekrarlanıp durmuştur. Günümüz Türkiye’sinde 28 şubat 1997 kararlarını gündeme getiren bir sürece girilmesi ve sivil toplum örgütlerinin Atatürk’ü ve devrimlerini korumaya yönelik toplantı ve gösterilere gerek duyar bir noktaya gelmeleri, laikliğin ve Cumhuriyet’in tehlike altında olduğuna ilişkin kamuoyundaki yaygın genel kanı...v.b. pek çok etken 1980’lerden beri, Atatürkçülük eğitimi konusundaki bu uygulamaların ne derece Atatürkçülüğe hizmet ettiği konusunda yeterli bir ipucu veriyordur.

¹⁰²Safran, a.g.e, s.99

¹⁰³**Tebliğler Dergisi**, S.2087, 25 Mayıs 1981

¹⁰⁴**Tebliğler Dergisi**, S.2104, 18 Ocak 1982

¹⁰⁵ Aslan, a.g.e.,1998, s.310.

1982 yılında toplam altı adet üniversiteler bünyesinde kurulan Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüleri., lisans düzeyinde İnkılap Tarihi dersleri vermek, alanda araştırmalar yapmak ve lisansüstü çalışmaları yürütmek gibi görevler üstlenmişlerdir. Bugün bu enstitüler, Batı Medeniyeti ile Doğu Medeniyeti'nin karşılaşması sonucu ortaya çıkan siyasi, sosyal, ekonomik, kültürel ve sosyo-psikolojik problemler karşısında, Türk toplumunun çağdaşlaşma hamleleri çerçevesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin yeniden yapılanması ile Atatürkçü düşüneyi, Atatürk İlke ve İnkılaplarını Atatürk'ün belirttiği gibi, aklın ve ilmin ışığında araştırmak, yaymak, tanıtmak için bu sahalârda yüksek lisans ve doktora yaptırmaya devam etmekte, böylece yetiştirilen nitelikli öğretim elemanları ile Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Derslerinin verimli şekilde yürütülmesine çalışılmaktadırlar.¹⁰⁶

İnkılap Tarihi konuları başlangıçta ilkokul ve ortaokullarda tarih ve sosyal bilgiler dersleri içinde yer alırken 1981 yılından sonra ilk defa T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi adı altında okul programlarına konmuş ve gelinen süreçte ilköğretim düzeyinde bir ders niteliği kazanmıştır. Dersin rejim dersi olmasından ve vatandaşlık aktarımı özelliği taşımasından dolayı ilköğretimde önemini arttırmaktadır. Ancak derslerde Atatürk Devri'nde Türkiye'de John Dewey'in etkisi ile ilerlemecilik eğitim felsefesi benimsenmişken, bu felsefeye göre okullar birer demokratik toplum modeli olarak eğitimi yaşama iç içe yapılması sağlanırken, probleme dayalı öğrenme-öğretme stratejisi uygulanırken, zamanla eğitim-öğretim uygulamaları öğretmen merkezli ve ezberlemeye dayalı daimicilik ve esasicilik akımlarına uygun yürütülmüştür.

Türkiye'de bugün tarih eğitimi içerisinde bir ana bilim dalı olarak kürsüleşen İnkılâp Tarihi alanı ve bu alanın öğretimi Milli Bağımsızlık Savaşı sonucunda kurulmuş olan yeni devletin ideolojik yapısını topluma benimseterek yaymanın bir aracı olarak ortaya çıkmıştır. Türk İnkılâbı ile kurulan yeni rejimin, sağlam temeller üzerinde yükselebilmesi, her şeyden önce getirmiş olduğu siyasal ve toplumsal yaşam biçimini benimsemiş bireylerin varlığına bağlı idi. Bireylerin bilgi yapısını ve düşünce ufuklarını Türk toplumunun geleceğine yönelik planlanan hedefler doğrultusunda şekillendirme uğraşının önemli bir bölümü tarih anlayışı ve tarih eğitimi üzerinde yoğunlaştı.

1934'te dersler ilk defa okutulmaya başlandığında, adının sadece “İnkılap Dersi” olarak belirlenmesi, “tarih” dersi olmadığı anlamına gelebilir. En azından böyle bir

¹⁰⁶ a.g.e., s.315.

iddiada bulunulmadığı anlaşılmaktadır. Dersleri ile verenlerden Recep (Peker) Bey'e göre, amaç “*Türk ana inaniş istikametini*” gençlerimize öğretmektir. Bu anlamda “İnkılap Dersi”nin bir yönlendirme dersi olduğu varsayılabilir. Ancak 1942 tarih ve 4204 Sayılı Kanun’la dersin adı “Türk İnkılap Tarihi” olmuştur. Böylece dersler yönlendirme olmaktan çıkarılmış, bir sosyal disiplin olan “tarihe” e dönüştürülmüş, derslerin “tarih”in yöntemine uygun bir biçimde incelenerek anlatılması kabul görmüştür. Bu noktada “yönlendirme” bir yanlışlık değil, o günkü şartlarda bir zorunluluk olarak algılanmalıdır. Çünkü yukarıda işaret olunan ulusal kimliğin oluşturulmasında ve pekiştirilmesinde buna gerçekten ihtiyaç duyulmaktaydı.¹⁰⁷

Tarih öğretiminin bir parçası olan bu alan, yakın dönemler tarihinin özel bazı problemlerinden, bu dersin vatandaş yetiştirme eğitiminin bir parçası ve ilk verildiği yıllardan bu yana gelen ve farklı disiplin mensupları tarafından siyaset biliminden sosyolojiye, ekonomiden coğrafyaya kadar çok disiplinli bir anlayışla bu dersin verilmesini isteyen görüşlerin olmasından dolayı “İnkılap Tarihi öğretimi” şeklinde de ifade edilen bu dersin programı, ilköğretim programları içerisinde mevcut programların düzenlendiği veya geliştirildiği tarihler dikkate alındığında, uygulamada olan en eski program özelliğiyle dikkat çekmektedir. TCİTA Programının, bu dersin üzerinde yüklenen sorumluluk ve dersin niteliği dikkate alındığında program geliştirme çalışmaları bakımından eğitim bilimindeki gelişmelerin, dolayısıyla ilköğretim programlarına bir bütün olarak bakıldığında mevcut gelişmelerin gerisinde kaldığını söylemek mümkündür.¹⁰⁸ Bundan dolayı TCİTA programlarının ilköğretimde evrimine kısaca deyinmek gerekir.

1924’te Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile hükümetin siyasal hedefleri eğitim politikalarını doğrudan etkilemeye başladı¹⁰⁹ ve 1924 Programı ile eğitim teşkilat ve politikaları, devlet temel ideolojisini teşkil eden milli ve laik bir yapıda, “çağdaş ve özgür düşünceli bireyler” yetiştirmek hedeflenmiştir.¹¹⁰ Tarih derslerini ilkokul 3.sınıftan başlatan 1924 Programı’nda “bu sınıfta tarih dersinin daha ziyade bir kıraat ve musahabe şeklinde” okutulacağı belirtilmiş ve konular bugünden geçmişe doğru tanzim edilmiş olup, 4. ve 5.sınıf tarih derslerinde ise genel tarih ile Türk tarihi konuları birlikte

¹⁰⁷ Akbulut, Dursun Ali, “Atatürk İlke ve İnkılapları Dersi Hakkında”, **TCİTA Konularının Öğretimi** (Saray,M. Tosun, H.), Atatürk .Araştırma .Merkezi, Ankara 2005, s.20

¹⁰⁸ Yılmaz, Mustafa, “İlk ,Orta ve Yüksek Öğretimde İnkılap Tarihi dersleri”, **TCİTA Konularının Öğretimi** (Saray,M. Tosun, H.), Atatürk .Araştırma .Merkezi, Ankara 2005, s.25

¹⁰⁹ Dilek, a.g.e. 2002, s.59

¹¹⁰ Akgün, Seçil, **Tevhid-i Tedrisat Cumhuriyet Döneminde Eğitim**, MEB, İstanbul 1983, s.37

ele alınmıştır. ¹¹¹ 1924 İlkokul programı geçiş programı “özellikle “Musahabat-ı Ahlakiye ve Malumat-ı Vataniye” dersi ile “Tarih Dersi” konuları arasında ayıklamalar yapılarak, Cumhuriyetin anlam ve önemine ve yakın tarihte olup bitenlere” ağırlık verilmiştir.¹¹² TCİTA konuları ile ilgili bölümlere ortaokul tarih derslerinde yer verilerek Osmanlı Devleti Tarihi’ni müteakiben fasılasız olarak Milli Mücadele ve Hilafetin kaldırıldığı tarihe kadar getirilmiştir.

1926 Programı’nda J.Dewey’in üzerinde durduğu “hayat bilgisi, toplu tedris ve iş okulu” kavramlarına yer vermiştir. “İlk mektebin başlıca maksadı genç nesile intibak ettirmek suretiyle iyi vatandaş yetiştirmek ilkesi” temel alınmıştır. Toplu eğitim ilkesi ile Musabhat-ı Ahlakiye, Tarih, Coğrafya ve Tabiat tetkiki gibi dersler “Hayat Bilgisi” adında birleştirilmiştir. Dönemin siyasi olayları, bilhassa rejime yönelik muhalif faaliyetler, resmi ideolojiyi kavrayan, benimseyen ve muhafazayı görev addeden fertlerin yetiştirilmesi lüzumunu şiddetle ortaya koymuştur. Bu ihtiyaç üzerine, devletin temel ilkelerini ihtiva eden tarih derslerinin yanı sıra, vatandaşlık şuurunu geliştireceği düşünülen Yurt Bilgisi dersi de ilkökul 4.,5., ortaokul 2. ve 3.sınıflarda okutulmak üzere programa konulmuştur¹¹³.

Tarih dersinin muhtevası ise genel mahiyeti itibariyle değiştirilmeyerek TCİTA dersinin konuları Türk Tarihi ve genel tarih konuları ile birlikte yer mutat olduğu üzere son bölümleri oluşturmuştur. Bu bölümde; İstiklal Mücadelesi, Milli Türk Devleti, Hilafetin İlga ve Laik Cumhuriyet başlıkları bulunmaktadır. Ayrıca en son kısımda “Bugünkü Dünyaya Umumi Bir Naza” başlığı altında bir konu da bulunmaktadır.

1936 Programı Türk Tarih Tezi doğrultusunda şekillenmiş, devletin resmi ideolojisi yer almış “cumhuriyetçi, milliyetçi, halkçı, devletçi, laik, inkılapçı vatandaş yetiştirmeyi”¹¹⁴ amaçlamıştır. Tarih dersi için: “Türk çocuklarına Türk inkılabının manasını, şumulünü ve tarihi önemini kavratmak”, coğrafya dersi için: “Çocuklara memleketimizi ve yurdumuzu tanıtmak ve sevdirmek”¹¹⁵ ve yurt bilgisi dersi için: “Türk inkılabının manasını muhtelif cephelerin önemini, Türkiye’nin saadet ve refahına yaptığı ve memleketin istikbaline yapacağı tesiri talebeye kavratmak, onları Atatürk inkılabının

¹¹¹ Binbaşoğlu, Cavit, “Cumhuriyet Döneminde İlkokul Programları”, **75 Yılda Eğitim**, Türkiye Tarihi Vakfı Yurt Yay., İstanbul 1999, s.147

¹¹²Tazebay, Atilla, v.d., İlköğretim Programı ve Gelişmeler, Nobel Yayın, Ankara 2000, s.35

¹¹³Sakaoğlu, Necdet, **Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tarihi**, Cep Üniversitesi, İletişim, İstanbul 1992, s.31-43

¹¹⁴a.g.e., s.146

¹¹⁵Tazebay, v.d., a.g.e., s.49

fedakar birer unsur olarak yetiştirmek” özel amaçları belirlemiştir. Programın son kısmında Cihan Harbi, Ulusal Erkinlik Savaşı, Cumhuriyet ve Devrim konuları yer almıştır.¹¹⁶ 1936 yılından itibaren ilkokul programının amaçları tamamı ile ulusçu ve devrimci bir nitelik kazanmış ve Cumhuriyet Halk Partisinin ulusal eğitim programına dayandırılmıştır.¹¹⁷

1948, 1962, 1968 ilkokul programlarında TCİTA konularının mahiyeti bazı ekleme ve çıkarmalar dışında değişmemiştir. Sadece 1948 Programı tarih dersi 5.sınıf müfredatında Lozan ve İnönü konusu var iken 1968 Programında sadece Lozan başlığı verilmiştir. Ancak 1943’te ilki orta ve lise programlarının ele alındığı İkinci Maarif Şurası (15-21 Şubat) toplanmış ve özellikle tarih, dil ve ahlak eğitimi üzerinde durulmuştur. Şurada ilk ve ortaokul tarih programı ve ders kitaplarının çocukların seviyelerine uygun olmadığı, öğretim amaçlarını gerçekleştirmediği ve özellikle çocukta milli duygu, karakter ve muhakeme gücü geliştiremediği ifade edilmiştir.¹¹⁸

Türkiye’nin daha sonraki gelişen tarihsel sürecinde, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi ilk, orta ve yüksek öğretim kurumlarının programlarında değişik adlarla yer almaya devam etmiştir. Bununla beraber, zamanla bu derslerin verimliliği de sorgulanmaya başlanmıştır. Çünkü bu süreçte İnkılap Tarihi dersi, Türkiye merkezli ve mevcut siyasal iktidarın etkisi altında şekillenerek Türk Devrimi ya da Cumhuriyet tarihinin öğretilmesi yerine dönemin iktidarının beğenisini kazanma duygusu ön planda tutularak amacından uzaklaşmaya başlamıştır.¹¹⁹ Netice olarak bu dönemde, siyasette ve ekonomik alanda Batı’ya açılma ve liberalleşmenin getirdiği yeni arayışların tesiri ve önceki dönemden kalan izlerle birlikte, ortaya milli kimliğini kazanmış bir devletteki tarih eğitimi yerine, “çelişki ve belirsizliğin ” hakim olduğu tarih eğitimi anlayışı görülmüştür. Artık derslerinin içeriğinin tek düze, kuru ve ruhsuz bir olay hikayeciğine indirilmiş, Cumhuriyet Tarihi derslerini ve ders kitaplarını, devletin rejimini benimsetmekten çok iktidarların geçmişi kendi beklenti ve hedefleri doğrultusunda manipule ettikleri araçlar haline dönüştürmüştür.

Aynı şekilde tüm programlarda ortaokul programlarındaki TCİTA konuları hiç değiştirilmemiş sadece ilaveler yapılmıştır. 1932 programında 30’lu yıllara, 1949 Programında İkinci Dünya Savaşı’nın sonunda kadar getirilmiştir.

¹¹⁶Sakaoğlu, a.g.e., s.138

¹¹⁷Tazebay, v.d., a.g.e., s.49

¹¹⁸Sakaoğlu,,a.g.e, s.103

¹¹⁹Saray.M. Tosun.H., a.g.e., s.5

1981 tarihinde, bu yıla kadar ortaokul Tarih ve Sosyal Bilgiler dersi bünyesinde bulunan TCİTA konuları, Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi adı ile müstakil bir ders olarak okutulmaya başlanmıştır. “Yüksek Okullar Türk İnkılap Tarihi ve Ortaöğretim Kurumları TC İnkılap Tarihi Müfredat Programı” 1981 yılında kabul edilerek 1981-1982 Öğretim Yılı’ndan itibaren uygulamaya konulmuştur¹²⁰. Bu programda belirlenen, “Amaçlar” ve “Açıklamalar” bölümü yine kabul edilen “Temel Eğitim II.Kademe Okulları ‘Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi Dersi’ Programı” için de geçerli kılınmıştır. Program tasarımı açısından bakıldığında belirlenen bu on iki amaç Temel Eğitim II.Kademe. Orta öğretim ve Yüksek okullarda okutulması kararlaştırılan bu dersin özellikleri amaçlar bakımından bir bütünlük içerisinde olduğu anlaşılmaktadır. TCİTA programında 1981 tarihinde “Temel Eğitim II.Kademe Okulları (Ortaokul) TC İnkılap Tarihi Müfredat Programı” adıyla kabul edilerek 1981-1982 Öğretim Yılı’ndan itibaren uygulanması istenmiştir¹²¹. Burada hedef kitle olan öğrencilerin özelliklerinin göz ardı edildiği söylenebilir. Sonuçta bu on iki amaç, öğretimin bütün seviyeleri için bir bütün olarak düzenlenmiştir. TTKB’nın, 20.02.1982 tarih ve 32 sayılı, 24.09.1982 tarih ve 126 sayılı kararı ile 1982 tarihinde II.Kademe ve Ortaöğretim kurumlarında “T.C. İnkılap Tarihi” dersinin ismi, sonuna “Atatürkçülük” sözcüğü eklenerek “T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük” şeklinde değiştirilmiştir.

19 Kasım 1981 tarihinde “Atatürk İnkılap ve İlkelerinin Öğretim Esasları” adlı yönerge yayımlanmıştır. Öğrencilerin, Atatürkçü yetişmesi ve Atatürkçülüğü davranış haline getirmeleri için her dersin, İnkılap Tarihi amaçlarını gerçekleştirmesine hizmet etmesi gerektiği anlayışına dayanan bu yönerge, zaman içinde ders programlarındaki değişikliklerde göz önüne alınarak geliştirildi, 1982 yılında “Atatürkçülük Konuları” yerleştirildi. Uygulama daha sonra da geliştirilerek Atatürkçülük konularının ilköğretim programlarına aktarılması konusu, 1986 tarihli karar ile kabul edilmiştir.¹²² 1995 tarihinde ilköğretim okullarının I.Kademesinde uygulanması gereken Atatürkçülükle ilgili konularda değişiklik yapılmış.¹²³ İlköğretim okullarının II.Kademesi’nde ise öğretim programlarında ve ders kitaplarında yer alması gereken bu konular, 1996 tarihinde tekrar düzenleme yoluna gidilmiştir¹²⁴. Bu düzenleme ile ilköğretimin I. ve II.Kademeleri için Atatürkçülükle ilgili konular ayrı olarak programlanmıştır. Zorunlu

¹²⁰ **Tebliğler Dergisi**, S.2087, 25 Mayıs 1981

¹²¹ **Tebliğler Dergisi**, S.2090, 6 Temmuz 1981

¹²² **Tebliğler Dergisi**, S.2212, 30 Haziran 1986

¹²³ **Tebliğler Dergisi**, S.2433, 19 Haziran 1995

¹²⁴ **Tebliğler Dergisi**, S.2457, 15 Temmuz 1996

ve temel eğitimin 8 yıla çıkması ile 1999-2000 yılından itibaren uygulanması istenmiştir. Uygulamada olan ve ilköğretim programlarında işlenmesi gereken Atatürkçülük konuları bu çerçevede Matematik, Hayat Bilgisi, Fen Bilgisi, Yabancı Dil, Türkçe, Resim İş, Müzik, Vatandaşlık ve İnsan Hakları, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Sosyal Bilgiler ve Beden Eğitimi programlarına dahil edilmiştir.¹²⁵

TCİTA programında bir değişiklik ve ilave yapılması zorunluluğu düşünülerek 1999 tarihinde programa onuncu bölüm olarak “İkinci Dünya Savaşı ve Türkiye” başlığı altında Atatürk’ün İkinci Dünya Savaşı öncesindeki görüşleri, İkinci Dünya Savaşı’nın nedenleri ve sonuçları, İkinci Dünya Savaşı’nda Türkiye’nin tutumu alt başlıkları ile bir bölüm eklenmiş ve 2000/2001 Öğretim Yılı’ndan itibaren uygulamaya konulmuştur.¹²⁶ Son olarak TCİTA II.Kademe programının amaçlarının ferdin özellikleri dikkate alarak değiştirilmesi için özel amaçlar belirlenmiş, ders dışı etkinlikler belirlenmiş ve açıklamalar bölümü İlköğretim II.Kademeye uygun olarak yeniden düzenlenerek TCİTA 8.sınıf dersi öğretim programı için 14 adet genel amaç belirlenmiş, dersin öğrenimine ilişkin 19 adet açıklama bölümü, yeni programda 7 üniteye düşürülerek bunlara ait kazanım sayıları, oranları, süreleri ve etkinlikler belirlenerek 2008-2009 Öğretim Yılı’nda uygulamaya başlanacağına karar verilmiştir.¹²⁷

İnkılap Tarihi dersleri ilk, orta ve yüksek öğretimde verilmektedir. İlköğretim düzeyinde İnkılap Tarihi konuları hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde ünite ve konular olarak ve belirli gün ve haftaları ile milli bayramlarda Atatürkçülük konuları şeklinde yer almaktadır. İkinci olarak ilköğretim sekizinci sınıfta iki saat olarak TCİTA adı altında bu ders verilmektedir. Üçüncü olarak ise mevcut öğretim programlarının pek çoğunda “Atatürkçülükle İlgili Konular” adı altında yapılan ve bu öğretim programlarına “Atatürkçülük konuları” serpiştirilerek, birlikte yürütülen uygulamadır.¹²⁸

Programda en önde gelen amaç, “Atatürkçülüğü benimseterek Atatürk’ün dünya görüşünü ve düşüncelerini kavratmak” olarak yer alır. Programa göre Türkiye Cumhuriyeti Tarihi ve Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi derslerinde temel Atatürk ve

¹²⁵ **Tebliğler Dergisi**, S.2504, Eylül 1999

¹²⁶ **Tebliğler Dergisi**, S.2501, Haziran 1999

¹²⁷ **Tebliğler Dergisi**, S.2582, Mart 2006

¹²⁸ Yılmaz, Serhat Mehmet, “İlköğretimde Atatürkçülükle İlgili Konular Programı”, **TCİTA Konularının Öğretimi**, (Haz.Saray,M., Tosun, H), Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2005, s.145

Türk İnkılâbı olacaktır. Türk Milli Eğitimi'nin amaçlarının gerçekleştirilmesinde büyük yeri ve önemi olan bu dersin konuları işlenirken; öğrencilere süratle değişerek karmaşık hale gelen yurt ve dünya sorunları karşısında, ihtiyaç duyulan gerekli bilgi ve anlayışın, olumlu davranışların kazandırılması ve geliştirilmesinde başlıca kaynağın Atatürkçülük olduğu kavratılacaktır.¹²⁹

Bugünkü haliyle TCİTA dersi içerik olarak, tarihi bilgi taşıyan Türkiye Cumhuriyeti Tarihi ve dersin esas gerekçesini oluşturan ideolojik değerler niteliğini, siyasal kültürlemeyi kapsayan Atatürkçülük konuları ile iki kısımdan oluşmaktadır. TCİTA ders konuları belli bir tarihi dönem bilgisinin yanı sıra devletin resmi ideolojisi ve düşünce sisteminin bilgisini de içermektedir. Bu durum TCİTA ders konularının seçiminde tarihin niteliğinden başlayarak tarih öğretiminin amacına kadar uzanan bir problemler zincirinin yanı sıra ideolojik hüviyet taşımasından kaynaklanan zorlukları da beraberinde getirmektedir. TCİTA ders konularının tarih boyutunu; iki dünya savaşı ile sınırlı kalan Türkiye siyasi tarihi oluştururken, düşünce sistemi boyutunu ise, siyasi tarihle iç içe olmak üzere Atatürk ilke ve inkılaplarının ana hatları teşkil etmektedir.

1.3. İlköğretim TCİTA Dersinde Amaç Gerçekleştirme Başarısını Etkileyen Özel/Nesnel Değişkenler

Amaçlar

Amaç, eğitim ve öğretim süreci sonunda öğrencide gözlenmesi öngörülen istendik özelliklerdir. Bu özellikler; bilgi, beceri, değer, ilgi, tutum, güdülenmişlik, kişilik v.b. olabilir. Burada temel kavram istendik'tir. İstendik'in ölçütü, karar vermede temele alınan nesnenin gözlenip ölçülebilir her özelliğidir.¹³⁰ İstendik davranışların belirleyicileri; insan, toplumsal gerçek, konu alanı ve doğa olabilir. Bu özelliklere bakılarak istendik davranışlar belirlenir.¹³¹ Bu açıdan programın süreçteki diğer bölümlerini etkileyen eğitim sürecinin başında ele alınması gereken en önemli bölümdür.¹³²

Amaçlar sosyal ve fen bilimlerinde basitten karmaşığa, kolaydan zora, birbirinin önkoşulu olacak şekilde aşamalı (taksonomi) olarak sıralanmaktadır. Öğretim programlarının amaçları, bilişsel alan, duyuşsal alan ve devinişsel alan olmak üzere üç

¹²⁹ **Tebliğler Dergisi** S.2087, 25 Mayıs 1981

¹³⁰ Öztürk, Cemil, Oltuoğlu, Rahmi, a.g.e., s.80

¹³¹ Aydın, 2004, s.4

¹³² Varış, Fatma, **Eğitimde Program Geliştirme: Teori ve Teknikler** .AÜ. Eğitim Fakültesi Yayınları N.157, Ankara 1988. s.149

bölümde ele alınmaktadır. Bir konunun amaçları düzenlenirken öğrenme yaşantılarına girecek olacak bireyin zihinsel gücü bilişsel alan; öğrencinin güdülenmesi, konuya ilgi duyması, ilgilerinin dikkate alınması duyuşsal alan; öğrenme etkinliği sırasında yapılan bir dizi eylemsel etkinlikler de devinişsel alan kapsamında ele alınmaktadır.

Günümüzde eğitim etkinlikleri düzenlenirken, bu üç alan dikkate alınması zorunluluk olarak görülmektedir. Çünkü, öğrenme etkinlikleri, öğrencinin bilgi, duygu dünyası ve eylem biçimi dikkate alınarak düzenlenmektedir. Amaçlar, bilişsel, duyuşsal ve devinişsel olmak üzere üç alanla ilgili olarak ifade edilmekte ve her öğrenme etkinliğinde bu üç alanın kullanılması gerekmektedir. Dikey ve yatay ilişkisi olan ve birbirinden ayrılmaması gereken bu üçlü amaç takımı, birbiriyle ilişkili olacak şekilde aşağıdaki çizelge 1’de altı aşamada gösterilmiştir.

Çizelge 1. Amaçların Dikey ve Yatay İlişkisi

	Bilişsel Alan	Duyuşsal Alan	Devinişsel Alan
6	Değerlendirme		
5	Bireşim	Kişilik Haline Getirme	Yaratma
4	Çözümleme	Örgütleme	Duruma Uydurma
3	Uygulama	Değer Verme	Beceri Haline Getirme
2	Kavrama	Tepkide Bulunma	Kılavuz Denetiminde Yapma
1	Bilgi	Alma	Uyarılma

Amaçlar, birbirine koşut bilgi, duygu ve eylem alanında, merdiven gibi altı kademede yükselmektedir. Merdivenler sırayla çıkılır. Birinci kademe, ikinci kademeden, ikinci kademe üçüncü kademeden önkoşulu; olmazsa olmazdır.¹³³

Birinci basamakta; bilgi, alma, uyarılma,

İkinci basamakta; kavrama, tepkide bulunma, kılavuz denetiminde yapma,

Üçüncü basamakta; Uygulama, değer verme, beceri haline getirme,

Dördüncü basamakta; Çözümleme, örgütleme, duruma uydurma,

Beşinci basamakta; bireşim, kişilik haline getirme, yaratma,

Altıncı basamakta; üç alanı kapsayan değerlendirme çalışmaları vardır.

Türk eğitim sisteminde milli eğitimin ve ilk öğretimin amaçları ferdin kişisel ve toplumsal yönleriyle bütüncül olmasına rağmen TCİTA öğretiminin amaçlarının ferdiliğin öne çıktığı disiplin içi amaçlara; tarihi duyarlılık, tarihi anlayış ve perspektif kazandırmak, kültürel değerlerin aktarılması ile toplumsallaşmayı sağlayan “Siyasi Kültürleme” dediğimiz disiplin dışı amaçlara mı, yönelik olması konusunda sorunlar ortaya çıkmıştır. Ancak TCİTA dersinin amaçları; Cumhuriyet’in resmi ideolojisinin

¹³³ Güleryüz, a.g.e, s.6

aktarıldığı bir ders olması sebebiyle, ağırlıklı disiplin dışı amaçlar dediğimiz toplumsal amaçları ile ön plana çıkmaktadır. Tarih eğitimi sosyalleşme ve vatandaşlık eğitiminde bir araç olarak düşünülerek, vatandaşlık duygusu, moral ve kültürel değerleri aşlamak açısından Türk toplumunun ihtiyaçlarını karşılamak üzere düzenlenmiştir.¹³⁴ Ancak ferdin ruhi, zihni ve bedeni bütünlüğünün yanında sosyal cephesiyle yekpare bir varlık oluşu tek bir yaklaşım ile sınırlı kalınmasını gerekli kılmaktadır. Zira eğitim insan tipini tek yönlü geliştirirse eğitim hedeflediği insan modeli parçalanmış olacaktır. Buna rağmen İlköğretim Hayat Bilgisi ile Sosyal Bilgiler dersleri bünyesinde okutulan TCİTA konularının amaçları genel çerçevede toplumsal nitelik taşımaktadır.

Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinin genel hedefleri içerisinde TCİTA konuları ile ilgili olarak tespit edilen amaçlar şu şekilde sıralanabilir:

Hayat Bilgisi dersi için¹³⁵;

- ✓ *Türk milletinin bir ferdi olmaktan gurur duyuş (1. Madde)*
- ✓ *Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin bütünlüğünün şuurunda oluş (2. Madde)*
- ✓ *Türk milletinin kültürel değerlerini benimseyiş (3. Madde)*
- ✓ *Atatürk'e sevgi ve saygı duyuş (4. Madde)*
- ✓ *İnsanlara sevgi ve saygı duyuş (5. Madde)*
- ✓ *Dayanışma ve işbirliği içinde olmayı alışkanlık haline getiriş (7. Madde)*
- ✓ *Yaratıcı ve eleştirci düşünmeyi alışkanlık haline getiriş (8. Madde)*
- ✓ *Ülke ve dünya olaylarına duyarlı oluş (12. Madde)*
- ✓ *Atatürk ilke ve inkılâplarını temel özellikleri ile tanıyabilme (14. Madde)*
- ✓ *Demokrasinin temel kurallarına uyabilme (19. Madde)*
- ✓ *Sorumluluğunu yerine getirebilme (20. Madde)*
- ✓ *Toplu yaşama kurallarına uyabilme (21. Madde)*
- ✓ *Teknolojik yeniliklerden yararlanılabilmek (26. Madde)*

Sosyal Bilgiler dersi için¹³⁶;

- A. *Vatandaşlık görevleri ve sorumlulukları yönünden*
- ✓ *Ailesine, milletine, vatanına, Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlı, çalışkan araştırmacı, özverili erdemli, girişimci iyi insan, iyi vatandaş olarak yetişirler. (1. Madde)*
 - ✓ *Türk milletinin dünya tarihindeki önemini, milletler ailesi içindeki onurlu geçmişini ve yerini, insanlığa yaptığı hizmetleri kavrayarak büyük bir milletin evlatları olduklarını anlar, milletin geleceğine olan güvenini artırır ve Türk milletinin ülküsünü gerçekleştirmek için her fedakârlığı göze alabilecek bir karakter kazandırır. (2. Madde)*
 - ✓ *Türkiye Cumhuriyeti'nin insan haklarına dayanan, milli demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olduğunu bilir; Cumhuriyet rejiminin özelliklerini ve önemini kavrarlar. (3. Madde)*
 - ✓ *Topluluk halinde yaşamının bir zaruriyet olduğunu, millet kavramını ve Türk milletinin karakterini kavrar; Türk milletine, Türk bayrağına, Türk askerine ve ordusuna sevgi, saygı ve güven duygularını kuvvetlendirir. (4. Madde)*

¹³⁴ Dilek, a.g.e. 2002, s.52

¹³⁵ Güler, a.g.e., s.79, **Tebliğler Dergisi** S.2484, Ocak 1998

¹³⁶ Güler, a.g.e., s.118-119, **Tebliğler Dergisi** S.2487, Nisan 1998

- ✓ *Türk milletinin zeka ve kabiliyetini, çalışkanlığını, ilim ve sanat severliğini, estetik zevkini, insanlık duygusunun yüceliğini benimseterek bu üstün özellikleri davranış haline getirirler. (5. Madde)*
- ✓ *Millet ve Yurt işlerini her şeyin üstünde tutarak milleti ve yurdu için canla başla hizmet etmeyi alışkanlık ve ilke haline getirirler.(6.Madde)*
- ✓ *Tarihte milletimize ve insanlığa hizmet etmiş olan Türk büyüklerini tanır; tarihi olaylara yön veren kişilerin yerinde ve zamanında gösterdikleri ileri görüşlülük, yüksek kavrayış, cesaret fedakârlık ve kahramanlıklarının tarihin akışını nasıl etkilediğini kavrarlar. (7. Madde)*
- ✓ *Toplumu yönlendiren Mustafa Kemal Atatürk ve diğer Türk büyüklerinin sadece milli değil, evrensel yönlerini de kavrayarak ve takdir ederek; milletimize de düşen insanlık görevleri bulunduğunu görür, insanlığa sevgi, saygı ve hizmet verme bilincine varırlar. (8.Madde)*
- ✓ *Türk İnkılabının anlamını, ayrı ayrı yönlerden önemini, Türkiye'nin refah ve mutluluğuna yaptığı ve ülkenin geleceğine yapacağı etkiyi kavrar; Türk inkılabının değerlerine bağlı ve bunları her zaman korumaya hazır, fedakar birer Türk evladı olarak yetişirler (9. Madde)*
- ✓ *Bugünkü uygarlığın uzun bir geçmişin eseri olduğunu kavrar; bu uygarlıkta Türk milletinin hizmetini ve payını anlayarak Atatürk'ün direktifleri uyarınca “milli kültürümüzü çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkarma” yolunda her fedakârlığı göze alabilme şuurunu kazanırlar. (10. Madde)*
- ✓ *Bugünü daha iyi değerlendirebilmeleri için geçmiş çağlardaki sosyal, ekonomik ve siyasi olayların neden ve sonuçlarını günümüzle kıyaslama yaparak düşünme, araştırma ve akıl yürütme yeteneğini geliştirirler. (11.Madde)*
- B. *Toplumun insanların birbirleriyle olan ilişkileri yönünden;*
 - ✓ *İnsanların birbirlerine muhtaç olduklarını anlar; grup faaliyetlerine katılmanın, başkalarına yardım etmenin önemini takdir eder ve bunu uygulayabilir hale gelirler. (1.Madde)*
 - ✓ *İnsanların karşılıklı hak ve sorumluluklar taşıdıklarını ve birbirlerinin görüş ve inanışlarını, saygı ve hoşgörü ile karşılamaları gerektiğini benimserler. (2. Madde)*
 - ✓ *Bütün çalışmalarını demokratik yaşayışın kurallarına göre düzenlemeyi öğrenirler. (3.Madde)*
 - ✓ *Aile, okul ve toplum hayatının dayandığı temel ilkeleri ve topluluk halinde yaşamının zorunluluğunu kavrarlar. (4.Madde)*
- C. *Çevreyi, yurdu ve dünyayı tanıma yetenekleri yönünden;*
 - ✓ *Yurdumuzun, dünya üzerindeki yerinin önemini kavrar, ülkemizin kalkınmasında severek sorumluluk alma duygularını geliştirirler. (2. Madde)*
 - ✓ *Türklerin yaşadığı diğer ülke ve bölgelerin coğrafi özelliklerini öğrenirler, Türklerin geniş bir alanda yaşayan büyük bir millet olduğunu kavrarlar (3.Madde)*

Yukarıdaki amaçlara bakıldığında Hayat Bilgisi dersi tamamıyla disiplin dışı amaçlarla, Sosyal Bilgiler dersi sadece “Vatandaşlık görevleri ve sorumluları yönünden” başlığı altındaki bazı disiplin içi amaçları içerecek şekilde yapılandırılmıştır. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersi içinde yer alan tarih amaçları bir tarih dersi olan TCİTA dersi içinde geçerliliğini korumakla birlikte tek fark bu dersin devletin temel düşünce sistemini ortaya koyan ideolojik boyutudur. Bu açıdan TCİTA dersinin tabii amaçlarını Millî mücadeleyi ve Cumhuriyet'in ilanını müteakip gerçekleştirilen inkılapları anlama, tarihi duyarlılıkla dönemi değerlendirebilme ve Millî Mücadele dönemi ve sonrası olay ve kişileri tarihi muhayyile yolu ile tasavvur edebilme, mazî-hâl çizgisinde süreklilik ve değişimi sebepleri ve sonuçları ile kavrayabilme ve açıklayabilme dün bugün münasebetini anlamlandırma, Türk İnkılabının istikametini

belirleyen Atatürkçülüğü açıklama ve yorumlama oluşturmaktadır. Bu istikamette İlköğretim “TCİTA” dersinin amaçları, 2087 sayılı Tebliğler Dergisi’nde yayımlanan Yüksek Okullar “Türk İnkılap Tarihi” ve Orta Öğretim Kurumları “TC İnkılap Tarihi” müfredat programının başında yer alan “Amaçlar” ve Açıklamalar” ile aynı olduğu ifade edilerek, amaçlar şu şekilde tespit edilmiştir:¹³⁷

- ✓ *Türk İnkılâbı’nın tarihi anlamını ve önemini kavratmak;*
- ✓ *Atatürk’ün milliyetçilik ve medeniyetçilik anlayışını belirtmek;*
- ✓ *Atatürk’ün dahi asker, büyük devlet adamı ve inkılâpçı kişiliği ile eşsiz önderliğini tanıtmak;*
- ✓ *Atatürkçülüğü benimseterek, Atatürk’ün dünya görüşünü ve düşüncelerini kavratmak;*
- ✓ *Kurtuluş Savaşı’nı ve bu savaşı, Türk Milletinin varlığını korumak ve sürdürmek için ne büyük fedakârlıklarla gerçekleştirildiğini kavratmak;*
- ✓ *Türk milletinin bütün kurumları ve değerleriyle birlikte çağdaş uygarlığa hangi tarihi şartlar altında ve nasıl geçtiğini kavratmak;*
- ✓ *Ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olan Türkiye Cumhuriyeti’nin dinamik temelini “Atatürk İlkeleri”nin oluşturduğu şuurunu kazandırmak;*
- ✓ *Türk inkılâbının, milli ve milletler arası niteliklerini belirlemek, XX. Yüzyılda mazlum milletlere nasıl ışık tuttuğunu göstermek;*
- ✓ *Dünya devletlerinin ve Türkiye’nin içinde bulunduğu o günkü durum göz önüne alınmak suretiyle, Türk inkılâbı’nın en güç şartlar altında gerçekleştirildiğini kavratmak;*
- ✓ *Demokrasi hayatımızın gelişmesini inceleyerek, onlara demokratik düzenin gerektirdiği bilgi ve davranışları kazandırmak;*
- ✓ *Atatürk’e Türk İnkılâbı’na ve onun ilkelerine yürekte bağlı, bunların inançlı savunucusu olma şuurunu kazandırmak;*
- ✓ *Günümüzün ve geleceğin sorunlarına Atatürkçü bir yaklaşımla çözümler getirebilecek tutum, davranış ve yetenekler kazandırmaktır.*

Bu “Amaçlar”ı incelediğimizde TCİTA dersinin iki yönün olduğu rahatlıkla anlaşılır. Birincisi; Cumhuriyet’e giden çizgide yakın tarihimizin öğretilmesi, yani bilim yönü, ikincisi ise; Türkiye Cumhuriyeti’nin temellerinin dayandığı Atatürk ilke ve inkılaplarının ve bunlara yönelik tehditlerin öğretildiği ideolojik veya siyasi yönüdür. Dolayısıyla TCİTA dersini amaç bakımından diğer derslerden özellikle diğer tarih derslerinden farklı kılan yönler bulunmaktadır. Şüphesiz bu farklılık, dersin amaçlarında da vurgulandığı üzere, “Türk gençliğini Atatürkçü düşünce doğrultusunda yetiştirmek ve güçlendirmek” amacın doğru ve öğretici biçimde verilmesiyle gerçekleşmiş olacaktır¹³⁸. Bu açıdan bakıldığında devletin ve tabiatıyla eğitim sisteminin yetiştirmek istediği insan modelinin ana hatlarını içermektedir. TCİTA dersine ait amaçların tamamının, bu dersin ideolojik ve sosyal yönüne göre belirlenmesi, dersin fertlerine

¹³⁷ **Tebliğler Dergisi**, S:2087, Mayıs 1981,

¹³⁸ Köstüklü, Nuri, “İlk ve Orta Öğretimde Atatürk İlke ve İnkılapları ve Türkiye Cumhuriyeti Nasıl Öğretilmeli Bazı Tespit ve Öneriler”, **TCİTA Konularının Öğretimi**, (Haz.Saray,M., Tosun, H), Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2005, s.43

milli karakter kazandırmak, fertleri Türk İnkılabına bağlamak için siyasal bir araç olarak kullanıldığının göstergesidir.

Yukarıda da ifade edildiği gibi dersin programında on iki tane amaç belirlenmiştir. Bu amaçlar öğrenciler okulu bitirdiğinde ulaşılması gereken hedeflermiş gibi takdim edilmiş ve tamamıyla didaktik bir anlayış için de kaleme alınmıştır. Bu amaçlara nasıl ulaşılabileceği hakkında açıklamalar kısmında gösterilen yol da yine öğretici bir anlayıştan kaynaklanmaktadır. Yani öğrencilere ve öğretmenlere düşünmeleri ve yorum yapmaları için her hangi bir alan bırakılmamış, ders de kendi fikirlerini geliştirmede negatif bir etki yapmaktadır. Ferdin belirlenmiş tek bir anlayış çerçevesinde ve bilhassa tarihi bilgi yoluyla kendini tanımanın ötesinde mutlak bir “yüceltme” ve “itaat” merkezi olarak ele alınarak, spekülatif yorumlara açık ve bilimsel cepheden yoksun şekilde yapılandırılmış, böylece istenilen “vatandaş” tipine bu şekilde ulaşılması hedeflenmiştir.

Programda belirlenen amaçlar akılcı olmaktan ziyade duygusal niteliktedir. Geçmişe nostaljik bir anlayışla bakmak veya özlem duymak, bizde geçmiş hakkında bir takdir hissi uyandırmak yerine, bizi geçmişin büyümesine ve hayaline kapılmak gibi bir düşünceye sevk edebilir. Böyle bir tarih ve “Atatürkçülük” sevgisi her ne kadar kulağa hoş gelse de uygulanabilirliği açısından oldukça zayıftır. Çünkü her öğrenci farklı kişilik özelliklerine ve zihinsel yeteneklere sahiptir. Herkesin geçmişi algılama, kavrama ve takdir hissi çeşitlilik arz etmektedir. Paykoç’un tespitine göre “Tarih öğretiminde yazılı amaçlar ve ilkelerdeki duyuşsal alanın ağırlığına rağmen, uygulamada öğrencinin bilişsel alanın alt basamaklarından ileriye geçmemesine neden olan bir sistem” gözlenmektedir.¹³⁹

Bugün Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin amaçları, hemen hemen tamamı taksonomik olarak bilişsel alanın bilgi düzeyine aittir. Çok az sayıda amaç, kavrama düzeyindedir. Daha üst düzey amaçlar, hemen hemen yok gibidir. İçerik de, bu amaçlar doğrultusunda oluşturulmuştur. Öğrencilerden bir sürü gereksiz ayrıntıyı ezberlemesi beklenmektedir.¹⁴⁰ Amaçların düzenlenmesi bir kaynakta şöyle açıklanmaktadır¹⁴¹:

¹³⁹ Dilek, Dursun, Dilek, Asuman, “Tarih Öğretiminde Ders Materyali Olarak Nutuk.”**TCİTA Konularının Öğretimi**,(Haz.Saray,M., Tosun,H), Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2005, S. 92-93

¹⁴⁰ Öztürk Cemil, “**TCİTA** Konuları Öğretimi Mevcut Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri ”**TCİTA Konularının Öğretimi**, (Haz.Saray,M., Tosun, H), Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2005, s. 54

¹⁴¹ Akgündüz, 2005-2006 Ders Notları, a.g.e

“İnsanı varlığın ruhsal bilinç formu, zihinsel form ve bedensel form bu boyutları özgür idare temelinde lineer dış nedenselliği algılayan zihinsel kapasiteler ve kaotik spiral iç nedenselliği algılayan buradan nedensiz boyuta yürek kapasiteleri aracılığıyla işlemekte ve her bilinç formu gibi kendi kadar ve evrim planındaki proaktif doğayı ifade etmiş olmaktadır. Proaktif doğanın ifadelerinde halk bilgeliğinde söylendiği şekliyle nasihat ve musibet dediğimiz iki temel strateji karşımıza çıkmaktadır. İşte eğitim, nasihat stratejisini simgeleyen evrimsel dürtüye bağlı olana değil egoya direnişi ve proaktif doğayı özgürleştirmeyi kılavuzlayan yaratıcı bir yüzleşme, aşma ve farkındalık dönüştürme aracı olarak çıkmaktadır. Bu tasvirden de anlaşılacağı üzere eğitim bir ihtiyaç değil insan bilincinin evrim programına bağlı stratejik bir oyunudur. Çünkü evrim vererek alma kanuniyetine bağlı olduğu için eğitimin özü eğiten ve eğitilen dişi ve erkek uç şeklinde ontolojik olarak birbirini tamamlamasıdır. Yani ışığı karşıya yansıtarak aydınlanma diyolojisidir. Eğitimde değişim değil dönüşüm ve filtrasyon esastır. Bunun anlamı oluşturma ve almanın (dialektik) yerini olma ve verme (diyolojik) ritminin ikamesidir. İnsanın yerel evrimi doğal özüne yabancılaşmaya ortaya çıkan korkulardan örülü ikincil doğasından özgürleşmektir. Yani diyalektik ilişkiden varoluşa etkisel katılma dediğimiz diyalogla ilişkiye geçmiştir. Bu noktada varoluştaki bütün bilinç formlar iç içe geçmiş çarklar konumundadır. Birinin evrim bilmecesi diğerinin bilincindeki kör noktanın açılması ile ilişkilendirilmiştir. Bu anlamda tek taraflı mekanik eğitim duruşu yerine eğitim vizyonu esastır ve eğitim çevreden insana bir yükleme değil mutlak boyuta ait kalitelerin ışmasını engelleyen bloklardan özgürleşme, bütün zamanları itibarıyla varolan ışmanın maddesel gösteri katına yansımalarının kılavuzlarıdır. Bu iki temel bakış açısıyla eğitsel oyuna yaklaştığımızda amaçları ve araçları bakımından birbiriyle bütünüyle zıtlaşan iki farklı duruş çıkmaktadır. Birinci duruşun çıkış noktası ihtiyaç, ikincinin çıkış noktası diyolojik aşk ilişkisidir. Buna bağlı olarak her düzey eğitim amaçları ve bu amaçları realize edecek teorik, sosyal, teknik araçlar hiyerarşisi içerik ve üslubu bütünüyle farklılaştırmaktadır. Birinde mutlak boyuta yüklenme ve merkezden çevreye doğal açılım, diğerinde çevreye hile temelinde kültürlenip tüketme modu öne çıkmaktadır.”

TCİTA dersinin diğer bir problemi; İlköğretim, Orta Öğretim ve Yüksek Öğretimde TCİTA dersinin amaçları aynı ifadelerle belirtilmesidir. Halbuki, farklı yaş ve gelişim özellikleri bakımından farklı öğretim kademelerindeki öğrencilerin aynı amaç ve hedef davranışlara yönelik öğretim görmesi verimi düşürecektir. Dolayısıyla, öğrencinin duyuşsal, devinişsel ve bilişsel becerilerine göre amaç ve hedef davranışlar yeniden tespit edilerek, kişilik, bilimsellik ve yurttaşlık boyutlarını öne çıkaran duyuşsal alanla ilgili amaçların ağırlıklı olması gerekmektedir.

Dersin kurgulanmasında hedef kitle olan öğrencilerin özellikleri göz ardı edilerek belirlenen on iki amaç öğretiminin bütün seviyeleri için düzenlenerek, genel amaçlar konumundadır. İlköğretimin önemi dikkate alınarak dersin genel amaçları çerçevesinde dersin özel amaçları belirlenerek, yeni model program çerçevesinde ilkökul öğrencilerinin düzeyinde dersin davranışları belirlenmelidir.¹⁴²

¹⁴² Saray. M., Tosun. H. ,a.g.e., s.297

İçerik

Öğretim Programının ikinci boyutu içerik boyutudur. İçerik, program hedefleri doğrultusunda seçilmiş konular bütünlüğüdür.¹⁴³ Öğretim programlarında içerik, “ne öğretelim”, neleri ele alarak amaçları geliştirelim” sorularının karşılığı olarak da ifade edilebilir. İçerik (konular ya da üniteler), amaçların gerçekleştirilmesinde birer araç konumundadırlar.¹⁴⁴ Çünkü önce amaç ve davranışlar belirlenir; sonra bu amaç ve davranışların kazandırılmasına yardımcı olarak içerik düzenlenir.¹⁴⁵

İçerik; amaçlara uygun, bilimsel bilgiyle donanık, bireyin ilgisini çeken ve gereksinmelerini karşılayan, basitten karmaşığa, yakından uzağa doğru bir sıra izlemelidir.¹⁴⁶ Yapılan araştırmalar bu tür sıralamanın başarıyı arttırdığını göstermektedir.¹⁴⁷

Muhtevanın seçiminde göz önünde bulundurulacak temel ilkeler aşağıda sıralanmıştır.¹⁴⁸

- ✓ *Muhteva, amaçlarla tutarlı olmalıdır. Bir programın başarısı, öğeler arasındaki bütünlük ve tutarlılığa bağlıdır.*
- ✓ *Muhteva, konu alanı ile ilgili temel bilgi, olgu, kavram ve ilkeler içermeli ve böylece hem kapsam ve hem de bilginin niteliği itibarıyla amaçları gerçekleştirebilecek yeterlilikte olmalıdır. Konu alanına dair kalıcı bilgilerin yanı sıra muhteva bilimsel gelişmeler doğrultusunda yenilenmiş ve çağdaş bilgiler ihtiva etmelidir.*
- ✓ *Muhteva, öğrencinin bilişsel (zihni), duyuşsal (ruhi), psiko-motor (hareki) seviyesine ve giriş davranışlarına ve akademik standartlarına uygun olmalıdır. Öğrencinin bir konuyu öğrenmesi için öğrenmeye zemin teşkil edecek kadar bilgi, duygu ve sevgiye sahip olması, hazır bulunuşluk seviyesi muhteva seçiminde göz önünde bulundurulmalıdır.*
- ✓ *Öğrencinin içinde bulunduğu gelişim özellikleri, içinde yaşadıkları ortam, istek ve ilgileri, amaçlardan sonra muhtevanın sınırlarını belirleyen bir unsur olarak belirlemektedir. Çünkü birey, kendi işine yarayan ve ilgi duyduğu konuları öğrenmede daha başarılı olmaktadır.*

İlköğretimde TCİTA ders konuları; müstakil bir ders olarak okutulmasının dışında TCİTA ders konuları, diğer sosyal bilimlerle ve hatta sosyal bilimlerin yanı sıra fen bilimlerine ait bilgi alanlarıyla müşterek bir zeminde ele alınmak üzere üç farklı şekilde yapılandırılmıştır. İnterdisipliner, multidisipliner ve disiplinler muhteva yaklaşımı, muhtevanın bu tarz yapılanmasından dolayı sosyal bilimlerin öğretiminde ortaya atılan üç muhteva anlayışının ilköğretim kademesinde uygulanış biçimine de bir örnek teşkil etmektedir. TCİTA ders konularının ilköğretim birinci ve ikinci kademedeki yapısına

¹⁴³ Demirel, Özcan, **Öğrenme Sanatı**, Pegem Yay. Ankara 2004, s.40

¹⁴⁴ Güleryüz, a.g.e 2002., s.13

¹⁴⁵ Sönmez, a.g.e., s.68

¹⁴⁶ Çilenti, Kamuran, **Eğitim Teknolojisi ve Öğretim**, Gül Yayınevi, Ankara, 1992, s.57

¹⁴⁷ Erden, Münire, **Eğitimde Program Değerlendirme**, Pegem, Ankara 1993, s.29

¹⁴⁸ Fidan, Nurettin, Erdem, Münire, **Eğitim Bilimine Giriş**, 3.Baskı, Repa Eğitim (tarihsiz) s.200

bakıldığında genelde olgu ve olaylar dizisi anlayışıyla muhtevanın tanzim edilmiş olduğu görülmektedir. 8 yıllık mecburi eğitim süresince TCİTA ders konuları 1.,2.,3.,5. ve 8. sınıflar için bir önceki yıla göre genişletilerek helezonik örgütlenme şeklinde düzenlenmiştir.

“Halen uygulanmakta bulunan ilköğretim programı esasınca 1.,2. ve 3. sınıflarda çocuğa zaman kavramı kazandırma fonksiyonunu yerine getiren tarih konuları TCİTA ders konularıdır. Okula başlayan çocukta zaman kavramı “iptidai” bir haldedir. Baymur, zaman kavramının bilhassa milli bayramlar, mevsimler, yılbaşı vb. konular vesilesiyle geliştirilebileceğini düşünmektedir. Nitekim TCİTA ders konuları, milli bayramlara dayalı olarak Hayat Bilgisi muhtevası içerisine yerleştirilmiştir. TCİTA ders konularının helezonik yapı içerisinde her sene tekrarı bir noktada, bilginin pekişmesini temin ederek “çocuğa mâl olması”na imkan vermektedir. Fakat bu örgütlenme tarzına iki noktada eleştiriler yönelmektedir. Baymur ve Göksel bu yapılanmanın çocukta zaman kavramının gelişim özelliklerini ihmal ettiğini savunmaktadırlar. Yine Baymur, helezonik örgütlenmenin konularda yeterli bir derinliğe ulaşmasını engellemenin ötesinde çocukta ilgiyi de öldürdüğünü vurgulamaktadır”¹⁴⁹.

TCİTA ders konularına ait muhtevanın ilköğretim kademesine yönelik seçimi ve düzenlenmesinde şu özellikler dikkat çekmektedir:

- ✓ *TCİTA ders konularına ait muhteva 1,2 ve 3. sınıflarda interdisiplin 4,5,6 ve 7. sınıflarda multidisiplin 8. sınıfta disipliner yaklaşım esaslarınca tertip edilmiş olup böylece TCİTA ders konularının yatay örgütlenmesinde her üç ayrı yaklaşıma da yer verilmiştir.*
- ✓ *İlköğretim TCİTA ders konuları hem birinci kademedede hem de müstakil bir ders bünyesinde okutulan ikinci kademedede, kronolojik esas üzerine oturtulan olgu ve olaylar dizisi şeklinde tanzim edilmekte olup kavramsal yaklaşım dikkate alınmamaktadır.*
- ✓ *İlköğretim TCİTA konularının dikey örgütlenmesinde diğer tarih konularının aksine helezonik yaklaşım hakimdir.*¹⁵⁰

TCİTA ders konuları siyasi-askeri tarih olarak belirlenmiş ve siyasi-askeri olay ve süreçlerin aktarımı biçiminde gelişerek, tarih konuları içerisinde siyasi ve askeri konulara ağırlık verilerek, bu konulara dayandırılarak, sosyal ve kültürel tarihine dair bilgileri kapsayan mahalli tarihe hiç yer verilmemiştir. Muhtevanın; “bireyde ulusal değerlerin oluşmasında yerel davranış özelliklerinin ulusal çıkarlar gözetilerek belirlenmesi, ulusal davranış biçimlerinin belirlenmesinde ise evrensel düşünme becerilerinin geliştirilmesi esastır. Dersin konuları bu esas doğrultusunda verilebilir.

¹⁴⁹ Emiroğlu, a.g.t., s.120

¹⁵⁰ a.g.t. s.121

Mesela yerel tarih ve sözlü tarih unsurları Milli Mücadele dönemi dahil Türk İnkılabının günümüze kadar gelen tüm süreçler kapsamında dersin konuları arasında yer alabilir ve tarih bütün sosyal bilim alanlarını kapsayan şemsiye bir disiplin haline getirilmiştir. Dolayısıyla farklı bakış açılarına göre ele alınabilir. Psiko-tarih, sosyal tarih, ekonomi tarihi v.b. alanlar tarih disiplinin halihazırdaki alt disiplinleridir. Bunların bulguları ve bakış açıları, bireyin tarihsel düşüncesinin gelişim aşamalarıyla birlikte içeriğin belirlenmesinde önemli rollere sahip olabilir. Mesela tarihsel anlama açısından romantik düzeydeki bir İlköğretim öğrencisinin Atatürk ile özdeşim kurması onun Türk İnkılabının özünü anlaması ve sahip çıkması açısından önemlidir. Bu da psiko-tarih, mahalli tarih ve sosyal tarihin belli yöntemleri kullanılarak verilebilir.”¹⁵¹

“1922 sonrası lise programı, 1926’da ilkokul ders programları düzenlenirken, zaten Cumhuriyet’in laik, sosyal, hukuk devleti olduğu anlayışından hareket edilmiştir. Cumhuriyet eğitiminin nitelikleri ders programlarına dönemin uzman eğitimcileri tarafından konmuştur. Ne Atatürk, ne de çevresindeki eğitimciler, ayrıca bütün dersler için bir “Atatürkçülük programı” yazmayı düşünmemişlerdir. Onlar, konuyu “Cumhuriyet Terbiyesi” bağlamında ele almışlardır. 1980 sonrası “Atatürkçülük ile ilgili konular” programı, zaten 1926’dan beri Cumhuriyet rejiminin temel niteliklerine sahip ders (Hayat Bilgisi, Türkçe, Fen Bilgisi, Müzik de dahil) programlarında hedef ve davranışların üst üste binmesine ve tekrarlara dönüşmesine yol açmıştır.”¹⁵²

TCİTA dersi 1981 yılından bu yana Birinci Dünya Savaşı ile İkinci Dünya Savaşı sonuna kadar konuları arasına sıkıştırılmış olup bu nedenle hadise ve süreçlerin açıklanması ve anlamlandırılması noktasında kesintili bir anlatıma yol açmakta, bugünün Türkiye’si ve dünyasını anlamak bakımından üzerine düşen işlevi yerine getirememekte, günümüzde bağlantı kurulamamaktadır. Bu açıdan derslerin içeriğinin köklü bir değişiklik yapılarak günümüzün problemleri çerçevesinde yurt ve dünya sorunlarını irdeleyen¹⁵³ konular ile daha aktüel hale getirilerek, o dönemden günümüze kadar uzanması sağlanmalıdır. Ders özünde pedagojik amaç ve anlam taşısa da aslında öğrenciyi Türkiye bilgisiyle donatacak kapasitede olmalı, öğrenciye, Türkiye sevgisini, yurtseverlik bilincini kazandırabilmesi için canlı bilgiyle donatılmalıdır.

¹⁵¹ Dilek Dursun, “İlk ve Orta Öğretimde TCİTA Nasıl Öğretilmeli?” **TCİTA Konularının Öğretimi**,(Haz.Saray,M., Tosun, H.) Atatürk Araştırma Merkezi Ankara 2005, s.88

¹⁵² Ata, Bahri, “Tarih Pedagojisine Uygun TCİTA Dersi Nasıl Olmalıdır.”,**TCİTA Konularının Öğretimi**,(Haz.Saray,M., Tosun, H.) Atatürk Araştırma Merkezi Ankara 2005, s.76

¹⁵³ Yılmaz, Mustafa, “İlk, Orta ve Yüksek Öğretimde İnkılap Tarihi Dersleri” **TCİTA Konularının Öğretimi**, (Haz.Saray,M., Tosun, H.) Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2005, s.38

Aktüel hususlar ile TCİTA konuları arasında tabii bir bağ bulunduğundan, hatta milli mücadele ve inkılapları içine alan dönem tarihte meydana gelmiş ve kapanmış hadiseler silsileleri değildir ve bu dönemin bugünle tesis edilecek münasebetle değerinin artacağı kesindir. Özellikle çocuklarda kendi yakın çevresine ve güncel olana ilişkin konulara ilgisinin arttığı düşünülürse¹⁵⁴, dün-bugün ilişkisinden hareketle tarihi süreklilik anlayışının kazandırılmasını temin etmede faydalar sağlayan, tarihi olaylara hassasiyet kazandıran, aktüel hususların TCİTA konularının öğretiminde ve bilhassa ilköğretim ikinci kademedede ayrı bir değeri vardır.

İnkıpların bir bütün olarak ele alınması, siyasi, hukuki, kültürel, sosyal ve iktisadi inkıpların amaç, metot ve sonuç bütünlüğünün muhafaza edilmesi, Türkiye'nin çağdaşlaşma profilini çizmektedir. Bu profilin ortaya çıkarılması da inkıpların bir düşünce sistemini ekseninde ele alınmasıyla mümkündür. Bu manada Türk inkılabı “total-bütüncül” bir nitelik taşıdığından dolayı siyasi, iktisadi ve kültürel çağdaşlaşmayı hedeflemektedir.¹⁵⁵ Zira Türk İnkılabı, Kemalizm veya Atatürkçülük olarak da tasnif edilen bir modernleşme ideolojisini temsil eder. Bütün ideolojiler gibi Atatürkçülük'ün de teorik ve pratik yönleri bulunmaktadır. Bu nedenle Atatürkçü düşüncenin genel aksiyonları ile bu düşünceyi temellendiren soyut ideallerin bir ifadesi olan Atatürkçülük ilkelerinin tümünü bütünlük içerisinde ele almak, göz önünde tutmak ve değerlendirmek zorunluluğu vardır¹⁵⁶.

TCİTA öğretiminde içerik, bireye, geçmişin olaylarını, olgularını nefret duygularından arındırılmış olarak sevgi, sempati ve eleştiri ile, öğretebilecek veya öğretme yollarını gösterebilecek biçimde olmalı, aidiyet duygusunu yok etmeyi değil çeşitlendirmeyi, derinleştirip zenginleştirmeyi ve başka kimliklerle daha uyumlu birlikteliği özendirmeyi amaçlayacak¹⁵⁷ şekilde düzenlenmelidir. İçerik, dünyaya açık, geniş ve çok yönlü bir bakış açısını yansıtmalı; ayrıca düşünme becerilerinin geliştirilmesi amacına dönük olmalıdır. Bireyin, geçmişi, dolayısıyla bugünü anlamasına yardımcı olmalı, ufkunu genişletmeli, kendisini bir zaman süreci içerisinde bulmasına yardımcı olmalı, olaylara sebep-sonuç ilişkisi içinde bakıp değerlendirme

¹⁵⁴ Tekeli, İlhan, “Yaratıcı ve Çağdaş Bir Tarih Eğitimi İçin”, (Toplumsal Tarih Dergisi Armağanı S.100) Tarih Vakfı, İstanbul 2002, s.22

¹⁵⁵ Giritli, İsmet, **Atatürkçü Düşünce, Atatürk İlke ve İnkıpları**, Atatürkçü Düşünce El kitabı, Ankara 1995, s.57.

¹⁵⁶ Aslan, Asım, **Sömürülen Atatürk ve Atatürkçülük**, 24.Baskı, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul 1999, s.154.

¹⁵⁷ “Tarih Eğitiminde Yeni Bir Modele İhtiyacımız var” **Toplumsal Tarih**, S.100, Tarih Vakfı, Nisan 2002, s.55

yapmasına olanak sağlamalı ve toplumda bireye özgürlük bilincini kazandırarak yüksek insan değerlerini benimsemesine yol göstermelidir. Düzenlenen içerik bireyin, bazı önyargılarından kurtulup güncel olayları yorumlama becerileri geliştirmesine olanak sağlamalıdır.

Öğrenme – Öğretme Süreçleri

Programın öğretme-öğrenme boyutu üçüncü ve en önemli boyutudur. Öğrenme bu boyutta gerçekleşecektir. Programın işe koşulan, iş yapılan, en canlı, en dirik olan bu süreç boyutunu teşkil eden eğitim durumunu strateji, metot, etkinlik ve araçlar-gereçler düzenlemesi olarak tarif etmek mümkündür.¹⁵⁸ Bu boyut, MEB öğretim programlarında öğrenme-öğretme etkinlikleri, işleniş ya da dersin işleyişi gibi ifadelerle geçmektedir.¹⁵⁹ Okulun varlık gerekçesi olan öğrencilerin yetişmesi tamamen öğrenme-öğretme sürecine bağlıdır. Eğitimde sağlıklı bir yenileşmenin olabilmesi için bu sürecin odak noktası alınması gerekmektedir.¹⁶⁰

Öğretme-öğrenme sürecinin iyi düzenlenmemesi, etkileşim biçimlerinin amaçlara ve bireylere göre seçilememesi, öğretme yöntemlerinin araç-gereçlerinin yanlış seçimi, uygulanan programın kağıt üzerinde kalmasına neden olabilir¹⁶¹. Bir diğer deyişle “bir öğretmen ne öğreteceği kadar, nasıl öğreteceğini de bilmiyorsa, öğretim sönük, sıkıcı ve verimsiz”¹⁶² olabilecektir. Dolayısıyla eğitim sistemimiz “ver ve verdiğini, verdiğin gibi geri al” temeline dayanmaktadır. Oysaki sistem hedef göstert, düşündürt, buldur, analiz yaptır ve sonucu geri al olmalıdır. Bir kez ezberle ve ezberin kalıplarına alışan çocuk artık düşünmeyi ya da çeşitli bilgiler arasındaki ilişkiyi kurmayı gereksiz bulmakta ve istese de becerememektedir¹⁶³. Öğrenme stratejileri düşünme işlemlerindeki performansın temelinde yer alan süreç ve pratik becerileri kontrol eden ve düzenleyen üst becerilerdir. Öğretme stratejileri ise; öğretmenin belli bir materyali belli bir zaman dilimi içinde belli bir yöntem ile sunmasıdır.¹⁶⁴

Öğretmen hangi öğretim stratejinin, hangi alan ve düzeyde seçeceğini, ünite ve konularında, hangi strateji, yönetim ve tekniklerle, ne kadar zamanda ne tür teknoloji ve

¹⁵⁸ Demirel, Özcan, , **Eğitimde Program Geliştirme**, 2.Baskı, Pegem A Yayın. Ankara, 1999. s.123

¹⁵⁹ Demirel , **Öğretme Sanatı**, 2004, 7.Baskı , a.g.e , s. 41

¹⁶⁰ Özden, Yüksel, **Öğrenme ve Öğretme**, 3.Baskı, Pegem A Yayın. Ankara,1999, s.8-9.

¹⁶¹ Fidan, Nurettin. **Okulda Öğrenme ve Öğretme**. Alkım Yayınevi,1995, Ankara, s.25

¹⁶² Bilen, Mürüvvet, **Plandan Uygulamaya Öğretim**, Tekav Yayıncılık, Ankara: 1993, s.17

¹⁶³ Noyanalpan, Ningur. **Eğitimde Yaratıcılığa Genel Bakış Yaratıcılık ve Eğitim**. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları, 1993, s.42

¹⁶⁴ Şahiner, Melek, **Etkin Öğrenme**, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2003, s.22.

materyallerle, hangi sayı ve nitelikte öğrenciyle gerçekleştirebileceğini en iyi şekilde belirlemelidir. Bu konu aşağıdaki çizelge 2 ve 3'te ayrıntılı bir şekilde görülmektedir.

Çizelge 2. Hedefin Taksonomik Düzeyinin Öğretim Stratejisiyle İlişkisi¹⁶⁵

Hedefin Taksonomik Niteliği		
Alan	Düzyey	Öğretim Stratejisi
<ul style="list-style-type: none"> Bilişsel Alan Duyuşsal Alan Devinişsel Alan 	<ul style="list-style-type: none"> Bilgi Alma Uyarılma 	Sunuş yoluyla Öğretim
<ul style="list-style-type: none"> Bilişsel Alan Duyuşsal Alan Devinişsel Alan 	<ul style="list-style-type: none"> Kavrama, analiz,değerlendirme Tepkide Bulunma,değer verme. 	Buluş Yoluyla Öğretim
<ul style="list-style-type: none"> Bilişsel Alan Duyuşsal Alan Devinişsel Alan 	<ul style="list-style-type: none"> Uygulama, analiz, sentez, değerlendirme Örgütlenme, kişilik haline getirme Tüm düzeyler 	Araştırma-soruşturma yoluyla öğretim
<ul style="list-style-type: none"> Bilişsel Alan Duyuşsal Alan Devinişsel Alan 	<ul style="list-style-type: none"> Tüm düzeyler Tüm düzeyler Tüm düzeyler 	Tam öğrenme

Kaynak: Sönmez: 1997b : 139

Çizelge 3. Hedef, Strateji ve Yöntem Birlikteliği

Davranışın Niteliği	Strateji	Yöntem	Teknik
Ezberden söyleme, yazma, tanıma, hatırlama	Sunuş yoluyla öğretim	Düz anlatım	Günlük konuşma, panel, diyalog, forum, komite görüşmesi, sunu, sempozyum, konferans, söylev,demeç
Bilgiyi simgeye, formüle çevirme, nedenini açıklama, kendi cümleleriyle ifade etme, özetleme, örnek verme...	Buluş yoluyla öğretim	Güdümlü tartışma, örnek olay	Küçük ve büyük grup tartışması, çember tekniği, zıt panel, münazara, açık oturum
İlkeleri kullanma, problem çözme, karar verme,yapma	Araştırma-soruşturma yoluyla öğretim	Problem çözme, proje, örnek olay, gösterip yaptırma	Workshop, beyin fırtınası, problem çözme, karar verme, gösterme-yaptırma, demonstrasyon, dramatisasyon, deney, gözlem
<i>Tüm davranışlar</i>	<i>Tam öğrenme</i>	<i>Tüm yöntemler</i>	<i>Tüm teknikler</i>

Kaynak: Sönmez: 1997b : 139

Bugün, ilköğretimde TCİTA derslerinde eskilerin “takrir” dediği öğretmen merkezli, öğretmenin anlattığı, öğrencinin dinlediği veya not aldığı, dolayısıyla öğrencinin pasif kaldığı “düz anlatım” metodu hakim gözükmemektedir. Ancak bu uygulamada istenilen düzeyde “öğrenme”nin gerçekleşmesi mümkün değildir. İlkelerine göre uygulanan düz anlatım muhakkak örnek olay çalışması, Soru-Cevap, grup çalışmaları, alan gezileri,v.b. diğer bazı metot ve etkinliklerle desteklenmelidir. Ancak bunlar pedagojik bilimsel veriler çerçevesinde tam olarak uygulanmamaktadır. Bilindiği üzere öğrenme sürecinin kademeleri, bilgi anlama-kavrama, analiz, sentez ve

¹⁶⁵ Sönmez, Veysel, **Program Geliştirme EL Kitabı**, 7.basım, Anı Yayıncılık, Ankara, 1997b, s.139

değerlendirmedir. Örneğin çağının başlarında çocuğa önce bilgi düzeyinde eğitim verilirken yaş ve sınıflar ilerledikçe sırasıyla anlama-kavrama, analiz ve senteze yönelinmelidir.¹⁶⁶

Eğitim biliminin de öngördüğü öğretim metotları TCİTA öğretiminde yeterince kullanılmamakta ve hatta bunların çoğundan haberdar dahi olunmamaktadır. Mevcut uygulamalar genellikle öğretmen merkezli olduğundan öğrenci yeterince tarihin içine çekilememektedir. TCİTA öğretiminde yaygın olan ezbere ve belleğe dayalı eğitim, öğrencinin yaratıcılığı, duygusal ve düşünsel etkinliğini, üretkenliğini, problem çözme ve iletişim becerisini, demokratik ve eleştirel düşünme etkinliğini geliştirememektedir. Çünkü ezberlemek anlamak değildir, tam tersine alındığı düzende geri verilmesidir ve kendinden bir fikir katmak yasaktır. Ezberlemek için bir dizide kendi arasında bir bağ kurmak gerekir. Ancak bu bağın kuruluşu artık analizi imkansız hale getirmiştir. Öğrencilerin kafalarında küçük küçük bilgi odacıkları yaratılarak, mümkün olduğu kadar sıkı bir düzende doldurulup, odacıklar arasında geçiş imkansız hale getirilmiştir. Böylece öğrenci analiz ve sentez yeteneklerinden mahrum bırakılmıştır.¹⁶⁷ Dolayısıyla öğrenme istenilen düzeyde gerçekleşmemektedir.

Buna paralel olarak, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin etkinliğini azaltan bir diğer faktör de, gerek program ve ders kitaplarının, gerekse – genel olarak- öğretmenlerin, donmuş, statükocu bir fikri taassubu reddeden, devletin bekası, halkın birlik ve refahı için devletin/toplumun gerçekleştirilecek sürekli reformlarla çağdaş uygarlığı izlemesine talep eden Atatürkçülüğü dogmatik bir ideoloji gibi sunmasıdır. Oysa Atatürkçülük öyle bir yol, öyle bir sistem, öyle bir yönetim biçimi, öyle bir ideoloji ve öyle bir yaşam tarzıdır ki içinde bulundurduğu özellikler nedeniyle her zaman gelişmeye ve ilerlemeye açıktır. Çünkü ulusal (resmi) ideoloji dogma yada öğreti değildir, dondurulmamış, kalıplaşmamıştır, Türkiye Cumhuriyetinin düşün temelidir.¹⁶⁸ Atatürk bizzat kendisi geriye bir dogma bırakmadığını, Cumhuriyet nesilleri için tek mirasın akıl ve bilim yolu olduğunu ifade etmiştir. Atatürkçülük modernleşme ideolojisi olarak, bir üniter ulus devlet olan Türkiye Cumhuriyeti'nin bağımsız, demokratik ve çağdaş bir devlet olarak sonsuza dek yaşamasını öngörür. Ne var ki, bugünkü durumuyla Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi,

¹⁶⁶ Köstüklü, a.g.e 2005, s.48

¹⁶⁷ Noyanalpan, a.g.e, 1993, s.42

¹⁶⁸ Özden, Y.Güngör, **Atatürk Sızsınız**, Bilgi Yayın Evi, Ankara 1995, s.81

Atatürkçülüğün, özüne aykırı olarak, bugüne transfer edilmesi son derece güç bir tarihi miras olarak algılanmasına yol açmaktadır.¹⁶⁹

Tercih edilen veya uygulamaya damgasını vuran felsefelere paralel olarak, TCİTA dersinin eğitim durumuna ilişkin görünümü de, diğer sosyal bilimlere ilişkin derslerden pek de farklı olmayan bir biçimde, hiç de iç açıcı değildir. Dersler, “vatandaşlık aktarımı” yaklaşımı doğrultusunda yürütülmektedir. “Bilim” ve “yansımali inceleme alanı” yaklaşımları uygulamada kendine yer bulamamaktadır. Buna paralel olarak, kimi istisnalar hariç, okullarda yalnızca sunuş yoluyla öğretim stratejisi kullanılmaktadır.¹⁷⁰ Türkiye genelinde TCİTA derslerinde kullanılan materyaller ders kitapları ve haritalar ile sınırlı kalmaktadır. Derslerde tarihi belgelerden ve araştırma eserlerinden öğretim materyalleri olarak faydalanılmaması, tarihi gerçekler üzerinde yapılan tartışmaların ders kitapları ve tarih öğretmenin alan bilgisi ile sınırlı kalması, konuların yüzeysel ve ezbere dayalı olarak anlatılmasına sebep olmaktadır.¹⁷¹ Öğrenciler konuları hayatta lazım olacak bilgiler olarak değil, not almaya yarayan fizik ve kimya formülü gibi görmektedir. İçselleştirilmeyen bir bilgi kavranılmadığından geçici bir süreliğine hatırd tutulduğundan kısa süre sonra unutulmaktadır.

Özünde Milli Mücadele, Cumhuriyetimizin kuruluşu ve Atatürk İlke ve İnkılapları olan “Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük” dersi de bu sadelikten kurtulamamıştır. Oysaki elimizin altında her biri tarihi birer vesika olarak bulunan “Büyük Nutuk”, “Söylev ve Demeçler”, “Atatürk ile ilgili Arşiv Belgeleri” ve yerli yabancı bilim adamlarının Atatürk hakkında yazdığı eserler bu dersin öğretiminde kullanılabilir. Zaten amaçların açıklamaları bölümünde yer alan otuz beş maddenin son üç tanesinde, öğrenciler tarafından yapılacak seminerlerde “Büyük Nutuk”, “Söylev ve Demeçler” ve ilgili eserlerden faydalanılma yoluna gidilmesi üzerinde durulması belirtilmiştir. Ancak yoğun içerik problemi karşısında öğretmen ve öğrencilerimizin bu konuya yeterince eğilmesi pek mümkün olamamaktadır. Bu açıdan öğrencilerin tarihte tenkit yapma, tarihi gerçekleri arama, geçmiş ile günümüzün farklarını kavrama vb. gibi bir çok yeteneklerini geliştirme fırsatı elde edilememektedir.¹⁷²

Eğer ilk elden kaynaklar ve tarihçilerin birbiriyle çelişen yorumlarının içerildiği pasajlar ders materyali olarak kullanılırsa öğretmenler ve öğrenciler TCİTA derslerinde

¹⁶⁹ Öztürk, a.g.e, 2005, s.54

¹⁷⁰ a.g.e., s.55

¹⁷¹ Dilek,Dursun-Dilek, Asuman, a.g.e 2005, s.91

¹⁷² a.g.e, s.92

ders kitaplarına bağlı kalmadıkları gibi ders kitaplarının içerdiği her bilgi nüvesine de mutlak doğruymuş gibi bakmayacaklar, hepsinden önemlisi dersin öğrenilmesinde bir tarihçi gibi çalışan, analiz ve sentez yapan öğretmen ve öğrenciler bu amaçları rasyonel bir çizgiye çekmiş olacaklardır. Dolayısıyla Nutuk başta olmak üzere bir takım kaynaklardan faydalanılarak hazırlanan tarih projeleri öğrencilere sadece bir araştırma disiplini içinde çalışma alışkanlığını sağlamayacak aynı zamanda onların kişilik gelişimine de katkıda bulunacaktır. Yani öğrenciler tartışma ve kendi projeleriyle ulaştıkları bilgiler sayesinde “öğrenmek için öğrenme değil” aktif anlamda kendini gösterme, topluma kabul ettirme, liderlik içgüdüsünü geliştirme ve kendine saygı gibi haslet ve yetenekler kazanacaklardır.¹⁷³ Günümüzde, öğrencilerin, tarihçi becerilerine ve çalışma yöntemine eskisinden daha fazla ihtiyacı vardır. Kitle iletişim araçlarının bombardımanına tutulmuş öğrencilerin artık bir derste kendilerine ulaşan bilgiyi “bir tarihçi gibi” iç ve dış eleştiriye tabi tutmayı öğrenmeleri gerekmektedir.

Okullarımızda verilen tarih derslerinde belli bir kitaba bağlı olan, sadece öğretmenin anlatısına dayanan bir tarih dersi pratiği bulunmakta, öğretmenin anlatısı kitabın tekrarı niteliğindedir. Öğrenciye ilgi ve araştırma heyecanı aktarmadan uzak olan bu durum öğrencinin tarih dersinden sıkılmasını sağlamakta, tarih dersi ezbere dayalı, kronolojik bilgilerle yüklü bir ders haline gelmektedir.¹⁷⁴ Eğitim sistemimiz genellikle öğrenmeye değil öğretmeye, araştırmaya değil ezberlemeye; çocukta kişilik ve karakter değiştirmeye değil, müfredat programlarını bitirmeye; insanın kendi kendisi olabilmesi değil bizim isteklerimize göre yetiştirilmesine; düşünmeyi geliştirmeyi değil mevcutla yetinmeye ve genellikle kabullenmeye ağırlık, öncelik ve değer veren bir yaklaşım, anlayış ve uygulama içindedir”¹⁷⁵. TCİTA dersleri, önemli ölçüde anlatım ve ezbere dayandırılması nedeniyle birçok öğrencinin kafasında savaş adları, anlaşma maddeleri, gereksiz isimler yığını, büyük oranda da kronolojik bilgiler yığını haline geldiği gibi, uygulana gelen geleneksel yöntemlerle de dersin amaçlarının gerçekleşmesi pek mümkün olamamaktadır.

Kolayca görüleceği gibi iyi ya da kötü yöntem bulunmamaktadır. Amaca, içeriğe, öğrenecek bireylere ve ortamlara göre yöntem seçiminde değişiklikler gerekmektedir. Önemli olan yöntemin yerine göre kullanılmasıdır. Öğretmen, bir öğretim yöntemi

¹⁷³ a.g.e s.95

¹⁷⁴ Tekeli, a.g.e. 1998, s.193

¹⁷⁵ Altunya,Niyazi,**Eğitim Sorunumuza Kuşbakışı**, Ankara: Ürün Yayınları,1995,s.15

seçerken, o yöntemi, uygulanışını ve her yöntemde öğretmenin rolünün farklı farklı olacağını bilmesi gerekir. Ayrıca her yöntem ayrı bir hazırlık ve sınıf düzenlemesi gerektirir¹⁷⁶. Öğretim yöntem ve teknikleri öğrenmeyi sağlamak için birer araçtır. Bu araçların başarısı kullananın onu kullanma becerisine bağlıdır. Kullandığı yöntem ve tekniklerin içini dolduracak ve onlara ruh verecek olan öğretmenin kendisidir.¹⁷⁷ Bu yüzden niteliklileri gerçek öğretmenlere sahip olmakla, eğitim toplumsal gelişmemize gerçek bir katkı sağlar. Eğer öğretmenler ve öğretmenlik mesleği yeterli güç ve nitelikte değilse; o ülkede en iyi eğitim sistemi, en yüce eğitim araçları da bulunsa, gerçek bir eğitim gerçekleşemez.¹⁷⁸

TCİTA dersinin öğretilmesinde bilgi ağırlıklı yöntemlerin dışında yapıcı, yaratıcı ve eleştirel düşüncüyü öne çıkaran öğretim yöntem ve stratejileri de uygulanmalıdır. İlköğretim programında dersler daha çok sözel yöntemler ile anlatıldığı, neden-sonuç ilişkilerine fazlaca yer verilmediği için Türk inkılabının özü yerine bilgi kırıntıları egemen kılınmakta, sağlıklı bir bütünsellik sağlanamamakta, dün ve bugün iyi anlaşılammakta ve Atatürkçü kişilik oluşturulamamaktadır. Oysa Atatürk ilkeleri ve inkılapları bir bütünün belli bir yaşam biçiminin parçalarıdır. Bunların Atatürkçü felsefe içinde yerli yerine oturtulması gerekir. Yoksa Atatürkçülük koflaşır, anlamını yitirir. Bu yüzden, ezber düzeyinden anlam ve kavrama düzeyine geçilmelidir. TCİTA dersinin daha verimli olabilmesi için, aşağıda belirtilen öğretim yöntem ve stratejilerinden daha çok yararlanılmalıdır.

*“Tarihi mekan ve müzelere geziler düzenlemek, yaratıcı drama çalışması yapmak, öğrencilere belgesel filmleri izletmek, paneller, konferanslar, sempozyumlar düzenlemek, beyin fırtınası yapmak, tam öğrenme stratejisini uygulamak, alış yoluyla öğrenme-sunuş yoluyla öğrenme stratejisini uygulamak, buluş yoluyla öğrenme stratejisini uygulamak, kubaşık öğrenme stratejisini uygulamak, araştırma-inceleme yoluyla öğrenme stratejisini uygulamak, problem çözme stratejisini uygulamak”*¹⁷⁹

Yine Atatürk’ün görüş ve düşüncelerini geçmiş, şimdiki ve gelecek zaman boyutlarında ele alan kompozisyon, şiir, resim ve proje yarışmaları okul, ilçe, il, bölge ve Türkiye genelinde düzenlenerek, dereceye giren kompozisyon, şiir, resim ve projelerin yıllık antolojileri çıkarılmalıdır. Bu yarışmalardan alınan başarı puanı ve

¹⁷⁶ Kısakürek, Mehmet Ali, **Eğitim Programlarının Hazırlanması ve Geliştirilmesi**, Ank.Ünv. Eğt. Fak. Dergisi, S.1, C.16 1983, s.234

¹⁷⁷ Özden,a.g.e.154.

¹⁷⁸ Akyüz, Yahya, **Başlangıçtan 2001’e Türk Eğitim Tarihi**, Alfa Yayınları, İstanbul 2000, s.42

¹⁷⁹ Koca, Hanlar, “İlköğretimde Atatürk İnkılaplarının Öğretimi” ,**TCİTA Konularının Öğretimi** (Haz.Saray, M- Tosun, Hüseyin) Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2005, s.178

dereceleri öğrencilerin tüm derslerine belli bir oranda yansıtılmalıdır. Araçlarla desteklenen öğretimin, anlatıma dayanan öğretime göre daha etkin olduğu düşünülmektedir. Çünkü araçlarla desteklenen öğretim, öğretimi ilgi çekici ve sürekli yapar, öğretimi zenginleştirir, zamandan kazandırır. Öğretimi verimli ve ekonomik hale getirir, öğrencilerin zengin ve anlamlı yaşantılar kazanmalarına yardım eder. Ayrıca, karmaşık yapıları basitleştirir, soyut düşünce, tasarı ve kavramların açıklanmasına yardım eder. İlköğretim okullarında eğitim teknolojisinin gerektirdiği ders araçları ve kaynak kitaplar yeterli miktarda bulundurulurken, bunların derslerde etkin bir biçimde kullanılması sağlanmalıdır. Okullarda TCİTA dersleri ile ilgili yeterli ders araç-gereçleri bulunmadığından, ayrıca, öğretmenler, basit ders araçları yapma ve bazı ders araçlarını kullanma konusunda yeterli bilgi ve tecrübeye sahip olmadığından, teknolojinin sunduğu imkanlardan gerektirdiği şekilde yararlanılmamıştır. Öğretmenlere görsel ve işitsel araç-gereçlerin kullanımı, derslerde kullanılacak basit ders araç-gereçlerinin yapı ve kullanımı ile ilgili hizmet içi eğitim kursları verilmelidir. Diğer taraftan, TCİTA dersinde kullanılmak üzere aşağıda belirtilen kaynak kitaplar ile ders araçları okullarda bulunmalı ve bunları içinde barındıracak derslikler düzenlenmelidir.

*“Türkçeleştirilmiş Nutuk, Atatürk ve Atatürkçülük ile ilgili seçilmiş kitaplar, ansiklopediler, resim ve yazılı afişler, tepegöz,video kasetleri,film şeritleri,projeksiyon makinesi,VCD’ler, kaset çalar, eğitim kasetleri, slaytlar, haritalar, grafikler, asetatlar, bilgisayar ve internet bağlantıları”*¹⁸⁰

İlk ve orta öğretim seviyesinde Atatürk ve milli mücadeleyi anlatan filmler hatta çizgi filmler hazırlanmalı bu malzemeler bir öğretim aracı olarak algılanıp öğretimde kullanılmalıdır.¹⁸¹ Hazır tarihi bilgi, öğrencilerde bir düşünme tembelliği oluşturmaktadır. Tarihi bilginin mahiyeti, bilginin öğrencide bir iç yaşantı ya da sistemli bir düşünce bütünü haline gelmesini gerektirmektedir. Oysa klasik tarih öğretiminde öğrenci, verili bilgiyi analiz etmeyi gereksiz bulmaktadır. Kanıt ise, belli bir ön bilgiyi gerektirmektedir. Kanıtı yorumlayarak bilgiye ulaşması istenen öğrenci, başarılı olabilmek için hem eski bilgilerini canlı tutmak, hem de onları kullanmak zorunda kalmaktadır. Bu nedenle kanıtlarla öğretim, sürekli ve tam bir öğrenimi sağlamaktadır. Yakın tarihimizi anlatan Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ile ilgili pek çok fotoğraf ve resme ulaşılabilir. Görsel materyalle desteklenen öğretimin yalnızca anlatıma

¹⁸⁰ Koca, a.g.e. 2005, s.180

¹⁸¹ Köstüklü, a.g.e, s.50

dayanan öğretime göre daha etkin olduğu, teknolojinin ve kitle iletişim araçlarının ve görsel sanatların bu denli geliştiği yadsınmaz bir gerçektir.

Bu nedenle, amaç davranışlarla ilgili araç-gereçlerin eğitim ortamına getirilmesi, her öğrencinin bunları yeri ve zamanı gelince uygun biçimde kullanması amaç davranışların istenilen düzeyde öğrencilere kazandırılmasında büyük kolaylıklar sağlayacaktır. Çünkü araç-gereç öğrencinin ilgi ve dikkatini hedef davranışlara çeker derse katılma eğilimi sağlar ve onun yaparak yaşayarak öğrenmesine neden olur.

TCİTA öğretiminde temel amaçlardan biri de, öğrenciyi ders kitabından, ezbercilikten uzaklaştırarak TCİTA dersini onlar için anlamlı bir duruma getirmektir. Bunun için araç-gereçlerin kullanılmasının yanı sıra, gezi, gözlem ve incelemede yer verilmesi yararlı olmaktadır. Bu sayede, öğrencilerin, zengin ve anlamlı yaşantılar kazanmaları sağlanacağı gibi, öğrencilerin dikkatle gözlem yapma becerilerinin gelişmesi, grupta çalışmanın kural ve ilkelerinin öğrenilmesi konusunda da büyük yarar sağlayabilir. Tarihsel bir alana yapılan gezide, orada geçen olayın, olayda yer alan kişilerin, alanla ilgili araştırmaların ve alanın öteki özelliklerinin incelenmesi, gezi sonunda öğrencilerin çeşitli biçimlerde izlenimlerinin alınması onlarda, kalıcı yaşantılar sağlayabilir. Okullarda tarih sergileri açılarak öğrencilerin tarih dersinde öğrendiklerini herkese açık olarak göstermeleri ve başka insanları da tarih konusunda aydınlatmaları sağlanabilir. Böylece tarih sergileri ile tarih dersinde işlenen konuların ilişkisi kurularak, öğrencilerin derse etkin katılımı ve çevredeki insanlarla ilişkilerinin kurulması sağlanabilir¹⁸².

Ölçme Değerlendirme Süreçleri

Programın son boyutu, ölçme ve değerlendirmedir. Bu boyutta da en önemli ölçüt, öğretim programlarında yer alan her hedef ve davranışın en az çoktan seçmeli bir test maddesi ya da soru ile sınanmasıdır. Bu kurala olabildiğince uygun hareket etmek gerekir.¹⁸³ Ölçme, öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarını öğrenmeye hazır oluş düzeylerini öğrenme için güdü derecelerini, öğretim hizmetlerinden yararlanma imkanlarını ve eriştikleri hedeflerle tutarlı öğrenme düzeylerini ortaya çıkaran veri kaynağıdır. Değerlendirme, genel anlamda bir ölçme işlemi sonunda elde edilen ölçme sonuçlarının bir ölçütle karşılaştırılması ve buna bağlı olarak bir değer yargısına ulaşma işidir. Değerlendirme bir karar verme işlemi olup bu yönü ile ölçmeden ayrılmaktadır.

¹⁸² Çilenti, a.g.e, s.69-72

¹⁸³ Demirel, 2004, a.g.e, s. 42

Ölçmenin temel özelliği, sonuçların “sayısal” olarak ifade edilmesi, değerlendirme ise, ölçme sonuçlarının belirli ölçütlere göre yorumlanarak yargılara varılmasıdır. Öğrenmeler değerlendirilirken ya öğrenciyi tanıma ve yerleştirme, ya öğrenme eksiklikleri ile güçlükleri belirleyerek bunları ortadan kaldırma, ya da öğrenme düzeyini belirleyerek not, sertifika vb. verme amaçlanmaktadır. Öğretim değerlendirilirken de ya öğretim programının sağlamlık ve işe yarama derecesini ya da öğretim hizmetinin etkinliğini ortaya koyma söz konusudur.¹⁸⁴

Ölçme araçları, eğitim sistem ve uygulamalarında verilen çeşitli kararların yerinde ve isabetli olması için gereken bilgileri ortaya koyması bakımından oldukça önemlidir. Okullarımızda öğrencilerin bilişsel özelliklerinin ya da öğrenme ürünlerinin ölçülmesinde daha çok yazılı yoklamalar (sınavlar) , sözlü yoklamalar (sınavlar), kısa cevaplı testler, çoktan seçmeli testler, doğru-yanlış testleri, eşleştirmeli maddelerden oluşan testler ve ödev projeler gibi ölçme araç, yöntem ve teknikleri kullanılmaktadır.¹⁸⁵ Değerlendirme bir bakıma öğrencilerin önceden belirlenmiş amaçlara ne kadar yaklaştıklarını ortaya çıkarmaktadır. Değerlendirme her tür öğrenme ve gelişme ile ilgilidir ve sürekli bir işlemdir. Değerlendirme eğitimin her safhasında kullanılan sistematik bir süreç olmalıdır. Ancak değerlendirmenin amaç değil, amaçlara erişmek için araç olduğu unutulmamalıdır.¹⁸⁶

Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine ilişkin mevcut değerlendirme uygulamaları, programda yer alan amaçlara paralel olarak, öğrencilerin bilişsel alanın bilgi ve kavrama düzeylerine ait davranışları ne kadar gerçekleştirdiklerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Bir başka ifadeyle, mevcut değerlendirme uygulamaları, genellikle öğrencilerin öğretmenlerin anlattıklarını veya kitabın yazdıklarını ne kadar ezberlediklerini tespit etmeye yöneliktir. Kısaca, ürün odaklı öğretim anlayışına uygun olarak, ürün odaklı değerlendirme yapılmaktadır. Süreç odaklı değerlendirme uygulamalarına yer verilmemektedir. Bu ise, değerlendirmenin bir öğrenme aracı/fırsatı olduğu gerçeğini yok saymaktadır¹⁸⁷.

Değerlendirme işlemi iki boyutludur: İlki programın geliştirilmesi ve uygulanması sürecinde programın bir değerlendirmesinin yapılması diğeri ise programdan etkilenen,

¹⁸⁴ a.g.e. s.235-236

¹⁸⁵ a.g.e. s.205

¹⁸⁶ Küçükahmet, a.g.e. , s.193

¹⁸⁷ Öztürk, a.g.e. 2005, s. 56

etkilenmesi istenen öğrencinin gerek başarısının gerekse kazandığı tutum ve değerlerin ölçülmesidir. Değerlendirme;

- ✓ *Dersin amaçları ve öğrenci kazanımlarının belirlenmesi ve programın bu anlayışla kurgulanması halinde öğrencilerin değerlendirme işlemi bu mevcut davranışların/kazanımların ölçülebilmesine yönelik olmalıdır.*
- ✓ *Değerlendirme işlemi tarihi bilgilerin ezberlenmesi anlayışına hizmet etmeyecek bir biçimde gerçekleştirilmelidir.*
- ✓ *Geliştirilecek öğretim programında değerlendirme işlemine ilişkin öğretmenleri yönlendirecek bir model oluşturulmalı ve örnek değerlendirme durumları mutlaka verilmelidir. Bu durum ders kitabı yazarları için de faydalı olacaktır.¹⁸⁸*

Değerlendirme, eğitim sisteminde istenmeyen ve yetersiz olan ürünlerin (davranışların) neler olduğunu ve bunların kaynaklarını ortaya çıkaran ögedir. Bu anlamda ölçme ve değerlendirme, TCİTA dersinin ve eğitim sisteminin işleyişinin izlenmesi, kontrol edilmesi ve gelişimin sağlanması bakımından can alıcı bir öneme sahiptir.¹⁸⁹ Bu açıdan ölçme-değerlendirme, tarihi bilgilerin ezberlenmesi anlayışına hizmet etmeyecek bir biçimde gerçekleşmeli, makale, kompozisyon, müze v.b. gibi yerlere gezi gözlem çalışmaları ön planda tutulmalı, ölçme değerlendirme teknikleri bilişsel alanın üst düzey becerileri ile duyuşsal alanın becerilerini ölçmeye ve bu becerileri değerlendirmeye yönelik olarak nitel teknikleri kapsamalı, programın geliştirilmesi ve uygulama sürecinde programın değerlendirmesine hizmet edecek şekilde olmalıdır.

¹⁸⁸ Yılmaz, Mustafa, a.g.e., 2005, s. 42

¹⁸⁹ Demirel, 2004, a.g.e. s.188

2. İLKÖĞRETİM TÜRKİYE CUMHURİYETİ İNKILÂP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERSİNDE AMAÇ GERÇEKLEŞTİRME BAŞARISINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Diyarbakır Örneği

2.1. Kişisel Durum Bilgileri

T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin Amaç Gerçekleştirme Başarısı'nı belirlemek amacıyla Diyarbakır il merkezinde bulunan 63 İlköğretim okulunda görev yapan T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine giren 103 öğretmenin cinsiyet, kıdem, branş ve mezuniyetlerine göre dağılımları aşağıdaki tablolarda sunulmuştur. Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyetlerine göre dağılımı Tablo 1'de gösterilmektedir:

Tablo 1: Cinsiyet Verileri

Cinsiyet	N	%
Bay	62	60,2
Bayan	41	39,8
Toplam	103	100,0

Tablo 1 incelendiğinde; araştırmaya katılan öğretmenlerin %,60,2'sinin bay, %39,8'nin bayan olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretmenlerin kıdeme göre dağılımı Tablo 2'de verilmiştir;

Tablo 2: Kıdem Verileri

Yıl	N	%
1–10 yıl	87	84,5
11 yıl üzeri	16	14,5
Toplam	103	100,0

Öğretmenlerin kıdeme göre dağılımlarına bakıldığında 1-10 yıl arasında görev yapanların %84,5 gibi yüksek bir oranda olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi yeni mezun öğretmenlerinin yeni öğrenme-öğretme yaklaşımlarına uygun olarak yetiştirilmelerinden dolayı amaç gerçekleştirme düzeyini arttıracığı, öğretmenlerin hemen hemen tamamına yakınının mesleki bilgilerinin yeni ve güncel olacağı, öğretmenlerin T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersini güncel yaklaşımlara göre vereceği ve öğretmenlerin bu alanda araştırmaya meyilli ve istekli olacağı şeklinde değerlendirilebilir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin branşlara göre dağılımı Tablo 3'te gösterilmektedir:

Tablo 3: Branş Verileri

Dersler	N	%
Tarih	23	22,3
Sosyal Bilgiler	63	61,2
Coğrafya	17	16,5
Toplam	103	100,0

Araştırmaya katılan öğretmenlerin meslek branşlarına göre dağılımı incelendiğinde; Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin %61,2, tarih öğretmenleri %22,3, coğrafya öğretmenleri %16,5 olduğu görülmektedir. Genelde tarih öğretmenlerine ortaöğretim okullarında görev verildiği düşünülürse ilköğretim okullarında sosyal bilgiler öğretmenlerinin fazla olması doğaldır. Ancak çok küçük bir miktar da olsa (%16,5) coğrafya öğretmenleri tarafından T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersini vermesi ilköğretimde T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin öğretilmesinde öğretmen sıkıntısı olduğu ve dersin kimler tarafından verileceğinin netlik kazanmadığı söylenebilir. Bir kaynakta, bu konu şu şekilde ifade edilmiştir:

“İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersini aylık karşılığı olan sosyal bilgiler ve tarih öğretmenlerin, ek ders ücreti karşılığı ise coğrafya öğretmenlerinin verdikleri anlaşılmaktadır. Bu durum öncelikle ilköğretimde sosyal bilgiler konularını okutmaları planlanan üç branşın birbirleriyle olan ilişkisinden kaynaklanmaktadır. İkinci olarak ise 2000 ile 2003 yılları arasında ilköğretim kurumlarına coğrafya, tarih ve sosyal bilgiler

bölüm ve ana bilim dalları mezunlarının sosyal bilgiler öğretmeni olarak atanmasından kaynaklanmaktadır. Söz konusu uygulamaya 2003 yılı sonunda son verilmekle birlikte coğrafya branşına mensup öğretmenlerin ilköğretim kurumlarında İTA dersini vermeye devam ettikleri anlaşılmaktadır. Bu sebeple planlanmış olmasında rağmen ilköğretimde İTA dersinin okutulmasında öğretmen sıkıntısı çekildiği ve bu boşluğun coğrafya öğretmenleri tarafından doldurulduğu söylenebilir.”¹⁹⁰

Araştırmaya katılan öğretmenlerin mezuniyet kaynaklarına göre dağılımı Tablo 4’te verilmiştir:

Tablo 4: Mezuniyet Verileri

Mezuniyet	N	%
Eğitim Fakültesi	87	84,5
Diğer Fakülteler	16	14,5
Toplam	103	100,0

Tablo 4’te görüldüğü gibi T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine giren öğretmenlerin % 84,5’i eğitim fakültesi, %14,5’inin ise diğer fakültelerden mezun olduğu görülmektedir. Ülkelerin gelişmişliği ile mesleklerin gelişimi arasındaki yüksek korelasyon, öğretmenlik mesleğinde de kendini göstermektedir. T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine giren öğretmenlerin çoğunluğunun eğitim fakültesi mezunu olması, eğitim fakültelerinde aday öğretmenler yetiştirilirken öğretmenlere meslek bilgileri ile ilgili formasyon eğitimi almaları dersin amaç gerçekleştirme başarısını artıracığı şeklinde yorumlanabilir.

Şimdi öğretmenlerin cinsiyet/kıdem/branş/mezuniyet durumu değişkenleri açısından TCİTA dersinin amaç gerçekleştirme başarısına ilişkin görüşlerinde anlamlı farklılaşma olup olmadığı hususunu her değişken için kısa kısa açmaya çalışalım:

Cinsiyet Değişkeni Açısından Görüşler

Cinsiyet ile T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi amaçlarını gerçekleştirme başarısına ilişkin faktörler arasındaki ilişki düzeyleri istatistiksel açıdan analiz edilmiş, ve bulgular Tablo 5’te verilmiştir.

¹⁹⁰ Yılmaz, Mustafa, a.g.e., s.37

Tablo 5: Cinsiyet Değişkeni Açısından Görüşler

Boyut	Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma	Sonuç
Bilişsel	Bay	62	3,4484	,45906	t= -,455 SD= 101 Sig= ,638 P > 0,05
	Bayan	41	3,4878	,38223	
Duyuşsal	Bay	62	3,1532	,61962	t= -1,878 SD= 101 Sig= ,054 P > 0,05
	Bayan	41	3,3720	,50966	
Psikomotor	Bay	62	3,2677	,56330	t= -,005 SD= 101 Sig= ,996 P > 0,05
	Bayan	41	3,2683	,53218	
Siyasal Kültür	Bay	62	3,4565	,51010	t= -,764 SD= 101 Sig= ,437 P > 0,05
	Bayan	41	3,5317	,45631	

Tablo 5’te öğretmenlerin görüşlerine göre; bay ve bayan öğretmenler en çok (Bay: 3,45 , Bayan: 3,53) siyasi kültür boyutuna, en az (Bay: 3,15, Bayan:3,37) duyuşsal boyuta ilişkin amaç gerçekleştirme başarısına görüş bildirmişlerdir. Genele bakıldığında ise bayan öğretmenlerin, bay öğretmenlere göre TCİTA dersinin tüm boyutlarda amaç gerçekleştirme başarısına ilişkin görüşlerinin ortalamasının yüksek olduğu söylenebilir. Görüşler arasındaki sonuçların anlamlılığı ise şu şekildedir:

“T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin Amaç Gerçekleştirme Başarısı’na ilişkin öğretmenlerin cinsiyetleri ile bilişsel, duyuşsal, psikomotor ve siyasi kültürleme bağlamında toplam benlik hedeflerine ilişkin verdikleri ifadeler arasında anlamlı bir fark yoktur.”

Kıdem Değişkeni Açısından Görüşler

Kıdem ile T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi amaçlarını gerçekleştirme başarısına ilişkin faktörler arasındaki ilişki düzeyleri istatistiksel açıdan analiz edilmiş, ve bulgular Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6: Kıdem Değişkeni Açısından Görüşler

Boyut	Kıdem	N	Ortalama	Standart Sapma	Sonuç
Bilişsel	1-10 Yıl	70	3,49	,408	t= 1,042 SD= 101
	11 ve üzeri	33	3,40	,469	Sig= ,300 P > 0,05
Duyuşsal	1-10 Yıl	70	3,25	,610	t= ,246 SD= 101
	11 ve üzeri	33	3,21	,538	Sig= ,804 P > 0,05
Psikomotor	1-10 Yıl	70	3,27	,555	t= ,334 SD= 101
	11 ve üzeri	33	3,24	,540	Sig= ,728 P > 0,05
Siyasal Kültür	1-10 Yıl	70	3,53	,472	t= 1,546 SD= 101
	11 ve üzeri	33	3,37	,510	Sig= ,125 P > 0,05

Tablo 6’da öğretmenlerin görüşlerine göre; 1-10 yıl kıdemli ve 11 yıl üzeri kıdemli öğretmenler en çok (1-10yıl: 3,53 , 11 üzeri: 3,37) siyasi kültür boyutuna, en az (1-10yıl: 3,25, 11 üzeri:3,21) duyuşsal boyuta ilişkin amaç gerçekleştirme başarısına görüş bildirmişlerdir. Genele bakıldığında ise 1-10 yıl kıdemli öğretmenlerin, 11 yıl üzeri kıdemli öğretmenlere göre TCİTA dersinin tüm boyutlarda amaç gerçekleştirme başarısına ilişkin görüşlerinin ortalamasının yüksek olduğu söylenebilir. Yeni nesil öğretmenlerin, TCİTA dersinin ülkemiz açısından amaçları gerçekleştirilmesinin önemine daha çok inandıkları şeklinde değerlendirilebilir. Görüşler arasındaki sonuçların anlamlılığı ise şu şekildedir:

“T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin Amaç Gerçekleştirme Başarısı’na ilişkin öğretmenleri kıdemleri ile bilişsel, duyuşsal, psikomotor ve siyasi kültürleme bağlamında toplam benlik hedeflerine ilişkin verdikleri ifadeler arasında anlamlı bir fark yoktur.”

Branş Değişkeni Açısından Görüşler

Branş ile T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi amaçlarını gerçekleştirme başarısına ilişkin faktörler arasındaki ilişki düzeyleri istatistiksel açıdan analiz edilmiş, ve bulgular Tablo 7 ve 8’de verilmiştir.

Tablo 7: Branş Değişkeni Açısından Görüşler

Boyut	Branş	N	Ortalama	Standart Sapma
Bilişsel	Tarih	23	3,43	,453
	Sosyal Bilgiler	63	3,43	,430
	Coğrafya	17	3,61	,377
Duyuşsal	Tarih	23	3,19	,540
	Sosyal Bilgiler	63	3,26	,570
	Coğrafya	17	3,38	,482
Psikomotor	Tarih	23	3,41	,709
	Sosyal Bilgiler	63	3,13	,564
	Coğrafya	17	3,39	,385
Siyasal Kültür	Tarih	23	3,51	,462
	Sosyal Bilgiler	63	3,46	,477
	Coğrafya	17	3,52	,488

Tablo 7’de öğretmenlerin görüşlerine göre; öğretmenlerin en çok (Tar: 3,51 , Sos: 3,46, Coğ: 3,52) siyasi kültür boyutuna, en az (Tar: 3,19 , Sos: 3,26, Coğ: 3,38) duyuşsal boyuta ilişkin amaç gerçekleştirme başarısına görüş bildirmişlerdir. Genele bakıldığında ise coğrafya öğretmenlerinin, diğer öğretmenlere göre TCİTA dersinin tüm boyutlarda amaç gerçekleştirme başarısına ilişkin görüşlerinin ortalamasının yüksek olduğu söylenebilir. Coğrafya öğretmenlerinin TCİTA dersine sadece öğretmen yetersizliğinden dolayı girmeleri, derse tam olarak kendilerini veremediklerinden dolayı

dersin güncel durumunu kavrayamadıkları, bu yüzden de dersin başarısı yönünde olumlu görüş bildirdikleri şeklinde değerlendirilebilir.

Görüşler arasındaki sonuçların anlamlılığı ise şu şekildedir: Öğretmenlerin branşlarına göre tüm hedeflerin gerçekleştirilme başarısına ilişkin görüşlerinin ortalama puanları arasında farklılık gözlenmektedir. Bu farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tekniği uygulanmıştır. Sonuçlar Tablo 8’ de verilmiştir.

Tablo 8: Branş Değişkeni Açısından Görüşler / ANOVA test sonuçları

Boyut		Kareler Toplamı	FSD	Karelerin Ortalaması	Sonuç
Bilişsel	Gruplar Arasında	,444	2	,222	F=1,214 Sig. =0,301 p > 0,05
	Gruplar İçinde	18,293	100	,183	
	Toplam	18,737	102		
Psikomotor	Gruplar Arasında	1,804	2	,902	F=2,717 Sig. =0,071 p > 0,05
	Gruplar İçinde	33,187	100	,332	
	Toplam	34,990	102		
Duyuşsal	Gruplar Arasında	,382	2	,191	F= 0,631 Sig.=0,534 p > 0,05
	Gruplar İçinde	30,302	100	,303	
	Toplam	30,684	102		
Siyasal Kültür	Gruplar Arasında	,064	2	,032	F=0,132 Sig.=0,876 p > 0,05
	Gruplar İçinde	24,277	100	,243	
	Toplam	24,341	102		

Tablo 8’ de görüşler arasındaki sonuçların anlamlılığı ise şu şekildedir:

“T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin Amaç Gerçekleştirme Başarısı’na ilişkin Öğretmenleri branşları ile bilişsel, duyuşsal, psikomotor ve siyasal kültürleme bağlamında toplam benlik hedeflerine ilişkin verdikleri ifadeler arasında anlamlı bir fark yoktur.”

Mezuniyet Değişkeni Açısından Görüşler

Mezuniyet ile T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi amaçlarını gerçekleştirme başarısına ilişkin faktörler arasındaki ilişki düzeyleri istatistiksel açıdan analiz edilmiş ve bulgular Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9: Mezuniyet Değişkeni Açısından Görüşler

Boyut	Mezuniyet	N	Ortalama	Standart Sapma	Sonuç
Bilişsel	Eğitim Fakültesi	87	3,455	,426	t= -,472 SD= 101 Sig= ,625 P > 0,05
	Diğer Fakülteler	16	3,512	,450	
Duyuşsal	Eğitim Fakültesi	87	3,198	,564	t= -1,531 SD= 101 Sig= ,090 P > 0,05
	Diğer Fakülteler	16	3,468	,663	
Psikomotor	Eğitim Fakültesi	87	3,273	,539	t= -,220 SD= 101 Sig= ,810 P > 0,05
	Diğer Fakülteler	16	3,237	,611	
Siyasal Kültür	Eğitim Fakültesi	87	3,471	,504	t= -,732 SD= 101 Sig= ,394 P > 0,05
	Diğer Fakülteler	16	3,568	,394	

Tablo 9’da öğretmenlerin görüşlerine göre; eğitim fakültesi ve diğer fakülte mezunu öğretmenler en çok (Eğ.Fak.: 3,47 , Diğ.Fak.: 3,56) siyasi kültür boyutuna, en az (Eğ.Fak.:3,19, Diğ.Fak.:3,46) duyuşsal boyuta ilişkin amaç gerçekleştirme başarısına görüş bildirmişlerdir. Genele bakıldığında ise diğer fakülte mezunu öğretmenlerin, eğitim fakültesi mezunu öğretmenlere göre TCİTA dersinin tüm boyutlarda amaç gerçekleştirme başarısına ilişkin görüşlerinin ortalamasının yüksek olduğu söylenebilir. Bu da eğitim fakültesi mezunlarının formasyon eğitimi almalarından dolayı TCİTA dersinin amaçları gerçekleştirmede güncel durumunu yetersiz bulmalarından kaynaklandığı şekilde değerlendirilebilir. Görüşler arasındaki sonuçların anlamlılığı ise şu şekildedir:

“T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin Amaç Gerçekleştirme Başarısı’na ilişkin Öğretmenleri mezuniyetleri ile bilişsel, duyuşsal, psikomotor ve siyasal kültürlere bağlamında toplam benlik hedeflerine ilişkin verdikleri ifadeler arasında anlamlı bir fark yoktur.”

2.2. Bilişsel Hedeflerin Gerçekleşme Başarısına İlişkin Görüşler

Biliş, bireylerin dünyayı öğrenme ve anlamlandırma sürecini içeren zihinsel faaliyetler anlamına gelirken, bilişsel öğrenme bellekte depolanan bilgide meydana gelen değişikliklerdir. Bilişsel alan, bilginin edinilmesi ve uygulanması ile ilgili alandır.¹⁹¹ Okul öğretmenlerinde hedefler bilişsel alanda yoğunlaşmaktadır¹⁹².

Öğretmenlere uygulanan alan araştırması neticesinde, bilişsel boyutta elde edilen sonuçlar, bu alanda çalışan akademisyen ve uygulamacıların görüşleri ışığında değerlendirilmiş, bulgular tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10: Bilişsel Hedeflerin Gerçekleşme Başarısına İlişkin Görüşler (%)

Davranışlar	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Ortalama	Standart Sapma
TCİTA dersinin Amaç/içerik/ yöntemleri ilköğretim düzeyinde öğrencinin gelişim-öğrenme doğasına uygundur	12,6	30,1	43,7	10,7	2,9	3,38	.94
TCİTA dersinin içeriği oldukça yüzeysel, duyuşsal ve kalıplaşmış bilgilerle doludur.	14,6	38,8	21,4	22,3	2,9	3,39	1.07
TCİTA dersi, Atatürk’ün eğitimci vizyoner kişiliğini tanıtıcı ve modelleyici niteliktedir	14,6	41,7	31,1	11,7	1,0	3,57	.91
TCİTA dersi, oldukça tatminkar ve nesnel bir içerikle verilmektedir.	7,8	20,4	36,9	30,1	4,9	2,96	1.00
TCİTA dersinin güncel ve nesnel içerikle sunumu amaç gerçekleştirme başarısını yükseltir.	39,8	35,9	13,6	5,8	4,9	4,00	1.10

Öğretmenlerin “TCİTA dersinin amaç/içerik/yöntemleri ilköğretim düzeyinde öğrencinin gelişim-öğrenme doğasına uygundur” sorusuna en çok %43,7’si “Kısmen Katılıyorum”, en az %2,9’u “Kesinlikle Katılmıyorum” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Öğretmenlerin bu konuya “Kısmen Katılıyorum” ifadeleri,amaç/içerik/ yöntemin

¹⁹¹ Küçükahmet, 2004, a.g.e, s.16

¹⁹² Senemoğlu, Nuray, **Gelişim, Öğrenme ve Öğretim**, Gazi Kitapevi, Ankara 2004, s.404

yeterliliği hususunda kararsız kaldıkları, yeterli bilgiye sahip olmadıkları ve belirsizliğin olduğu şeklinde değerlendirilebilir. Dersin söz konusu noktalar açısından tekrar gözden geçirilmesi gerektiği söylenebilir. Bu bulgular Çetinkaya¹⁹³, Okur¹⁹⁴, Emiroğlu¹⁹⁵,’nun bulguları ile benzerlik göstermektedir. Emiroğlu’nun bulgularında da amaçların ve muhtevanın öğrenci seviyesinin uygunluğu konusundaki ifadeye öğretmenlerin “evet” ve “hayır” cevapları birbirine çok yakındır. Çetinkaya’nın bulgularında öğretmenlerin amaçlar üzerinde yeterli bilgiye sahip olmadıkları tespit edilmiştir. Bu bulgular sonucunda özellikle amaçların ortaöğretim ve yüksek öğretim amaçlarıyla aynı olacak şekilde genel ifadeler şeklinde açıklanmasının öğretmenler tarafından değiştirilmesinin gerektiğini, ilkokul çağına uygun özel amaçların belirlenmesinin gerekliliği söylenebilir.

Öğretmenlerin “TCİTA dersinin içeriği oldukça yüzeysel, duygusal ve kalıplaşmış bilgilerle doludur” ifadesine en çok %38,8’i “*Katılıyorum*”, en az %2,9’u “*Kesinlikle Katılmıyorum*” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Görüşler incelendiğinde öğretmenlerin dersin içeriğini çok az da olsa uygun olduğu şeklinde görüş bildirmelerine rağmen, “kısmen katılıyorum” ve “katılmıyorum” oranlarının yüksek olması içeriğin dersin amaç gerçekleştirme başarısını kısıtladığı şeklinde değerlendirilebilir. Bu bulgular Kömürcü¹⁹⁶, Eser¹⁹⁷ ve Emiroğlu¹⁹⁸,’nun bulguları ile benzerlik göstermektedir. Kömürcü’nün, dersin isim ve kronoloji ezberletici mahiyette ve siyasi tarih öğretimine yönelik hazırlandığı, Eser’in, konuların öğrencileri anlaması bakımından fazla anlaşılır olmadığı, Emiroğlu’nun, konuların sık sık tekrar mahiyette olduğu, kalıp cümlelerin ve yargıların bulunduğu, siyasi ve askeri ağırlıklı olduğu ve öğretmenlerin güncel, mahalli ve sosyal tarih ağırlıklı bir içeriğin olmasını istediklerine yönelik bulguları elde edilmiştir. “Ders kitaplarının günümüze aynı açıklamaları satırlara dokunulmaksızın yinelemeleri, aynı şeylerin biraz daha ayrıntı ile verilerek işlenmesi derslere karşı bir ilgisizlik, bıkkınlığın doğmasına yol açmaktadır.”

Öğretmenlerin “TCİTA dersi, Atatürk’ün eğitimci vizyoner kişiliğini tanıtıcı ve modelleyici niteliktedir” ifadesine en çok %41,7’si “*Katılıyorum*”, en az %1,0’i “*Kesinlikle Katılmıyorum*” şeklinde görüş bildirmişlerdir. Ancak kısmen katılıyorum ve

¹⁹³ Çetinkaya, a.g.t ,

¹⁹⁴ Okur, a.g.t

¹⁹⁵ Emiroğlu, a.g.t

¹⁹⁶ Kömürcü, a.g.t

¹⁹⁷ Eser, a.g.t.

¹⁹⁸ Emiroğlu, a.g.t

katılmıyorum oranlarının da küçümsenmeyecek kadar fazla olması öğretmenlerin bu konuda tam bilgiye sahip olmadıkları, dersin Atatürk'ü sadece tanıtmaya, başarılarını tasvip etmeye, sevdirmeye çizgisini öne çıkardığı, düşünce ve ideallerini hayata geçirmekten uzak olduğu şeklinde değerlendirilebilir. Emiroğlu, araştırmasında ki bulgularda öğretmenler, bibliyografya bilgilerinin derste yer almasına en son sırada yer vermişlerdir. Bu sonuçlar öğretmenlerin özellikle Atatürk'ün eğitimci kişiliğini, derslerde yeterince kavratamadıklarının göstergesidir, ama olması gereken Ata'nın¹⁹⁹ belirttiği gibi; "TCİTA derslerinin ilköğretimde daha etkili öğreniminde Atatürk'ün eğitime ilişkin görüşlerinden, pedagojik mirasımızdan ve eğitim bilimlerine ilişkin uluslararası tecrübelerinden daha fazla yararlanması" gereği şeklindedir. Atatürk'ün savunduğu ulusal, laik, pozitif eğitim, akılcı, gerçekçi, araştırmacı bir öze dayanır. Türk Devriminin ilerideki gerçek başarısı Mustafa Kemal'in eğitim anlayışını geliştirecek ve pekiştirecek genç kuşakların ve öğretmenlerin varlığına bağlı olacaktır.²⁰⁰

Öğretmenlerin "TCİTA dersi, oldukça tatminkar ve nesnel bir içerikle verilmektedir" ifadesine en çok %36,9'si "*Kısmen Katılıyorum*", en az %4,9' u "*Kesinlikle Katılmıyorum*" şeklinde görüş bildirmişlerdir. "*Kısmen Katılıyorum*" ve "*Katılmıyorum*" oranlarının yüksek olması, dersin halâ ezber ve sıkıcı ders görünümünden kurtulamadığı, sıkıcı ve önemsiz bir ders olarak algılandığı şeklinde değerlendirilebilir. Okur²⁰¹ ve Emiroğlu²⁰²,nin bulgularında da dersin nesnel ve tatminkar şekilde verilmediği ortaya çıkmıştır.

Öğretmenlerin "TCİTA dersinin güncel ve nesnel içerikle sunumu amaç gerçekleştirme başarısını yükseltir." ifadesine en çok %39,8'i "*Kesinlikle Katılıyorum*", en az %4,9' u "*Kesinlikle Katılmıyorum*" şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bu sonuçlardan, öğretmenlerin gerçekten derse inandıkları ve dersin T.C. Devleti için önemini kavradıkları, dersin öğrenciye kalıcı izler bırakacak şekilde verilmesinin önemini kavradıkları şeklinde değerlendirilebilir. Hali²⁰³ ve Çetin²⁰⁴ bulgularında dersin güncel ve nesnel içerikle verildiği takdirde, eski sisteme göre öğrenci üzerinde

¹⁹⁹ Ata, a.g.e., s.73

²⁰⁰ Canpolat, Tülin, "İnkılap Tarihi Dersinin Öğretimi İle İlgili Sorunlar" Ortaöğretim Kurumlarında İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Öğretimi ve Sorunları, (Haz. Mahmut Adem, Kasım Karakütük) Eğitim Derneği Yayınları, Ankara, 1992, s.71

²⁰¹ Okur, a.g.t.

²⁰² Emiroğlu, a.g.t.

²⁰³ Hali, a.g.t.

²⁰⁴ Çetin, a.g.t.

artı yönde etkili olduğu, öğrendikleri bilgileri daha tutarlı hatırlayarak, bilgilerin kalıcı olduğu tespit edilmiştir. Emiroğlu bulgularında, öğrencilerin sosyalleşme, bilimsel düşünme, tarihi empati becerisini kazandıran güncel ve nesnel sunumların, gerektiği nispette uygulanmadığını görmüştür.

2.3. Psikomotor Hedeflerin Gerçekleşme Başarısına İlişkin Görüşler

Psikomotor alan, zihin ve kas koordinasyonunu gerektiren davranışları kapsar²⁰⁵, adale ve motor beceri ile ilgilidir.²⁰⁶ Psikomotor becerilerin doğrudan gizlenme olanağı vardır, ancak bu becerilerin okul öğretmenlerindeki önemi son yıllara kadar göz ardı edilmiştir. Kişi, devinişsel öğrenme ile ilgili bir davranışı öğrenirken, önce görür, gelen uyarıcıyı algılar, sonra aynı davranışı tekrarlamaya çalışır, daha sonra beceri haline getirebilir, bu beceriyi yeni durumlara uydurabilir. Psikomotor hedeflerin T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde, amaç gerçekleştirme başarısına ilişkin öğretmen görüşlerine ait bulgular Tablo 11’da sunulmuştur.

Tablo 11: Psikomotor Hedeflerin Gerçekleşme Başarısına İlişkin Görüşler (%)

Davranışlar	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Ortalama	Standart Sapma
TCİTA dersinde işe koşulan öğrenme-öğretme stratejisi/yöntemi program ve öğretmen merkezlidir.	21,4	39,8	16,5	16,5	5,8	3,54	1.16
TCİTA dersinde işe koşulan ölçme-değerlendirme modeli öğrenme başarısını sınırlayıcıdır.	15,5	31,1	28,2	23,3	1,9	3,34	1.06
TCİTA dersi, kalıcı bilişsel ve psikomotor becerilerin oluşmasını sağlar.	1,0	25,2	36,9	32,0	4,9	2,85	.89
TCİTA dersi, içerik ve yöntemi itibarıyla bilinç dönüşümü değil, mekanik koşullanmayı netice verir.	8,7	31,1	34,0	25,2	1,0	3,21	.95

Öğretmenlerin “TCİTA dersinde işe koşulan öğrenme-öğretme stratejisi/yöntemi program ve öğretmen merkezlidir.” ifadesine en çok %39,8’i “*Katılıyorum*”, en az %5,8’i “*Kesinlikle Katılmıyorum*”u işaretlemiştir. Çoğunluğun bu ifadeye olumlu yanıt vermesi öğretmenlerin halâ geleneksel eğitim ve öğretim uygulamalarından

²⁰⁵ Senemoğlu, a.g.e, s.408

²⁰⁶ Küçükahmet, a.g.e, s.18

vazgeçmediği, TCİTA dersi öğretmenlerinin Atatürk'ün eğitim anlayışını kavrayamadıkları şeklinde değerlendirilebilir.

*“Kitapların cansız teorileriyle karşı karşıya gelen ülkemizin genç beyinleri, öğrendikleriyle memleketin gerçek durumları ve menfaatleri arasında ilişki kuramıyorlar. Yazarların ve nazariyatçıların tek taraflı dinleyicisi durumunda kalan Türk çocukları, hayata atıldıkları zaman bu ilişkisizlik ve uyumsuzluk yüzünden tenkitçi, karamsar, milli şuur ve düzene uyumsuz kitleler meydana getirirler”.*²⁰⁷

Bu bulgular ile Sağlam²⁰⁸, Eser²⁰⁹, Emiroğlu²¹⁰,nun bulguları benzerlik göstermektedir.

Öğretmenlerin “TCİTA dersinde işe koşulan ölçme-değerlendirme modeli öğrenme başarısını sınırlayıcıdır.” ifadesine en çok %31,1’i “*Katılıyorum*”, en az %1,9’ u “*Kesinlikle Katılmıyorum*”’u işaretlemiştir. Oranlara bakıldığında tüm başlıklara (Kesinlikle Katılmıyorum Hariç) eşit dağıldığı görülmektedir. Bu da öğretmenlerin, ölçme ve değerlendirme de yeterli bilgiye sahip olmadıkları şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca ölçme ve değerlendirmenin sadece bilgi düzeyinde yapıldığı, beceri ve tutum düzeyine önem verilmediği, bir öğrenme ve öğretme fırsatı olarak görülmediği şeklinde değerlendirilebilir. Emiroğlu'nun bulguları bizimle aynı yörengededir. “Ölçme ve değerlendirmede bu ders için bir ayrıcalık getirilmelidir. Bir sözlü, iki yazılı gibi sınırlamalarla yalnız ezber bilgilerin ölçülmesi değil, sözlü notu ağırlıklı, yani araştırmaya özendiren, konuşmayı ve araştırmayı esas alan, zaman zaman öğretmenin kürsüsünü öğrenciye bıraktığı bir öğretim yöntemi oluşturulmalıdır.”²¹¹

Öğretmenlerin “TCİTA dersi, kalıcı bilişsel ve psikomotor becerilerin oluşmasını sağlar.” ifadesine en çok %36,9’u “*Kısmen Katılıyorum*”, en az %1,0’ ı “*Kesinlikle Katılıyorum*”’u işaretlemiştir. Oranların özellikle katılıyorum, kısmen katılıyorum ve katılmıyorum’ a eşit oranda dağılımı öğretmenlerin bu ifadeyi tam olarak kavrayamadıkları şeklinde değerlendirilebilir. Öğretimde kalıcılık, ilgi ve dikkat çekici unsurlarla zenginleştirildiği nispette mümkün olmaktadır. Bu bulgular TCİTA dersinde

²⁰⁷ Yel,Selma, “İlköğretim okullarında Atatürk İlke ve İnkılaplarının Öğretilmesinde Yeni Yöntem ve Yaklaşımlar”, **TCİTA Konularının Öğretimi**, (Haz.Saray,M.,Tosun,H.), Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2005, s.109

²⁰⁸ Sağlam, a.g.t.

²⁰⁹ Eser, a.g.t.

²¹⁰ Emiroğlu, a.g.t.

²¹¹ Kuru Aysel,Sevil, “İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Nasıl Daha İyi Öğretilebilir?” Ortaöğretim Kurumlarında İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Öğretimi ve Sorunları,(Haz. Mahmut Adem, Kasım Karakütük)Eğitim Derneği Yayınları, Ankara,1992,s.235

öğretim, metot ve etkinliklerin ve kullanılan araç ve gereçlerin öğretmenler tarafından yeterince kullanılmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Öğretmenlerin “TCİTA dersi, içerik ve yöntemi itibariyle bilinç dönüşümü değil, mekanik koşullanmayı netice verir..” ifadesine en çok %34,0’ü “*Kısmen Katılıyorum*”, en az %1,0’ i “*Kesinlikle Katılmıyorum*”’u işaretlemiştir. Oranların özellikle katılıyorum, kısmen katılıyorum ve katılmıyorum’ a eşit oranda dağılımı öğretmenlerin bu ifadeyi tam olarak kavrayamadıkları şeklinde değerlendirilebilir. Bulguların dersin öğrenciyi ezberciliğe sevkettiği, yaratıcılığını engellediği, analiz ve sentez becerilerinin gelişmesine, empati kurarak duyuşsal, bilgi ve becerilerin gelişmesine engel olduğu şeklinde yorumlanabilir.

2.4. Duyuşsal Hedeflerin Gerçekleşme Başarısına İlişkin Görüşler

Duyuşsal alan öğrencinin tutum, değer ve duygularıyla ilgilidir.²¹² İnsanın duygularını içeren davranışları ifade eder. Duyuşsal eğitim; öğrencinin duygu ve ihtiyaçlarını rahatça anlatmasını, kendisine ve başkalarına saygılı davranmasını ve kendini denetlemesini, hedeflerini gerçekleştirmesini sağlamaya çalışır. Duyuşsal alan kapsamında yer alan insan özellikleri ilgi, tutum, özgüven herhangi bir şeyi sevme (Yurt,İnsan Sevgisi) ulusal ülkülere bağlılık, fikirlere karşı hoşgörülü olma, çevreyi, araç gereci temiz tutma vb. çeşitli duygu ve davranış tarzlarının eğilimlerini kapsamaktadır. Okul öğretmenlerinde duyuşsal alanla özellikle ilgili öğrenmeler çok önemli yer tutmaktadır.²¹³

T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde amaç gerçekleştirme bilincinin uyandırılması sürecinde, duyuşsal değişkenlerin ne derece etkili olduğuna ilişkin öğretmen görüşleri Tablo 12’de sunulmuştur.

²¹² Küçükahmet, a.g.e, s.17

²¹³ Senemoğlu, a.g.e, s.406

Tablo 12: Duyuşsal Hedeflerin Gerçekleşme Başarısına İlişkin Görüşler (%)

Davranışlar	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Ortalama	Standart Sapma
TCİTA dersinin özel amaçlarına hizmet edecek ders dışı etkinlikler öğrenme başarısını artırır.	38,8	41,7	10,7	6,8	1,9	4,08	.97
TCİTA.dersinin korku egemen bir eğitsel duruş sergilemesi amaç gerçekleştirme başarısının sınırlamaktadır.	15,5	30,1	25,2	27,2	1,9	3,30	1.09
TCİTA dersi, özel ders amaçları itibarıyla herhangi bir dünya görüşünü sahiplenme ve karşı çıkma duygusallığını taşımaz.	11,7	22,3	26,2	27,2	12,6	2,93	1.21
TCİTA dersi, bilginin içselleştirilmesi ve duygusal tutumlara dönüştürülmesine katkı sağlar.	6,8	35,0	36,9	18,4	2,9	3,24	.93
TCİTA dersi, öğrenci benliğinde sınırlayıcı değil, özgürleştirici ve doğal zekayı çoşturucu bir dönüşüm sağlar.	2,9	22,3	32,0	35,0	7,8	2,77	.97

Öğretmenlerin “TCİTA dersinin özel amaçlarına hizmet edecek ders dışı etkinlikler öğrenme başarısını artırır.” ifadesine en çok %41,7’si “*Katılıyorum*”, en az %1,9’ u “*Kesinlikle Katılmıyorum*”’u işaretlemiştir. Çetin²¹⁴, Bakar²¹⁵, Sağlam²¹⁶, Emiroğlu²¹⁷ araştırmalarında bizim bulgularımıza benzer şekilde ders dışı etkinliklerin dersin başarısını arttıracığı yönünde bulgular elde etmişlerdir. Bakar, bulgularında öğretmenler tarih laboratuvarı oluşturulduğunda başarının artacağı şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bu açıdan öğretmenlerin dersi daha iyi verebilmeleri için neler yapabileceklerinin bilincinde olduğu, yalnız uygulamaya geçirmeleri konusunda sıkıntılara düştükleri şeklinde değerlendirilebilir. Bununda TCİTA dersinin soyut konu ve davranışları içermesi ve bu davranışları kazandırmada yeterli araç-gereç, fiziki ortam

²¹⁴ Çetin, a.g.t.

²¹⁵ Bakar, a.g.t.

²¹⁶ Sağlam, a.g.t.

²¹⁷ Emiroğlu, a.g.t.

bulunamaması, uygun yöntem-tekniklerinin kullanılmaması dersin etkisini ve kazandırılacak davranışların niteliğini düşürdüğü söylenebilir.

Öğretmenlerin “TCİTA dersinin korkunun egemen bir eğitsel duruş sergilemesi amaç gerçekleştirme başarısının sınırlamaktadır.” ifadesine en çok %30,1’i “*Katılıyorum*”, en az %1,9’ u “*Kesinlikle Katılmıyorum*”’u işaretlemiştir.Emiroğlu ve Sağlam’ın bulguları da bizimle aynıdır.Bulgulardan öğretmenlerin dersin öğrenme ve öğretme süreçlerinin istenen nitelikte olmadığına inandıkları, öğrencilere bilinç dönüşümünü değil iyi not ve sınıf geçmek için bir araç olduğu, ilgisizliği arttırdığı, yaratıcılığı öldürdüğü ve öğrencilerde yeterince istedik bilişsel, duyuşsal ve devinimsel alanda davranış değişikliğinin görülmediği şeklinde değerlendirilebilir.

Öğretmenlerin “TCİTA dersi, özel ders amaçları itibariyle herhangi bir dünya görüşünü sahiplenme ve karşı çıkma duygusallığını taşımaz.” ifadesine en çok %27,2’ si “*Katılmıyorum*”, en az %11,7’si “*Kesinlikle Katılıyorum*”’u işaretlemiştir.Oranların birbirine yakın ve eşit şekilde paylaşımı, bu ifadeye öğretmenlerin yeterince inanmadıkları şeklinde değerlendirilebilir.

Öğretmenlerin “TCİTA dersi, bilginin içselleştirilmesi ve duyuşsal tutumlara dönüştürülmesine katkı sağlar.” ifadesine en çok %36,9’u “*Kısmen Katılıyorum*”, en az %2,9’ u “*Kesinlikle Katılmıyorum*”’u işaretlemiştir.TCİTA dersinin ikinci kısmını oluşturan Atatürkçülüğün öğrenilmesi, işleştirilmesi ve yaşama transfer edilmesi gerekmektedir.Öğretmenlerin çoğunluğunun buna inandıkları, ancak “*Kısmen Katılıyorum*” un ve “*Katılmıyorum*” oranlarının yüksek olması uygulamada duyuşsal alana yer verilmediği şeklinde değerlendirilebilir.TCİTA dersinin genel değerlendirilmesinde “Amaçlar ve ilkelerde duyuşsal alanın ağırlığına karşın, uygulamada öğrencinin bilişsel alanın (bilgi,kavrama) alt basamaklarından ileriye geçmesine neden olan bir sistem gözükmektedir” ifadesi bizim bulgularımızı destekler niteliktedir. Atatürkçülük konularının işlendiği eğitim ortamlarında duyuşsal alana yönelik ve bilişsel alanda üst düzey düşünmeyi sağlayacak eğitim ortamları oluşturulamamaktadır.

Öğretmenlerin “TCİTA dersi, öğrenci benliğinde sınırlayıcı değil, özgürleştirici ve doğal zekayı coşturucu bir dönüşüm sağlar.” ifadesine en çok %35,’i “*Katılmıyorum*”, en az %2,9’ u “*Kesinlikle Katılıyorum*”’u işaretlemiştir. TCİTA dersinin amacı bağımsız, özgür olan, düşünceli akla bilme dayanan, insan sevgisiyle yoğrulmuş, çağdaş

düşünen, vatanını milletini seven, kendine güvenen, çalışkan, dürüst, geleceğini geçmiş ile birleştiren misyonu ve vizyonu olan insan yetiştirmek, tarihi olayları sebep, sonuç, birey, toplum, zaman, mekan açısından değerlendirme, olayları düşünme, yorumlama, tahlil ve sentez yapabilme yeteneklerini geliştirmektir. Ancak bulgularda, dersin tam tersine öğrencilerin doğal zekasını ve benliğini sınırlamakta olduğu, ders programlarının ve öğrenme-öğretme sürecinin tekrar gözden geçirilmesinin gerektiği şeklinde değerlendirilebilir. Bu bulgular Kömürcü²¹⁸, Çetinkaya²¹⁹ ve Emiroğlu²²⁰,nun bulguları ile benzerlik göstermektedir. Çetinkaya'nın bulgularında öğrencileri, dersin kalıp içine sokularak, kitaba bağlı olarak işlenmesinin, günümüzün sorunlarına Atatürkçü yaklaşımla çözümler getirilecek tutum, davranış ve yetenek kazandırılması ile ilgili tutumlarda, olumsuzlaşmaya yol açtığını tespit etmiştir.

2.5. Toplam Benlik Dönüşümü Hedeflerinin Gerçekleşme Başarısına İlişkin Görüşler

T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük öğretiminde, hayata geçirilmemiş birtakım bilgilerin ezberlenmesiyle tarih bilinci sağlanamaz. Toplumun değişim sürecini kavratarak, ancak tarih bilinci edinilebilir. Ancak iktidar gücünü ellerinde tutanların kurulu düzenlerini sürdürebilmek açısından yetişen kuşakları koşullandırabilmek için tarihsel gelişim sürecini anlama yerine tarihsel olayları donmuş, birbirinden bağımsız öğretim yolunu tercih ettikleri görülmektedir.

T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük eğitimi, bu amaca hizmet için, korkunun egemen olduğu bir anlayış ile değil, sevgi duruşu ile yürütülmelidir. Çünkü dıştan belirlenmiş iyi-kötü kurallar, insanın içsel sorumluluktan kaçmasına sebep olur ve buna bağlı olarak özgürlük gerçekleştirilemez.

Toplam benlik dönüşüm hedeflerin gerçekleştirme başarısına ilişkin öğretmen görüşleri Tablo 13'de sunulmuştur.

²¹⁸ Kömürcü, a.g.t

²¹⁹ Çetinkaya, a.g.t.

²²⁰ Emiroğlu, a.g.t.

Tablo 13: Toplam Benlik Dönüşümüne İlişkin Görüşler (%)

Davranışlar	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Ortalama	Standart Sapma
TCİTA dersi, öğrenci benliğinde özgürlük / sorumluluk / yurtseverlik bilincini uyandırıcı niteliktedir.	13,6	35,0	31,1	15,5	4,9	3,36	1.05
TCİTA dersi devletin her eğitim kademesinde işe koştuğu yurtseverlik bilincini uyandırma aracıdır	12,6	42,7	28,2	13,6	2,9	3,48	.97
TCİTA dersinin ilköğretim programlarında işe koşulması, diğer eğitim kademelerinden daha etkin bir dönüştürücü güce sahip olması bakımından stratejik bir değer taşır.	17,5	46,6	24,3	10,7	1,0	3,68	.91
TCİTA dersi, resmi ve sivil toplum iletişimde bütünleşme/ yabancılaşma bağlamında belirleyici bir dinamiktir.	4,9	46,6	28,2	19,4	1,0	3,34	.88
TCİTA dersi, özel amaçları bakımından ilköğretimin genel amaçları ve Türk Milli Eğitim Sistemi'nin amaçları ile uyumludur.	20,4	47,6	26,2	5,8	-	3,82	.82
TCİTA dersini karakterize eden Yurtseverlik Bilinci, bireysel / ulusal / evrensel benlikler arasında bütünleşmeye yöneltici niteliktedir.	17,5	38,8	28,2	9,7	5,8	3,52	1.07
TCİTA dersinin karakterize eden Yurtseverlik Bilinci, insanın kendi doğal benliğini bulmasını sağlar.	11,7	38,8	28,2	14,6	6,8	3,33	1.08
TCİTA dersi, Türk toplumunun yüksek değerleri ve ortak farkındalıklarını yeni kuşakların kavramasını sağlar.	19,4	47,6	19,4	7,8	5,8	3,66	1.06
TCİTA dersi, Türkiye Cumhuriyeti'nin kendi ulusal ideolojisini vatandaşlarına aşılama hakkını kullanma aracıdır.	30,1	47,6	15,5	4,9	1,9	3,99	.91
TCİTA dersi, özel amaçların tersine tepkisel bir yurtseverliğe yabancılaşmaya yol açmaktadır.	6,8	16,5	23,3	38,8	14,6	2,62	1.12

Tablo 13 incelendiğinde öğretmenlerin “TCİTA dersi, öğrenci benliğinde özgürlük / sorumluluk / yurtseverlik bilincini uyandırıcı niteliktedir..” önermesine en çok %35,1’i “*Katılıyorum*”, en az %4,9’ u “*Kesinlikle Katılmıyorum*”u işaretlemiştir. Öğretmenlerin çoğunluğunun bu önermeye katılmakla birlikte “kısmen katılıyorum”

(%31,1) ve “katılmıyorum” (%15,5) oranlarının yüksek olması dersin tam anlamıyla kalıcı şekilde öğrenciye verilemediği şeklinde değerlendirilebilir. Günümüz şartlarında özgürlük/sorumluluk/yurtseverlik bilinci gibi bu kalıcı değerlerin öneminin daha çok artmasından dolayı, ders programının tekrar gözden geçirilmesi gerektiği söylenebilir. Ancak öğretmenlerin bu önermeye farklı görüşler bildirmeleri öğretmenlerinde eğitiminde sorunların olduğu şeklinde değerlendirilebilir.

Öğretmenlerin “TCİTA dersi devletin her eğitim kademesinde işe koştugu yurtseverlik bilincini uyandırma aracıdır.” ifadesine en çok %42,7’si “*Katılıyorum*”, en az %2,9’ u “*Kesinlikle Katılmıyorum*”’u işaretlemiştir. Yine bu önermede de öğretmenler dersin her eğitim kademesinde devletin yurtseverlik bilincini uyandırma aracı olmasına çoğunlukla inandıkları ancak bütün öğretmenlerin bu görüşe azda olsa katılmadıkları, bunuda son zamanlarda ülke genelinde artan olaylardan etkilendikleri şeklinde değerlendirilebilir.

Öğretmenlerin “TCİTA dersinin ilköğretim programlarında işe koşulması, diğer eğitim kademelerinden daha etkin bir dönüştürücü güce sahip olması bakımından stratejik bir değer taşır.” ifadesine en çok %46,6’sı “*Katılıyorum*”, en az %1,0’ i “*Kesinlikle Katılmıyorum*”’u işaretlemiştir. Bu sonuçlardan öğretmenlerin, ilköğretimin stratejik önemini kavradıkları ve özellikle bu dersin mecburi bir öğretim basamağı olan ilköğretimde verilmesinin gerekliliğine inandıkları şeklinde değerlendirilebilir. Bu açıdan TCİTA dersinin özellikle ilköğretim basamağında kalıcı bilinç dönüşümü sağlamasından dolayı programın öğrenci doğal benliğine uygun şekilde verildiği takdirde, ülke geleceğine katkı sağlayacağı söylenebilir.

Öğretmenlerin “TCİTA dersi, resmi ve sivil toplum iletişimde bütünleşme/yabancılaşma bağlamında belirleyici bir dinamiktir.” ifadesine en çok %46,6’sı “*Katılıyorum*”, en az %1,0’ i “*Kesinlikle Katılmıyorum*”’u işaretlemiştir. TCİTA dersinin resmi ve sivil toplum iletişimde bütünleşme ve yabancılaşma bağlamında belirleyici bir dinamiktir ifadesine, “kısmen katılıyorum” (%28,2) ve “katılmıyorum” (%19,4), oranlarının fazla olması kolektif bilincin kendi özbenine yabancılaştığının, ortak bilincin parçalandığının, dersin bu ortak bilinci resmi/sivil toplumu birleştirmede yetersiz olduğunun göstergesidir. Bu sorunların ise resmi topluma karşı güvensizlikten kaynaklandığı söylenebilir.

Öğretmenlerin “TCİTA dersi, özel amaçları bakımından ilköğretimin genel amaçları ve Türk Milli Eğitim Sistemi’nin amaçları ile uyumludur.” ifadesine en çok %47,6’sı “*Katılıyorum*”, en az %5,8’i “*Katılmıyorum*”’u işaretlemiştir. Öğretmenlerin büyük oranda bu önermeye katılmaları, TCİTA dersinin milli eğitimin ve ilköğretimin amaçlarını belirlemede role sahip olduğu şeklinde değerlendirilebilir. “Çocuklarımızı Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçlarına ve Temel İlkelerine uygun vatandaşlar olarak yetiştirmenin yolu Türkiye Cumhuriyeti’nin dayandığı en sağlam temel ve en doğru kaynak olan Atatürk İlke ve İnkılaplarını, eğitim sistemimizin her kademesinde yozlaştırmadan, saptırmadan onlara öğretmekten geçer.”²²¹ Bu açıdan dersin özel amaçlarının ilköğretim ve milli eğitimin amaçlarıyla uygun olmasının doğal olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin “TCİTA dersini karakterize eden Yurtseverlik Bilinci, bireysel/ulusal/evrensel benlikler arasında bütünleşmeye yöneltici niteliktedir.” ifadesine en çok %38,8’i “*Katılıyorum*”, en az %5,8’i “*Kesinlikle Katılmıyorum*”’u işaretlemiştir. Bu sonuçlar öğretmenlerin TCİTA dersinin günümüz koşullarında sadece bireysel ve ulusal bütünleşmeyi değil, evrensel benlikle bütünleşmesi gerektiğine inandıkları şeklinde değerlendirilebilir. Bu açıdan günümüzün toplumunda birey üzerinde kesişen çok sayıda aidiyetten biri diğerinden daha üstün olmadığı, küreselleşen çok kimlikli bireyler dünyasında, ötekilerin inşa edilmesi ve çatışmaların kışkırtılması, tek egemen kimliğin hakim olduğu bir dünyadaki kadar kolay olmadığından, TCİTA dersi programlarının bu esaslar doğrultusunda tekrar gözden geçirilmesi gerektiği söylenebilir.

Öğretmenlerin “TCİTA dersinin karakterize eden Yurtseverlik Bilinci, insanın kendi doğal benliğini bulmasını sağlar.” ifadesine en çok %38,8’i “*Katılıyorum*”, en az %6,8’i “*Kesinlikle Katılmıyorum*”’u işaretlemiştir. TCİTA dersinin insanın kendi doğal benliğini bulmasını sağlar ifadesine “kısmen katılıyorum” (%28,2) ve “katılmıyorum” (%14,6), oranlarının yüksek olması öğretmenlerin dersin öğrencinin yaratıcılığını ortaya çıkaracak şekilde amaçlara yönelmediğini düşündüklerini eski tarih anlayışından vazgeçemedikleri şeklinde yorumlanabilir. “*Aslında kültür değişmesi fertlerin ve toplumların iradesini zorlamayan, gerçek ve manevi şahsiyetlerin özgünlük ve*

²²¹ Şanlı, Muharrem, “İnkılap Tarihi Dersinin Öğretimi İle İlgili Sorunlar” Ortaöğretim Kurumlarında İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Öğretimi ve Sorunları, (Haz. Mahmut Adem, Kasım Karakütük) Eğitim Derneği Yayınları, Ankara, 1992, s.73

*farklılığına zarar vermeyecek serbest bir süreç olmak durumundadır. Tedricilik kanununa uygun bu oluşumun çıkış noktası ise iradi öğrenme tecrübeleri ve bu tecrübe kompozisyonunu planlı biçimde gerçekleştirecek eğitim tasarruflarıdır*²²². Bu sorunların ise öğretmenlerin formasyon eksikliği, eğitimi canlandıracak araç-gereç ve fiziki ortamın yetersizliklerinden kaynaklandığı söylenebilir.

Öğretmenlerin “TCİTA dersi, Türk toplumunun yüksek değerleri ve ortak farkındalıklarını yeni kuşakların kavramasını sağlar..” ifadesine en çok %47,6’sı “*Katılıyorum*”, en az %5,8’ i “*Kesinlikle Katılmıyorum*”’u işaretlemiştir. Bu sonuçlar TCİTA dersinin ilk ortaya çıkma sebebi olan Türk yüksek değerlerine ve ortak farkındalıklarına öğretmenlerin inandıkları ve halâ dersi bu doğrultuda verdikleri şekilde değerlendirilebilir. Bu sonuçlardan yurtseverlik bilinci aşılıyarak, tarihini bilen, geleceğe bağlı kalmadan bugüne aktarabilen vatandaşlar yetiştirmek ve bu sayede kültür değerlerine bağlılığı sağlayarak, toplumun devamlılığını sürdüren stratejik bir ders olduğunu halâ devam ettireceği söylenebilir. Bir kaynakta bu konu şu şekilde ifade edilmiştir;

*“Eğitimin beşeri oluşuma mahalli karakter kazandırma işlevi de biyolojik birer ünite halinde sosyo-kültürel çevrede doğan her insanı ait olduğu kültürün nitelikli bir taşıyıcısı olacak biçimde ikinci bir doğuma tabi tutma ameliyesinde ifadesini bulmaktadır. Süreklilik arz eden bu ameliye sayesinde ki fertler varlık alanından çekilse bile yeni üyelerin aynı kültürü omuzlamasıyla toplum şahsiyeti kalıcı olabilmektedir. Çünkü profesyonel eğitim tasarrufu ile fert ölçeğinde yapılan kültürleme, insan kaynaklı bütün tezahürleri ve insanların amaç-eylem birliği taşıdığı irili ufaklı grup ve örgütleri mahalli standartlara taşımakta ve toplumun tarihsel ve kültürel devamlılığı, teminat altına alınmış olmaktadır.”*²²³

Öğretmenlerin “TCİTA dersi, Türkiye Cumhuriyeti’nin kendi ulusal ideolojisini vatandaşlarına aşılama hakkını kullanma aracıdır.” ifadesine en çok %47,6’sı “*Katılıyorum*”, en az %1,9’ u “*Kesinlikle Katılmıyorum*”’u işaretlemiştir. Bu sonuca göre, TCİTA öğretmenlerinin görüşlerinde özellikle TCİTA dersinin yurtseverlik bilinci vermek için, ulusal ideolojisini aşılama hakkını kullanma aracı olduğu ve öğretmenler tarafından dersin bu şekilde ulusal ideolojiyi aşılama aracı olarak verilmesine devam edileceği şeklinde değerlendirilebilir. Emiroğlu²²⁴ ve Aksoy²²⁵,un bulguları da bu bulguları desteklemektedir. Emiroğlu’nun bulgularında, öğretmenlerin çoğunun dersin siyasi amaçlara yönelik olduğunu belirtmiş, Aksoy’un bulgularında hem öğrenciler,

²²² Akgündüz, Eğitim Sorunlarına1998, a.g.e., s.72

²²³ a.g.e. , s.70

²²⁴ Emiroğlu, a.g.t.

²²⁵ Aksoy, a.g.t.

hem öğretmenler dersin milli kimlik ve hedef kazandırmada, etkisine yüksek oranda katıldıklarını vurgulamışlardır. Ancak aşırıya kaçılarak verilecek TCİTA dersinin günümüzde yavaş yavaş önemini yitiren ötekileştirmeyi kolaylaştıracağı, koşullanmaya yol açarak beraberinde yabancı düşmanlığı ve içe kapanmaya çanak tutacağı söylenebilir.

Öğretmenlerin “TCİTA dersi, özel amaçların tersine tepkisel bir yurtseverliğe ve yabancılaşmaya yol açmaktadır..” ifadesine en çok %38,8’i “*Katılmıyorum*”, en az %6,8’i “*Kesinlikle Katılıyorum*”’u işaretlemiştir. TCİTA dersinin özel amaçlarının tersine tepkisel yurtseverliğe, yabancılaşmaya yol açtığına ilişkin ifadeye eşit miktarda dağılım göstermesi, TCİTA dersinin tam olarak fert/toplum hayatını yaratıcı açılımla besleyemediği, engelleyici ve negatif enerji haline dönüştürmeye başladığı şeklinde değerlendirilebilir. Bunun da korku temelli eğitim anlayışından kaynaklandığı söylenebilir. Bu sonuçta TCİTA dersinin amaçlarının günümüz koşullarına göre düzenlenmesinin, öğrenci benliğine uygun şekilde akort edilmesinin gerektiğini ortaya çıkarmaktadır.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Tartışma

Tarih bilincinin günün algılanması, geçmişin yorumu ve geleceğin beklentilerini içeren bir kurgu olarak tanımlanmasının, doğrudan insanın zihninin sembolleştirme kapasitesi ve düşünmesi gibi nitelikleriyle ilişkilidir. Bu sebepten diğer canlıların tarih bilincinden söz edilemez. Bu iki özelliği ile insan tarih bilincini geliştirerek, kendisini zaman boyutunun sürekli akışı içinde bulur. Tarihin eğitim programlarında yer alması, ulus devletlerinin oluşması ve bunların ulus içi tutunumları yaratabilmek için bir ideoloji olarak, ulus kimliklerinin geliştirilmesine gereksinme duyulmasıyla yakından ilişkilidir.

Her ülkenin kendi varoluş tarihini bilmesi ve gelecek nesillere aktararak devamlılığı sağlamak için çalışması zaruridir. Yok olmaktan kurtularak yaşama başarısını gösterme ve yeni bir ad ile ortaya çıkışı kavrama dersi olan, İnkılap Tarihi derslerini tarihimizle ilgili, bir de devletin, milletin, ülkenin geleceği ile ilgili yönü olarak, iki cepheden görmemiz gerekir. Bu ikinci yön, derse aynı zamanda siyasi hususiyetler, kavramlar, tartışmalar kazandırmaktadır. Dolayısıyla ülkemizin ve halkımızın geleceğini ilgilendiren temel ve hatta stratejik bir ders olan bu ders, diğer dersler gibi sıradan bir ders değildir. Bu ders Cumhuriyet'in ilk yıllarında yaşanan hadiselerin, yeni kurulmuş olan yeni bir Türk devletinin, aynı zamanda yeni sisteminin yani Cumhuriyet'in ve Cumhuriyet'in kurucusu olan Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün ilke ve inkılaplarının genç kuşaklara iyi öğretilmesi, yeni devlet ile yeni sistemin sağlam temellere inşa edilmesi gayesiyle milli eğitim derslerine dahil edilerek, dersin konuluş amacı belirlenmiştir.

TCİTA dersi, bir tarih dersi olduğu kadar aynı zamanda dersin amaçları doğrultusunda bir fikir, düşünce, aksiyon, etkileme, algılama ve yetiştirme dersidir. Bütün sosyal disiplinlerde görüldüğü gibi “tarih” de boşluk kabul etmemekte, bırakılacak boşluklar yerli-yersiz, maksatlı-maksatsız bir şekilde doldurulmakta, toplumsal dayanışmanın önde gelen unsurlarından sayılan “tarih”, topluma karşı “bölücü unsur” olarak kullanılabilir. O halde kullanılacak dersin amaçları, ders anlatımında kullanılacak materyaller, ders anlatma teknikleri ve bu dersi veren TCİTA öğretmenleri büyük önem taşımaktadır.

Bugünkü durumuyla Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi, bir üniter ulus devlet olan Türkiye Cumhuriyeti'nin bağımsız, demokratik ve çağdaş bir devlet olarak sonsuza kadar yaşamasını öngören, donmuş, statükocu bir fikrî taassubu reddeden, devletin bekâsı, halkın birlik ve refahı için devletin/toplumun gerçekleştirilecek sürekli reformlarda çağdaş uygarlığı izlemesini talep eden Atatürkçülüğün özüne aykırı olarak, bugüne transfer edilmesi son derece güç bir tarihî miras olarak algılanmasına yol açmaktadır. Atatürkçülük yalnızca onu sevmek ve başarılarını tasvip etmek noktasına indirgenen bir dille öğretilmektedir. Ulus devlet, üniter devlet gibi Cumhuriyet'in en önemli değerleri, küreselleşen dünyada ve Türkiye'de hızla aşınırken, söz konusu derste öğrenciler bu sorunları irdeleme, Atatürkçü düşünce ışığında çağdaş çözümler/bakış açıları geliştirme olanağı bulamamaktadır. Gerek program ve ders kitapları, gerekse genel olarak öğretmenler, Atatürkçülüğü dogmatik bir ideoloji gibi sunmaktadır. Oysa Atatürk, bizzat kendisi geriye bir dogmatik bırakmadığını, Cumhuriyet nesilleri için tek mirasının akıl ve bilim yolu olduğunu ifade etmiştir.

Milli Eğitimin amacı Türk demokratik toplumuna, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde görev ve sorumluluklarını bilen, Atatürk ilke ve devrimlerine bağlı, insan haklarına saygılı, laik, demokratik, bilimsel ve akılcı, etkin ve üretken, iyi ve mantıklı karar alabilen, çağdaş bireyler kazandırarak iyi yurttaşlar yetiştirmektir. Bu hedef ile Atatürkçülük / Kemalizm ideolojisi düşüncesinde, insan yetiştirilmesi amaçlanmıştır. Hedefe ulaşma süreci ise Atatürkçülük / Kemalizm ideolojisinin öğretimidir. Bu anlamda Atatürkçülük konularının öğretimi, yetiştirilecek insan tipini belirleyecek olması açısından daha da bir önem kazanmaktadır.

Mecburi eğitim kademesi olması sebebi ile toplum-fert etkileşimini, ferdin toplumsal şahsiyet ve kimlik kazanmasını temin etmede diğer eğitim kademelerine nazaran hayati öneme haiz olan, siyasi toplumsallaşma süreci boyunca çocuğu içinde barındıran ilköğretimde TCİTA dersinin önemi daha da artmaktadır. Çünkü çocuk 3-7 yaş arasında ülkeyi sevmek ve bağlılık duygusuna sahip olmakta, 8-10 yaş arasında milli kimliğini fark edip benimsemektedir. Ayrıca TCİTA dersinin bir rejim dersi olma özelliği ve devletin iyi bir vatandaş yetiştirme politikası adına dersten beklentilerinin fazla olması, kültürel değerlerin aktarıldığı, kültür seviyesinin temin edildiği, toplumsallaşmanın sağlandığı, ilköğretime önem verilmesinin sebepleridir. Bu açıdan bakıldığında, araştırmamızın ilköğretim kademesinde TCİTA dersinin amaç

gerçekleştirme başarısının farklı değişkenler açısından öğretmen görüşleri bağlamında Diyarbakır örneği ile sınırlı olarak incelenmesi ve değerlendirilmesi, yurtseverlik bilincini uyandıran dönüştürücü güce ve ülke geleceğine katkı sağlayacağından bu araştırmanın yapılmasına karar verilmiştir.

Araştırmanın birinci bölümünde TCİTA dersinin öğretimine ilişkin kavramsal çözümlemesi yapılarak dersin ideolojik çerçevesi içinde siyasal kültürlenme olarak dersin temel vizyonu, Türk eğitim sisteminin stratejik bir boyutu olan ilköğretim programlarındaki güncel konumu ve evrimi ile birlikte, zaman zamanda temsil yeterliliğinin, amaç gerçekleştirme başarısını etkileyen öznel ve nesnel bileşenlerin kuramsal çözümlenmesi betimlenmiştir. İkinci bölümde ise öğretmen görüşleri çerçevesinde TCİTA dersinin amaç gerçekleştirme başarısına ilişkin güncel profil çıkartmayı sağlayacak hipotez testine yoğunlaşarak, değerlendirmeler sonucunda konuya ilişkin gerekli çözümleme ve yorumlar yapılmıştır. Bu sayede kavramsal bölümde yer alan ifadelerle, anket çalışması sonucunda elde edilen veriler karşılaştırılarak sonuç bölümünde görüş ve öneriler sunulmuştur.

Öğretmenler dersin öğrenci benliğinde sınırlayıcı değil, özgürleştirici ve doğal zekayı coşturucu bir dönüşüm sağladığına inanmadıklarını belirtmişlerdir. Unutulmamalıdır ki doğruları belli ve yorumları hazır olan bir tarih eğitim koşullanmayı, yani ötekileştirmeyi kolaylaştırmaktadır. İnsanların araştırarak, eleştirel kalma özgürlüğünü koruyarak yargılarını geliştirme sürecini benimsedikleri bir toplumda, koşullandırma ve çatışmayı kışkırtmak kolay olmayacak, beraberinde yabancı düşmanlığı ve içe kapanmayı getirmeyecektir. Bir öğrenci, günümüzde ailesinin, yaşadığı yerleşmenin, içinde yer aldığı değişik grupların, ülkesinin, içinde yer alacağı bölgesel işbirliklerinin ve nihayet dünya toplumunun üyesi ya da yurttaşdır. Günümüzün toplumunda birey üzerinde kesişen çok sayıda aidiyetten biri diğerinden daha üstün değildir. Böyle çok kimlikli bireyler dünyasında ötekilerin inşa edilmesi ve çatışmaların kışkırtılması, tek egemen kimliğin hakim olduğu bir dünyadaki kadar kolay değildir.

Nitekim öğretmenler dersin oldukça tatminkar ve nesnel içerikle verilmediğini büyük oranda ifade etmişlerdir. Türkiye’de öğrencinin aidiyet ilişkisi içinde çok büyük ağırlığı olan altın çağ, Cumhuriyet tarihindeki Atatürk dönemidir. Zamanın akışında geride olan altın çağın varlığı, iyinin geçmişte ve durağanda aranması eğilimini

yaratmak gibi bir tehlikeyi bağında taşımaktadır.²²⁶ Ders öğrencinin dünyadaki gelişme içinde kendisini yerleştirilmesi ve geleceğin olanaklarını algılayarak kendisini yönlendirmesini kolaylaştıracak şekilde verilmelidir. Atatürk ““mâlumâtı”; insan için fazla bir süs, bir vasıta-i tahakküm, yahut medenî bir zevkten ziyade, maddî hayatta muvaffak olmayı temin eden amelî ve kabil-î istimal bir cihaz haline getirmektedir” ifadesiyle çağdaş pedagojik akımların takip edilmesini belirtmiş ve yaratıcı, üretici, eleştirel düşünen, sorgulayıcı ve Türkiye Cumhuriyeti’nin temel niteliklerini benimsemiş gençlerin yetiştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. TCİTA dersinin tarihsel bilgileri de bu çerçevede ele alınmalıdır.

TCİTA öğretiminde amaçlanan kişilik gelişimi, insan ilişkileri, yurttaşlık sorumluluğu, ekonomik verimlilik, değişme ve yaşamla başa çıkma, evreni, dünyayı ve yurdumuzu tanımak için bilgi birikiminden yararlanma gibi bilişsel, devinîsel ve duyuşsal alanı da kapsamaktadır. Bu amaçlarda kişilik, bilimsellik ve yurttaşlık boyutları ortaya çıkmaktadır ki, bu durum da duyuşsal alanla ilgili gerekliliği desteklemektedir. Ancak araştırma sonucunda görülmüştür ki, öğretmenler TCİTA dersinin en az duyuşsal alana yönelik boyuttaki amaçları gerçekleştirdiğini belirtmişlerdir. Bu da programın tekrar gözden geçirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Avrupa Konseyi, okullarda öğretilen tarih ve tarih araştırmalarında; olguların saptırılması, tahrif edilmiş veya sahte belgeler, üstünde oynanmış istatistikler, sahte görüntüler vs. yaratmak; bir diğerini haklılaştırmak veya gözden saklamak amacıyla tek bir hadiseye odaklanmak; geçmişin propaganda amacıyla tahrifi; geçmişin, “biz” ve “onlar” ikilemi yaratabilecek tarzda fazlasıyla milliyetçi versiyonları; tarihsel kayıtların kötüye kullanılması; tarihsel olguların inkârı; tarihsel gerçeklerin görmezden gelinmesi gibi yollarla, tarihin kötüye kullanımına izin verilmesi veya bunların yaygınlaştırılmasının, Avrupa Konseyi’nin temel değer ve kuralları ile hiçbir gerekçeyle ve hiçbir şekilde bağdaşamayacağını belirten kararlar almıştır. Ancak gelinen seviye dikkate alındığında, özellikle son zamanlarda gündeme gelen Ermenistan-Türkiye ilişkilerinin Fransa tarafından körüklenmesi, AB’nin ve Yunanlıların halâ Kıbrıs konusunda diretmeleri, bu atılımların sözde kaldığını göstermektedir. Bu açıdan siyasi gündemden hiç düşmeyen Kıbrıs Sorunu, Musul-Kerkük sorunu, temcit pilavı gibi her konuda önümüze çıkan Ermeni sorunu gibi hassas ve tartışmalı konuları, son araştırmalar doğrultusunda rakamlarla desteklenerek günümüze kadar gelen olaylarla

²²⁶ Tekeli, a.g.e. 2002, s.34.

yeniden ele alınmalıdır. Çünkü öğrencilerin hassas ve tartışmalı konuları öğrenmeleri, her şeyden önce içinde yaşadığımız dünyayı daha iyi anlayabilmeleri için gereklidir. Bu zaten başlı başına değerli bir eğitim amacıdır.²²⁷ Araştırmamızdaki öğretmenler de TCİTA dersinin yurtseverlik bilinci aşıladığını yüksek oranda belirtmişlerdir. Ancak bu esaslar yukarıdaki Avrupa Konseyi'nin kararlarına uygun olarak yerine getirilmelidir.

Tarihi geçmişi ve jeopolitik konumu nedeniyle, güç odaklarının siyasal, kültürel ve sosyoekonomik çıkar çatışmalarının merkezinde bulunan Türkiye Cumhuriyet'ini tökezletmek isteyen, parlak ve büyük bir geleceğe doğru koştuğunu gören iç ve dış şer odakları, sürekli iç ve dış tehditlere maruz bırakılmaktadırlar. Türkiye bir taraftan batıda Balkanlar, doğuda Kafkaslar ve güneyde de Kıbrıs'tan Ortodoks kısılcasına alınmak istenirken; bir taraftan da dahilinde çeşitli problemler çıkartılarak birlik ve beraberlik bozulmak istenmektedir. Ulus kavramını yerli yerine oturtmak isteyen Türkiye Cumhuriyeti Devleti, güç odaklarının oyununu bozmak, iç ve dış tehditleri güçlü bir şekilde karşılayabilmek için eğitimin ilk basamağından itibaren, en az bu bilinci vermek için Türk çocuklarına TCİTA doğru olarak öğretmeli ve dersleri sevilen dersler haline getirmelidir. Bu önce öğretmenlerin sonrada toplumun en büyük ödev ve sorumluluğudur.

Bu bakımdan Atatürk'ün "Yurtta sulh cihanda sulh" ilkesi doğrultusunda; ancak milli meselelerden asla ve katıyetle taviz vermeden sağlanabilecek iç ve dış politikalar birlik, huzur ve barış bu ortamı sağlayacaktır. Dolayısıyla derslerin anlatımında mutlaka o sıralarda oturan bir çocuğumuza veyahut gencimize gelecekte bir gün ülke idaresinde değişik sahalârdâ söz sahibi veya oy sahibi olabileceği gerçeğinden hareketle, sadece iyi değil mükemmel bir tarih şuurunun verilmesi gerekmektedir.

Sonuç

Güncel ilköğretim programında, Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinin öznel/nesnel bileşenleriyle yurtseverlik bilincini uyandırma yeterliliği, söz konusu yeterliliği sınırlayan değişkenler ve dersin varoluş vizyonunu hayata geçirmeyi kolaylaştıracak düzenlemelerin öğretmen görüşleri istikametinde Diyarbakır örneğinde değerlendirilmesini amaçlayan bu araştırmada alt sorulara bağlı olarak ulaşılan ara sonuçlar şöyle sıralanabilir;

²²⁷ Srtradling,Robert,"Hassas Konular Nasıl Öğretilmeli?";Toplumsal Tarih,Nisan 2002,S.100,s.62.

- ✓ *T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin Amaç Gerçekleştirme başarısına ilişkin öğretmenlerin cinsiyetleri, kıdemleri, öğrenim durumları ve branşları ile bilişsel, duyuşsal, psikomotor ve siyasal kültürlenme bağlamında total bilinç dönüşümüne ilişkin verdikleri ifadeler arasında, anlamlı bir fark bulunamamıştır.(Tablo. 5,6,7,8,9)*
- ✓ *TCİTA dersinin bilişsel hedefleri gerçekleştirme başarısına ilişkin görüşleri belirleyen ifadeler verilen cevapların ortalaması değerlendirildiğinde en yüksek ortalamanın “TCİTA dersinin güncel ve nesnel içerikli sunumu amaç gerçekleştirme başarısını yükseltir” (x=4,00) ifadesindedir. Bu da katılma düzeylerinde “Katılıyorum” seçeneğine denk gelmektedir. En düşük ortalamanın ise “TCİTA dersi oldukça tatminkar ve nesnel içerikle verilmektedir.” (x=2,96) ifadesindedir. Bu da katılma düzeylerinde “Kısmen Katılıyorum” seçeneğine denk gelmektedir. (Tablo. 10)*
- ✓ *TCİTA dersinin bilişsel hedefleri gerçekleştirme başarısına ilişkin görüşleri belirleyen toplam beş ifadenin ortalaması (x=3,46) dır. Bu da bilişsel hedefleri gerçekleştirme başarısının orta düzeyin az üzerinde gerçekleştiğini göstermektedir.(Tablo. 10)*
- ✓ *TCİTA dersinin psikomotor hedefleri gerçekleştirme başarısına ilişkin görüşleri belirleyen ifadeler verilen cevapların ortalaması değerlendirildiğinde en yüksek ortalamanın “TCİTA dersinde işe koşulan öğrenme-öğretme stratejisi/yöntemi program ve öğretmen merkezlidir.” (x=3,54) ifadesindedir. Bu da katılma düzeylerinde “Katılıyorum” seçeneğine denk gelmektedir. En düşük ortalamanın ise “TCİTA dersi kalıcı bilişsel ve psikomotor becerilerin oluşmasını sağlar.” (x=2,85) ifadesindedir. Bu da katılma düzeylerinde “Kısmen Katılıyorum” seçeneğine denk gelmektedir.(Tablo. 11)*
- ✓ *TCİTA dersinin psikomotor hedefleri gerçekleştirme başarısına ilişkin görüşleri belirleyen toplam dört ifadenin ortalaması (x=3,24) dür. Bu da psikomotor hedefleri gerçekleştirme başarısının orta düzeyde gerçekleştiğini göstermektedir. (Tablo. 11)*
- ✓ *TCİTA dersinin duyuşsal hedefleri gerçekleştirme başarısına ilişkin görüşleri belirleyen ifadeler verilen cevapların ortalaması değerlendirildiğinde en yüksek ortalamanın “TCİTA dersinin özel amaçlarına hizmet edecek ders dışı*

etkinlikler, öğrenme başarısını artırır.” (x=4,08) ifadesindedir. Bu da katılma düzeylerinde “Katılıyorum” seçeneğine denk gelmektedir. En düşük ortalamanın ise “TCİTA dersi öğrenci benliğinde sınırlayıcı değil, özgürleştirici ve doğal zekayı coşturucu bir dönüşüm sağlar.” (x=2,77) ifadesindedir. Bu da katılma düzeylerinde “Kısmen Katılıyorum” seçeneğine denk gelmektedir.(Tablo. 12)

- ✓ *TCİTA dersinin duyuşsal hedefleri gerçekleştirme başarısına ilişkin görüşleri belirleyen toplam beş ifadenin ortalaması (x=3,26) dır. Bu da duyuşsal hedefleri gerçekleştirme başarısının orta düzeyde gerçekleştiğini göstermektedir. (Tablo. 12)*
- ✓ *TCİTA dersinin siyasal kültürleme bağlamında toplam benlik dönüşümü hedeflerini gerçekleştirme başarısına ilişkin görüşleri belirleyen ifadelere verilen cevapların ortalaması değerlendirildiğinde en yüksek ortalamanın “TCİTA dersi Türkiye Cumhuriyet’inin kendi ulusal ideolojisini vatandaşlarına aşılama hakkını kullanma aracıdır.” (x=3,99) ifadesindedir. Bu da katılma düzeylerinde “Katılıyorum” seçeneğine denk gelmektedir. En düşük ortalamanın ise “TCİTA dersi özel amaçların tersine tepkisel yurtseverliğe, yabancılaşmaya yol açmaktadır.” (x=2,62) ifadesindedir. Bu da katılma düzeylerinde “Kısmen Katılıyorum” seçeneğine denk gelmektedir. (Tablo. 13)*
- ✓ *TCİTA dersinin siyasal kültürleme bağlamında toplam benlik dönüşümü hedeflerini gerçekleştirme başarısına ilişkin görüşleri belirleyen toplam on ifadenin ortalaması (x=3,48) dır. Bu da siyasal kültürleme bağlamında toplam benlik dönüşümü hedeflerinin gerçekleştirme başarısının orta düzeyin az üzerinde gerçekleştiğini göstermektedir. (Tablo. 13)*

Araştırmanın nihai sonucu; TCİTA dersinin, bilişsel, duyuşsal, psikomotor ve siyasal kültürleme bağlamında toplam benlik dönüşüm hedeflerini gerçekleştirme başarısının, orta düzeyin çok az üzerinde gerçekleştiği, daha doğrusu öğretmen görüşlerinin bu parametrede yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Bunun açılımı da TCİTA dersinin diğer eğitim kademeleri gibi ilköğretim kademesinde de öncelikle siyasal bir kültürleme aracı olarak algılandığı, sınıf içi teorik çalışmaların değişik ders dışı etkinliklerle bir ölçüde beslendiği, halihazırda TCİTA öğretiminin bilgilendirme düzeyinde kaldığı, dersteki eğitsel deneyimlerin öznel/nesnel bileşenleriyle daha

etkili/uyumlu kılınması durumunda bilgilendirme ötesinde yurtseverlik bilincini uyandıran dönüştürücü güce ulaşabileceği ve organik bir eğitsel deneyim niteliği kazanmış olacaktır.

Öneriler

Uygulamacılar İçin Öneriler

- ✓ İlköğretim TCİTA dersinin bilişsel alana ait amaçlarının gerçekleşmesi, özellikle dersin olması gereken duyuşsal alana ait amaçlarının önüne geçtiği tespit edilmiştir. Bütün amaçların dengeli ve birbirine paralel şekilde dağılımını sağlayacak, ilköğretim öğrencisinin doğal benliğine uygun özel amaçlar belirlenmeli ve bu dönemde stratejik değer taşıyan duyuşsal alana daha fazla yönelik düzenlemeler ve programlar yapılmalıdır.
- ✓ Dersin güncel ve nesnel içerikle sunumunu gerçekleştirmek için, siyasal gündemden düşmeyen (AB, Kıbrıs Sorunu, Ermeni sorunu,vb.) hassas konuları, Türk dış politikasının esasını oluşturan “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” prensibi içinde öğrencinin ilgisi çekecek ve üzerinde kalıcı etkiler bırakacak, tüm araç gereç, yöntem ve stratejiler usulüne uygun uygulanmalıdır.
- ✓ Öğrencilerin bireysel ve toplumsal kimliklerini güçlendirmelerini, onları devraldıkları ortak tarihi mirası, yerel, bölgesel ve ulusal boyutları hakkında bilgilenerken mümkün kılacak, öğrenci benliğini sınırlayıcı değil özgürleştirici ve doğal zekayı coşturucu bir dönüşüm sağlayacak şekilde, öğrencilerde bilgiyi eleştiren, eleştirel ve sorumlu biçimde analiz etme ve yorumlama gibi entelektüel yeteneklerini geliştirmesine ve gelişim-öğrenim doğasına uygun programlar hazırlanmalıdır.
- ✓ Yüzeysel, duygusal, kalıplaşmış bilgilerle dolu, ilköğretim bütünlüğü içerisinde alan ve öğretim basamakları itibariyle genişleyen ve derinleşen, bu şekilde her sene birbirinin aynı veya değişik bir ifadesi olan içerik görüntüsü yerine, öğrenciye yeni ufuklar açabilen, sosyal ve mahallî tarih konularının yanı sıra mümkün mertebe güncel tarih ile ilişkilendiren, tarihi empatiyi güçlendirecek olan biyografik bilgileri içerecek, özellikle çağdaşlaşma açısından günümüz meseleleri ile özdeşleştirilerek verilecek düzenlemeler yapılmalıdır.

- ✓ Dersin nesnel ve tatminkar verilmesi, bir devletin canlı kalması, hayatiyetini devam ettirmesi, ülke bütünlüğü milli birlik ve beraberlik sağlanması gibi hassas konularda eğitim vermek misyonu alan TCİTA dersi öğretmenlerinin öğrencilerde istendik bilişsel, duyuşsal ve devinimsel alanda davranış değişikliklerini kalıcı yapmaları için, öğretmenlere metot, etkinlik seçimi ve uygulamasına yönelik meslek içi eğitim verilmeli, TCİTA konusunda yüksek lisans yapmaları sağlanmalı, en önemlisi TCİTA dersi branş öğretmenliğinin oluşturulması için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.
- ✓ TCİTA öğretiminde vatandaşlık aktarımını öne çıkaran değil, öğrencinin bilgi çağı Türkiye'sinin problem çözen, karar alabilen ve eleştirel düşünme becerilerini kullanabilen, rekabet edebilen, kişilik gelişimi, insan ilişkileri, yurttaşlık sorumluluğu, ekonomik verimlilik, değişme ve yaşama başa çıkma, evreni, dünyayı ve yurdumuzu tanımasına, tarihçi gibi tarihi yorumlayıp değerlendirmesine, güncel yaşamına etkisini anlamlandırmasına yönelik bilimsel yönüne uygun, öğrenciyi düşünmeye, zihinsel süreçlendirmeye yönelik olarak, yapılandırmacı anlayışı benimseyerek, öğrencileri eğitim ortamlarında aktif hale getirilecek düzenlemeler yapılmalıdır.

Araştırmacılar İçin Öneriler

- ✓ Bu araştırma 2005-2006 Öğretim yılı Diyarbakır il merkezindeki İlköğretim okullarıyla sınırlanmış olması sonuçların değerlendirilmesinde Türkiye'deki tüm ilköğretim okullarına genellemesinden kaçınılıp, değişik bölgelerde ve Türkiye çapında da benzer araştırmalar yapılabilir.
- ✓ İlköğretimde Amaç gerçekleştirme başarısını ölçmek için öğretmen görüşlerine yer verilmiştir. Aynı konuda öğretmen ve öğrenci görüşlerinin karşılaştırılarak değerlendirilmesine yönelik araştırmalar yapılabilir.
- ✓ İlköğretimde yer alması gereken Atatürkçülükle ilgili konular amaç, davranış ve içeriğiyle başlı başına programlar arası bir program özelliği taşımaktadır. Bu açıdan sadece Atatürkçülük konularının uygulanmasını ve programını içeren bu tür bir araştırma yapılabilir.
- ✓ Son olarak, 2008-2009 öğretim yılında uygulamaya girecek olan ilköğretim sekizinci sınıf programının amaç gerçekleştirme başarısının öğretmen ve öğrenci görüşleri ile değerlendirilmesi bu ölçme aracı ile yapılması önerilir.

KAYNAKLAR

- ◆ Akbulut,D.A.(2005).“Atatürk İlke ve İnkılapları Dersi Hakkında”, **TCİTA Konularının Öğretimi** (Saray,M.-Tosun, H.), Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara
- ◆ Akgün,S.(1983).**Tevhid-i Tedrisat Cumhuriyet Döneminde Eğitim**, MEB, İstanbul
- ◆ Akgündüz,H.(1995).**Türk Eğitim Sistemi ve Öğretmen**, 24 Kasım Öğretmenler Günü Paneli, Sütçü İmam Ün. Rektörlük Yay. Kahramanmaraş
- ◆ Akgündüz,H.(1997) **Klasik Dönem Osmanlı Medrese Sistemi (Amaç-Yapı-İşleyiş)**.Ulusal Yayınları İstanbul
- ◆ Akgündüz,H.(1998) **Türk Eğitim Tarihi**, Zafer Matbaası, Diyarbakır
- ◆ Akgündüz,H.(1998) **Eğitim Sorunlarına Tarihsel Bakış Yöntemi**,Zafer Matbaası, Diyarbakır
- ◆ Akgündüz,H.(2005-2006) **Eğitime Dair Kuramsal ve Tarihsel Çözümlemeler**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Ders Notları, Diyarbakır
- ◆ Akgündüz,H.(2005-2006) **Eğitim Sorunsalı ve Tarihsel Yöntem**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Ders Notları, Diyarbakır
- ◆ Akgündüz,H.-Oral,B.- Avanoğlu,Y.(2005) “Orta ve Yükseköğretim Gençliğinin Güncel Yurt - Dünya Oluşumlarına İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi”, **Z.Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi**, S.5, s.1-35
- ◆ Aklan,T.(1973).**Siyasal Toplumsallaşma**, AÜ basımevi, Ankara
- ◆ Aksoy,İ.(2003).**Yüksek Öğretim Kurumlarında İnkılap Tarihi Öğretimi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Ankara
- ◆ Akyüz,Y.(2000). **Başlangıçtan 2001’e Türk Eğitim Tarihi**, Alfa Yayınları, İstanbul
- ◆ Altunya,N.(1995). **Eğitim Sorunumuza Kuşbakışı**, Ürün Yayınları Ankara
- ◆ Arıbaş,S.(2002). “Türk Eğitim Sistemi”, **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**. 2. Basım (Editör: Adil Türkoğlu) Mikro Yayıncılık Ankara
- ◆ Arslan M.M-Erarslan.L,(2003). “Yeni Eğitim Paradigması ve Türk Eğitim Sisteminde Dönüşüm Gerekliği”, **Milli Eğitim Dergisi**, Sayı 160,s.89-104
- ◆ Aslan,E.(1998). “Devrim Tarihi Ders Kitapları”, **Tarih Öğretimi Ders Kitapları Sempozyumu**, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir
- ◆ Aslan,A.(1999). **Sömürülen Atatürk ve Atatürkçülük**, 24.Baskı, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul
- ◆ Ata,B.(2005).“Tarih Pedagojisine Uygun TCİTA Dersi Nasıl Olmalıdır.”,**TCİTA Konularının Öğretimi**,(Haz.Saray,M., Tosun, H.) Atatürk Araştırma Merkezi Ankara
- ◆ **Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri.(1997)**. Atatürk Araştırma Merkezi, C.II, Ankara
- ◆ Aydın,H.(1995). “Bir Türk Humanizması Olarak Atatürkçülük”, **Felsefe Dergisi** S.15, s.56-58
- ◆ Bakar,Y.(2001) **Ankara Merkez İlçelerdeki Liselerde TCİTA Dersinin Öğretiminde Öğretmenin Yöntem Seçimini Etkileyen Faktörler**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi

- ◆ Barth,J.L. ve Demirtaş,A.(1997).**İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Kaynak Üniteler. YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi Dizisi, Ankara
- ◆ Başaran,S.T.-Aksu,M. (2005). “Temel Amaçlarına Hizmet Etme Bakımından Anadolu Öğretmen Liselerinin Etkinliği”,**Eğitim Araştırmaları**,Anı Yayıncılık,Sayı 19,s.136-154
- ◆ Baştav, Ş.(1964). “Milli Eğitimde Tarihin Rolü”, **Türk Kültürü**, S.18, s.84-86
- ◆ Behar,B.(1992). **İktidar ve Tarih Türkiye’de “Resmi Tarih” Tezinin oluşumu (1929-1937)**, Afa yayıncılık, İstanbul
- ◆ Bilen,M.(1993). **Plandan Uygulamaya Öğretim**, Tekav Yayıncılık, Ankara
- ◆ Binbaşoğlu,C.(1999). “Cumhuriyet Döneminde İlkokul Programları”, **75 Yılda Eğitim**, Türkiye Tarihi Vakfı Yurt Yay., İstanbul
- ◆ Büyükkaragöz, S. (1997). **Program Geliştirme**, Kuzucular Ofset, Konya
- ◆ Büyükkaragöz, S.(1998). **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**,Mikro Yayınları Konya
- ◆ Canpolat,T,(1992) “İnkılap Tarihi Dersinin Öğretimi İle İlgili Sorunlar” **Ortaöğretim Kurumlarında İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Öğretimi ve Sorunları**,(Haz. Mahmut Adem, Kasım Karakütük)Eğitim Derneği Yayınları, Ankara
- ◆ Cerrahoğlu.E.(2002).”Yirminci Yüzyılda Tarih Eğitimi Avrupa Konseyi Kararı Çevirisi, Avrupa Konseyi Değişime Çağırıyor”, **Toplumsal Tarih**, S.100 ,Tarih Vakfı, s.58-59
- ◆ Çetin, K. (2003). **İlköğretim 8.Sınıf TCİTA Dersi, Atatürk’ün Hayatı Ünitesini Öğretiminin Dizgeli(Programlandırılmış) Öğretimine Göre Değerlendirilmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu
- ◆ Çetinkaya, M. (2003). **Orta Öğretim(Lise) Okullarında TCİTA Dersinin Amaçlarının Gerçekleşme Düzeyine İlişkin Öğretmen Ve Öğrenci Görüşlerinin Değerlendirilmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara
- ◆ Çilenti, K.(1992). **Eğitim Teknolojisi ve Öğretim**, Gül Yayınevi, Ankara
- ◆ Demirel, Ö.(1999). **Eğitimde Program Geliştirme**, 2.Baskı, Pegem A Yayın. Ankara
- ◆ Demirel, Ö.(2004). **Öğrenme Sanatı**, 7.Baskı, Pegem A Yay. Ankara
- ◆ Dilek, D.(2002). **Tarih Derslerinde Öğrenme ve Düşünce Gelişimi**,3.Baskı, Pegem A Yayıncılık, Ankara
- ◆ Dilek, D.(2005)“İlk ve Orta Öğretimde TCİTA Nasıl Öğretilmeli?” **TCİTA Konularının Öğretimi**,(Haz.Saray,M., Tosun, H,) Atatürk Araştırma Merkezi,Ankara
- ◆ Dilek,D.,Dilek,A(2005).“Tarih Öğretiminde Ders Materyali Olarak Nutuk.”**TCİTA Konularının Öğretimi**, (Haz.Saray,M., Tosun, H), Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara
- ◆ Emiroğlu,G.(2002). **İlköğretimde “Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük” Ders Konularının Öğretimi Üzerine Bir Araştırma**, Yayınlanmamış Doktora.Tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya
- ◆ Ereş,F.(2005). “Eğitimin Sosyal Faydaları: Türkiye-AB Karşılaştırması”, **Milli Eğitim Dergisi**, Sayı.167, s.320-340
- ◆ Erden, M.(1993). **Eğitimde Program Değerlendirme**, Pegem A Yayın, Ankara
- ◆ Ergün,M.(1994).**Eğitim Sosyolojisine Giriş**, 5.Baskı, Ocak Yayın. Ankara
- ◆ Eser,İ.(2003). **Cumhuriyet Döneminde Tarih Öğretimi ve İnkılap Tarihi Dersleri**,Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum
- ◆ Fidan, N., Erdem, M. (Tarihsiz). **Eğitim Bilimine Giriş**, 3.Baskı, Repa Eğitim, İstanbul

- ◆ Fidan,N.(1995). **Okulda Öğrenme ve Öğretme.**, Alkım Yayınevi, Ankara
- ◆ Giritli,İ.(1995). “**Atatürkçü Düşünce, Atatürk İlke ve İnkılapları**”, Atatürkçü Düşünce El kitabı, Ankara
- ◆ Güteryüz, H.(2002). **İlköğretim Okulu Programı**, 2.Baskı, Pagem Yayıncılık, Ankara
- ◆ Gündüz M.,Gündüz, F(2002). **Yurttaşlık Bilinci**, Anı Yayıncılık, Ankara
- ◆ Güngör, E.(1986). **Kültür Değişmesi ve Milliyetçilik**, 4.Baskı, Ötüken Yayın, İstanbul
- ◆ Hali, S.S.(2003), **İlköğretim 8.Sınıf TCİTA Dersinde Fotoğraf ve Resim Kullanımının Öğrenci Başarısına Etkisi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara
- ◆ İnan, A.A.(1959), **Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara
- ◆ John, T. (1997).**Tarihin Peşinde**. (Çev.Özen Arıkan.) Tarih Vakfı Yurt Yayınları , İstanbul
- ◆ Kafesoğlu,İ.(1984). “Tarih İlmi ve Bizde Tarihçilik”, **İÜ Edebiyat Fak.Tarih Dergisi**, s.2-3
- ◆ Kalaycıoğlu,E.(1985), “Bir Siyasi Değer ve Tutum Aktarma Süreci Olarak Atatürk İlkelerinin Öğretimi ve Üniversite”, **I. AİTT Semineri**, 19 Mayıs Ün. Basımevi, Samsun, s.29-39
- ◆ Kaplan, İ.(1999). **Türkiye’de Milli Eğitim ideolojisi** ,İletişim Yayınları, İstanbul
- ◆ Karal, E. Z.(1986). **Atatürk’ten Düşünceler**, 2.Baskı ME Basımevi, İstanbul
- ◆ Kavcar, C.(1999). **Edebiyat ve Eğitim**, Engin Yayınevi, Ankara
- ◆ Kısakürek,M.A.(1983). “Eğitim Programlarının Hazırlanması ve Geliştirilmesi”, **Ank.Ünv. Eğt.Fak. Dergisi**, S.1, s.230-238
- ◆ Koca,H.(2005).“İlköğretimde Atatürk İnkılaplarının Öğretimi” ,**TCİTA Konularının Öğretimi** (Haz.Saray, M- Tosun, Hüseyin) Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara
- ◆ Kocatürk, U.(1987). **Atatürk**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını, Ankara
- ◆ Kocatürk,U.(1999),**Atatürk’ün Fikir ve Düşünceleri**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara
- ◆ Koç,Y.(2002). “Türkiye’de Tarih Eğitiminin Sorunları”, **Türk Yurdu**, S.175, s.50-56
- ◆ Kodaman,B.(1999). **Cumhuriyet’in Tarihi-Fikri Temelleri ve Atatürk**, S.D. Ün. Yay., Isparta
- ◆ Kömürcü,H.Z.(2002). **İlköğretim 8.Sınıf TCİTA Dersinde Yer Alan Kavramların Kazandırılma Düzeyi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara
- ◆ Köstüklü,N.(2005)“İlk ve Orta Öğretimde Atatürk İlke ve İnkılapları ve Türkiye Cumhuriyeti Nasıl Öğretilmeli Bazı Tespit ve Öneriler”, **TCİTA Konularının Öğretimi**, (Haz.Saray,M., Tosun, H), Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara
- ◆ Küçükahmet,L.(2003).**Öğretimi Planlama ve Değerlendirme**, Nobel Yayın, Ankara
- ◆ Lubbers,C.A.,Gorcyca D.A.(1997) “Using Active Learning in Public Relations Instructions:Demographic Predictors of Faculty Use.” **Public Relations Review**. V.23, N.1, Spring:s.67-80
- ◆ MEB **Tebliğler Dergisi** S.2087, 21 Mayıs 1981, S.2090, 06 Temmuz 1981, S.2212, 30 Haziran 1986,S.2433 19 Haziran 1995,S.2457 15 Temmuz 1196,S.2501 Haziran 1999, S.2504 Eylül 1999, S.2582 Mart 2006.

- ◆ Mumcu,A. (2005),”Atatürk İlke ve İnkılaplar Tarihi dersinin okutulmasındaki Aksaklıklar” **TCİTA Konularının Öğretimi**, (Haz.Saray,M., Tosun, H), Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara,
- ◆ Muşta,M.C.,(2002)”Küreselleşme, Ulusal Eğitim”, **Eğitime Yeni Bakışlar-1**, (Haz.Ali Murat Sünbül), Mikro Yayınları 27,Ankara
- ◆ Noyanalpan, N.(1993). **Eğitimde Yaratıcılığa Genel Bakış Yaratıcılık ve Eğitim**. Türk Eğitim Derneği Yayınları, Ankara
- ◆ Okur,O.(2000). **İlköğretim Okulları I.Kademe Sosyal Bilgiler Ders Programında Atatürkçülük Konularının Ünitelere Göre Dağılımı ve Hedeflere Ulaşma Derecelerinin İncelenmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Niğde
- ◆ Olcaytu,T.(1998).**Devrimlerimiz ilkelerimiz**, 8.Baskı, Ajans-Türk Basım, Ankara
- ◆ Ozankaya Ö.(1999).**Toplumbilim**, Cem Yayınları, İstanbul
- ◆ Özden, Y.G.(1995).**Atatürk Sızsınız**, Bilgi Yayın Evi, Ankara
- ◆ Özden,Y.İ. (1999)**Öğrenme ve Öğretme**, 3.Baskı, Pagem A Yayın. Ankara,
- ◆ Özgen, B.(1997). **Atatürkçü Düşünce ve Atatürkçülük**, Özgen Yayınları, İzmir
- ◆ Özodaşık, M.(1999). **Cumhuriyet Dönemi Yeni Bir Nesil Yetiştirme Çalışmaları**, Çizgi Kitapevi, Konya
- ◆ Öztürk.C.(2005).“TCİTA Konuları Öğretimi Mevcut Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri” **TCİTA Konularının Öğretimi**, (Haz.Saray,M., Tosun, H), Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara
- ◆ Öztürk, C,Oltuoğlu,R.(2003) **Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler**, Pagem Yayıncılık,Ankara
- ◆ Öztürk,H.İ.(2002). **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**, 1.Baskı, HD Yayıncılık Ankara
- ◆ Paykoç, F.(1991). **Tarih Öğretimi**, And.Ünv. AÖF Tarih Lisans Tamamlama Programı Yayınları, No.408, Eskişehir
- ◆ Safran, M. (1998). “İnkılap Tarihi Öğretimine Yaklaşım Sorunları”, **GÜGEF. Dergisi.**, S.3, s.1-10
- ◆ Sağlam,H.İ.(1997).**İlköğretim Okullarında “Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük” Dersi Öğretiminin Değerlendirilmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Marmara Üniversitesi, İstanbul
- ◆ Sakaoğlu, N.(1992). **Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tarihi**, Cep Üniv., İletişim Yayınları, İstanbul
- ◆ Saray, M.-Tosun,H.(2005). **Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Konularının Öğretimi**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara
- ◆ Sarıyüce, H.L.(1981). **Atatürk’ün Hayatı, İlkeleri, Devrimleri**, Serhat Dağıtım, İstanbul
- ◆ Senemoğlu, N.(2004). **Gelişim, Öğrenme ve Öğretim**, Gazi Kitapevi, Ankara
- ◆ Seçkin,M. (1999)**Atatürkçüler Neleri Bilmelidir?**,3.Baskı, Başarı Matbaacılık,Ankara,
- ◆ Sönmez,V.(1997b).**Program Geliştirme El Kitabı**, 7.Basım, Anı Yayıncılık, Ankara
- ◆ Srtradling,R.(2002)“Hassas Konular Nasıl Öğretilmeli?”,**Toplumsal Tarih**,S.100,s.62-64
- ◆ Şahiner,M.,(2003)**Etkin Öğrenme**, Pegem A Yayıncılık, Ankara

- ◆ Şanlı,M.,(1992) “İnkılap Tarihi Dersinin Öğretimi İle İlgili Sorunlar” **Ortaöğretim Kurumlarında İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Öğretimi ve Sorunları**,(Haz. Mahmut Adem, Kasım Karakütük)Eğitim Derneği Yayınları, Ankara
- ◆ Şişman.M.(2002),**Eğitimde Mükemmellik Arayışı**,Pegem A Yayıncılık,Ankara.
- ◆ Tazebay, A., Çelenk,S., Tertemiz, N. ve Kalaycı, N. (2000).İlköğretim Programı ve Gelişmeler, Nobel Yayın, Ankara
- ◆ Tekeli, İ.(1998). **Tarih Bilinci ve Gençlik**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları , İstanbul
- ◆ Tekeli,,İ.(2002)**Yaratıcı ve Çağdaş Bir Tarih Eğitimi İçin**,(Toplumsal Tarih Dergisi Armağanı S.100) Tarih Vakfı, İstanbul
- ◆ Temir, A.(1964). “Bir Bilim Dalı Olarak Eğitim ve Milli Eğitim”, **Türk Kültürü** S. 18,s.10-16
- ◆ Toprak, Z. v.d. (1997), **İnkılap Tarihi Dersleri Nasıl Okutulmalı?**, Üniversite Öğ.Üyeleri Derneği, Sarmal Yayınları, İstanbul
- ◆ Tosun, H.(2000). **Atatürk ve İnkılapçılık, Atatürk Konferansları**,Atatürkçülük Araş. Merkezi, Ankara
- ◆ Tuncay, M.(1977). “İlk ve Orta Öğretimde Tarih”, **Felsefe Kurumu Seminerleri**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara
- ◆ Tütünel,C.O.(1981).**Atatürk’ü Anlamak ve Tanımlamak**, Varlık Yayınları, İstanbul
- ◆ Üre R.Ö. (1999). **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi**, Mikro Basım Yayın Dağıtım.Konya
- ◆ Varış, F.(1988). **Eğitimde Program Geliştirme: Teori ve Teknikler** .AÜ. Eğt.Fak. Yay.N..157, Ankara
- ◆ Yanpar,T.Ş.(1998).“İlköğretim Okullarında Sınıf içi Öğretmen-Öğrenci Etkileşimi Nasıl Olmalıdır”, **Çağdaş Eğitim**, S.239, s.28-30
- ◆ Yel,S.(2005).“İlköğretim okullarında Atatürk İlke ve İnkılaplarının Öğretilmesinde Yeni Yöntem ve Yaklaşımlar”, **TCİTA Konularının Öğretimi**, (Haz.Saray,M., Tosun, H), Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara
- ◆ Yılmaz,M.(2005).“İlk, Orta ve Yüksek Öğretimde İnkılap Tarihi Dersleri” **TCİTA Konularının Öğretimi**, (Haz.Saray,M., Tosun, H), Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara
- ◆ Yılmaz,S.M.(2005).”İlköğretimde Atatürkçülükle İlgili Konular Programı”, **TCİTA Konularının Öğretimi**, (Haz.Saray,M., Tosun, H), Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara

EKLER

Ek-1 : Ölçme Aracı

Ek-2 : Araştırma Onayı

ÖLÇME ARACI*

I. Araştırma Konusu

İlköğretim T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde Amaç Gerçekleştirme Başarısına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi Diyarbakır Örneği

Sayın Öğretmen,
Bu anket *İlköğretim T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde Amaç Gerçekleştirme Başarısına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi/ Diyarbakır Örneği* başlıklı araştırmada **ÖĞRETMEN** görüşlerinin betimlenmesi amacıyla tasarlanmıştır. Toplanan verilerin amacı dışında kullanılması söz konusu değildir.

Katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Hüseyin GENÇER

*D.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Öğrencisi*

II. Kişisel Bilgiler

1.Cinsiyet	1. ...Bay	2. ...Bayan	2.Mezuniyeti
3.Meslek Kıdemi	1. ...1-10 yıl	2. ...11-Üzeri	4.Branş

III. Anket İçeriği

Sıra No		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
	*Aşağıdaki her önerme için paralel seçeneklerden bir tanesi işaretlenecektir. * Aşağıdaki önermeler araştırma konusuna ilişkin katılımcı görüşlerinin betimlenmesine yöneliktir. *Önermeler araştırmaya konu olan olgunun arka planındaki nedensellikte örüntüsünü farklı değişkenler açısından doğrulama/yanıtlama desenlemeleriyle çözümleyecek nitelikte inşa edilmiştir.					
1	T.C.İ.T.A. dersinin amaç/içerik/yöntemleri ilköğretim düzeyinde öğrencinin gelişim-öğrenme doğasına uygundur.					
2	T.C.İ.T.A. dersinin içeriği oldukça yüzeysel, duygusal ve kalıplaşmış bilgilerle doludur.					
3	T.C.İ.T.A. dersinin özel amaçlarına hizmet edecek ders dışı etkinlikler öğrenme başarısını artırır.					
4	T.C.İ.T.A. dersinin korku egemen bir eğitsel duruş sergilemesi amaç gerçekleştirme başarısını sınırlamaktadır.					
5	T.C.İ.T.A. dersi, öğrenci benliğinde özgürlük/sorumluluk/yurtseverlik bilincini uyandırıcı niteliktedir.					
6	T.C.İ.T.A. dersi, Atatürk'ün eğitimci vizyoner kişiliğini tanıtıcı ve modelleyici niteliktedir.					
7	T.C.İ.T.A. dersi, Devletin her eğitim kademesinde işe koştuğu yurtseverlik bilincini uyandırma aracıdır.					
8	T.C.İ.T.A. dersinin ilköğretim programlarında işe koşulması, diğer eğitim kademelerinden daha etkin bir dönüştürücü güce sahip olması bakımından stratejik bir değer taşır.					
9	T.C.İ.T.A. dersi, resmi ve sivil toplum iletişiminde bütünleşme/yabancılaşma bağlamında belirleyici bir dinamiklerdir.					
10	T.C.İ.T.A. dersi, özel amaçları bakımından ilköğretimin genel amaçları ve Türk Milli Eğitim Sistemi'nin amaçları ile uyumludur.					
11	T.C.İ.T.A. dersi, oldukça tatminkâr ve nesnel bir içerikle verilmektedir.					
12	T.C.İ.T.A. dersi, özel ders amaçları itibariyle herhangi bir dünya görüşünü sahiplenme ve karşı çıkma duygusallığını taşımaz.					
13	T.C.İ.T.A. dersinde işe koşulan öğrenme-öğretme stratejisi/yöntemi program ve öğretmen merkezlidir.					

* Ölçme Aracı, Tez Danışmanı Prof.Dr. Hasan AKGÜNDÜZ tarafından geliştirilmiştir.

14	T.C.İ.T.A. dersinde işe koşulan ölçme-değerlendirme modeli öğrenme başarısını sınırlayıcıdır.					
15	T.C.İ.T.A. dersi, kalıcı bilişsel ve psikomotor becerilerin oluşmasını sağlar.					
16	T.C.İ.T.A. dersi, bilginin içselleştirilmesi ve duygusal tutumlara dönüştürülmesine katkı sağlar.					
17	T.C.İ.T.A. dersi, içerik ve yöntemi itibariyle bilinç dönüşümünü değil, mekanik koşullanmayı netice verir.					
18	T.C.İ.T.A. dersinin güncel ve nesnel içerikle sunumu amaç gerçekleştirme başarısını yükseltir.					
19	T.C.İ.T.A. dersini karakterize eden Yurtseverlik Bilinci, bireysel/ulusal/evrensel benlikler arasında bütünleşmeye yöneltici niteliktedir.					
20	T.C.İ.T.A. dersinin karakterize eden Yurtseverlik Bilinci, insanın kendi doğal benliğini bulmasını sağlar.					
21	T.C.İ.T.A. dersi, Türk toplumunun yüksek değerlerini ve ortak farkındalıklarını yeni kuşakların kavramasını sağlar.					
22	T.C.İ.T.A. dersi, Türkiye Cumhuriyeti'nin kendi ulusal ideolojisini vatandaşlarına aşılama hakkını kullanma aracıdır.					
23	T.C.İ.T.A. dersi, öğrenci benliğinde sınırlayıcı değil, özgürleştirici ve doğal zekâyı coşturucu bir dönüşüm sağlar.					
24	T.C.İ.T.A. dersi, özel amaçların tersine tepkisel bir Yurtseverliğe yabancılaşmaya yol açmaktadır.					